

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av barnskyddslagen och till lagar som har samband med den

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av barnskyddslagen och till lagar som har samband med den (RP 149/2025 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet för utlåtande.

Motioner

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande motioner:

- lagmotion LM 22/2024 rd Marko Kilpi saml Lagmotion med förslag till lag om ändring av barnskyddslagen
- åtgärdsmotion AM 3/2023 rd Ari Koponen saf Åtgärdsmotion om att reformera barnskyddslagen
- åtgärdsmotion AM 2/2025 rd Kaisa Garedeu saf m.fl. Åtgärdsmotion om att begränsa användningen av smarttelefoner och andra digitala enheter inom vård utom hemmet
- åtgärdsmotion AM 9/2025 rd Kaisa Garedeu saf Åtgärdsmotion om att effektivare leta efter och föra tillbaka ungdomar som rymt från barnskyddsanstalter genom att utvidga befogenheterna för personalen vid barnskyddsanstalterna samt för väktare och polisen
- åtgärdsmotion AM 16/2025 rd Pihla Keto-Huovinen saml m.fl. Åtgärdsmotion om att skydda barn och unga som får vård utom hemmet inom barnskyddet i situationer där de har rymt och om att möjliggöra förebyggande ingripande för att förhindra farliga situationer
- åtgärdsmotion AM 17/2025 rd Kaisa Garedeu saf Åtgärdsmotion om att ändra barnskyddslagen så att det inte ackumuleras några dispositionsmedel för barnet medan han eller hon är på rymmen
- åtgärdsmotion AM 18/2025 rd Kaisa Garedeu saf Åtgärdsmotion om en skyldighet och en rätt för de anställda inom vård utom hemmet att ingripa när barn använder tobaks- och nikotinprodukter.

Utlåtanden

Utlåtande har lämnats av

- grundlagsutskottet GrUU 56/2025 rd
- lagutskottet LaUU 12/2025 rd

Betänkande ShUB 4/2026 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Susanna Hoikkala, social- och hälsovårdsministeriet
- regeringsråd Tiina Muinonen, social- och hälsovårdsministeriet
- lagstiftningsråd Veli-Pekka Hautamäki, justitieministeriet
- referendarieråd Virve Toivonen, riksdagens justitieombudsmans kansli
- barnombudsman Elina Pekkarinen, barnombudsmannens byrå
- docent i barn- och familjesocialt arbete, universitetslektor Rosi Enroos, Tammerfors universitet, forskningsgruppen barn, familjer och barnskydd
- jurist Heidi Lokasaari, Brottpåföljdsmyndigheten
- kriminalkommissarie Kimmo Kostiainen, Sydöstra Finlands polisinrättning, ankarverksamhet
- kommissarie Hannu Väänänen, Västra Nylands polisinrättning, ankarverksamhet
- ledande överinspektör för socialvården Anna Tervonen, Regionförvaltningsverket i Södra Finland
- professor Kimmo Nuotio, Helsingfors universitet
- forskardoktor Karoliina Suonpää, Helsingfors universitet, Institutet för kriminologi och rättspolitik
- professor André Sourander, Åbo universitet
- jurist Päivi Vuorinen, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira)
- teamchef, utvecklingschef Johanna Hedman, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- forskarprofessor Taina Laajasalo, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- specialsakkunnig Jaana Tervo, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- direktör Kaisa Tammi, Statens skolhem
- chef för socialt arbete inom barnskyddet Aule Lille, Helsingfors stad
- linjechef Elina Santti, HUS-sammanslutningen, ungdomspsykiatri
- specialsakkunnig Aila Puustinen-Korhonen, Valfärdsområdesbolaget Hyvil Ab
- sektordirektör Leena Mämmi-Laukka, Norra Österbottens välfärdsområde
- serviceområdesdirektör Saana Pukkio, Vanda och Kervo välfärdsområde
- verkställande direktör Tiia Perämaa, sammanslutningen Avosylin, företräder PerhehoitoKumppanit Suomessa Oy
- direktör Mervi Elfving, Familiar Oy
- kvalitetsdirektör Marko Nikkanen, Familiar Oy
- direktör för tjänster för vård utom hemmet Riitta Rämö, Hoivatie Oy
- verkställande direktör Juha Lehtonen, Perhekoti Oy Hopeinen Sulka
- kvalitetsdirektör Helena Nyman-Jokinen, Sospro Oy
- direktör Laura Lindeberg, Hyvinvointiala HALI ry
- verksamhetsledare Paula Arbelin, Egentliga Tavastlands mödra- och skyddshem, representant för Ensi- ja turvakotien liitto ry
- specialsakkunnig Julia Kuokkanen, Centralförbundet för Barnskydd rf
- chef för påverkansarbete Esa Iivonen, Mannerheims Barnskyddsförbund rf
- påverkansexpert Vilma Vähämaa, Delaktighet nu rf
- utvecklingschef Anu Lehtosaari, Förbundet för Familjevård i Finland rf
- direktör Jukka Sirtamo, Perhekuntoutuskeskus Lauste
- verksamhetsledare Jari Ketola, Pesäpuu ry
- chef för förebyggande arbete Elina Stenvall, SOS-Lapsikylä

Betänkande ShUB 4/2026 rd

- doktor i administrativa vetenskaper Sami Isoniemi
- juris kandidat Tapio Rätty
- docent i barnpsykiatri Jari Sinkkonen.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- inrikesministeriet
- undervisnings- och kulturministeriet
- Polisstyrelsen
- Utbildningsstyrelsen
- Riksomfattande etiska delegationen inom social- och hälsovården ETENE
- Mellersta Finlands välfärdsområde
- Birkalands välfärdsområde
- Finlands Kommunförbund
- Nationellt universitetsnätverk för socialt arbete Sosnet
- Ålands landskapsregering
- Barnvårdsföreningen i Finland rf
- Fri från Narkotika rf
- Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf
- Rädda Barnen rf
- Fackorganisationen för högutbildade inom socialbranschen Talentia rf
- Tehy rf
- översocialråd Aulikki Kananoja.

PROPOSITIONEN OCH MOTIONERNA

Propositionen

Regeringen föreslår ändringar i barnskyddslagen, hälso- och sjukvårdslagen, lagen om tillsynen över social- och hälsovården, lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation och lagen om nödcentralsverksamhet. Dessutom föreslås en ny lag om Statens barnskyddsanstalt och om skolan i anslutning till den. Lagen om barnskyddsenheter som lyder under Institutet för hälsa och välfärd och lagen om statens uppfostringsanstalter och grunderna för de i dessa anställda personers pensionsrätt föreslås bli upphävda.

Syftet med propositionen är att stärka barnets rätt till särskilt skydd och att garantera att målen för barn och familjer inom barnskyddet uppfylls. Propositionen ingår i genomförandet av regeringsprogrammet för regeringen Orpo, enligt vilket en reform av barnskyddslagstiftningen ska genomföras under regeringsperioden. Reformen går ut på att tillgodose dels barnets bästa, välbefinnande och trygghet genom att förtydliga villkoren för begränsande åtgärder, dels mer adekvata befogenheter för barnskyddsmyndigheterna och platserna för vård utom hemmet för att göra sitt arbete. Enligt propositionen ska gränsen mellan gränssättning som hör till fostran och begränsande åtgärder förtydligas. I enlighet med regeringsprogrammet ska myndigheterna åläggas att samarbeta aktivt och ges tillräckliga befogenheter och metoder för att barn som utan tillstånd är frånvarande från sin plats för vård utom hemmet snabbt ska hittas och återbördas.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

Dessutom införs en ny tjänst för rehabilitering på en sluten institution för att det ska finnas fler metoder för att bryta brottsspiralen för barn under straffansvarsåldern.

I propositionen ingår också förslag som hänför sig till förverkligande av tjänstenheter inom barnskyddet som samordnar kompetens inom barnskydd och psykiatri.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2026. Bestämmelserna om rehabilitering på sluten institution och om period av särskild omsorg träder dock i kraft först den 1 augusti 2026.

Lagmotionen

LM 22/2024 rd. I lagmotionen föreslås det att barnskyddslagen ändras så att det inom vården utom hemmet blir möjligt att införa en kortvarig begränsning av användningen av telefon utan att något särskilt beslut behöver fattas om detta, att barnskyddsanstaltens personals möjligheter att utföra kroppsvisitationer utvidgas och att maximitiden för begränsning av rörelsefriheten förlängs.

Åtgärdsmotionerna

AM 3/2023 rd. I åtgärdsmotionen föreslås det att regeringen vidtar åtgärder för en totalreform av barnskyddslagen.

AM 2/2025 rd. I åtgärdsmotionen föreslås det att regeringen vidtar åtgärder för att ta fram officiella nationella rekommendationer om användningen av smarttelefoner och andra digitala apparater samt begränsa användningen av smarttelefoner och andra digitala apparater inom vården utom hemmet.

AM 9/2025 rd. I åtgärdsmotionen föreslås det att regeringen vidtar åtgärder för att effektivisera sökandet efter och återförandet av unga personer som rymt genom att utvidga rätten att gripa unga personer för personalen vid barnskyddsanstalterna, ge väktarna rätt att kontrollera identiteten, ge polisen rätt att gripa unga personer som rymt och inrätta en specialgrupp för unga som rymt.

AM 16/2025 rd. I åtgärdsmotionen föreslås det att regeringen vidtar åtgärder för att möjliggöra ingripande i rymningar tillräckligt snabbt genom att utvidga kretsen av aktörer som har rätt att begära handräckning, precisera lagstiftningen om rätten att gripa personer som rymt, göra det möjligt att ingripa på förhand och begränsa kontakterna bättre än för närvarande.

AM 17/2025 rd. I åtgärdsmotionen föreslås det att regeringen vidtar åtgärder för att ändra 55 § om dispositionsmedel så att dispositionsmedel inte samlas in för betalning under den tid någon är på rymmen.

AM 18/2025 rd. I åtgärdsmotionen föreslås det att regeringen vidtar åtgärder för att utvidga skyldigheten och rätten för arbetstagare inom vård utom hemmet att ingripa när barn använder tobaksprodukter och nikotinprodukter.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Regeringen föreslår att barnskyddslagen (417/2007), hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010), lagen om tillsynen över social- och hälsovården (741/2023), lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014) och lagen om nödcentralsverksamhet (692/2010) ändras. Dessutom föreslås det i propositionen att det stiftas en ny lag om Statens barnskyddsanstalt och om skolan i anslutning till den. Denna lag upphäver den gällande lagen om barnskyddsenheter som lyder under Institutet för hälsa och välfärd (1379/2010).

Det centrala syftet med propositionen är att stärka barnets rätt till särskilt skydd och garantera att målen för barnskyddet i sista hand uppnås bättre än för närvarande. Målet är att säkerställa att barnets bästa, välfärd och säkerhet tillgodoses samt att barnskyddsmyndigheterna och placeringsplatserna har tillräckliga befogenheter att utföra sitt arbete genom att förtydliga förutsättningarna för fostrande gränssättning och användning av begränsande åtgärder. Propositionen innehåller också nya befogenheter som syftar till att barn som utan tillstånd är frånvarande från sin placeringsplats ska hittas och kunna återföras snabbare än för närvarande till sin placeringsplats. Målet för den nya tjänsten för rehabilitering på slutna institutioner är bryta brottsspiralen framför allt hos barn under åldern för straffrättsligt ansvar i situationer där det inte går att svara på barnets behov med andra tjänster. Dessutom syftar bestämmelserna om samordnade enheter inom barnskydd och psykiatri till att förbättra rätten för barn som vårdas utom hemmet inom barnskyddet att de facto få de tjänster inom barnskyddet och hälso- och sjukvården som de behöver.

Social- och hälsovårdsutskottet anser att propositionens mål är motiverade. Utskottet tillstyrker lagförslagen. De ändringar som föreslås i propositionen stärker barnets rätt till skydd, förtydligar användningen av begränsande åtgärder och förbättrar myndigheternas befogenheter och samarbete särskilt i situationer där barnet utan tillstånd är borta från vård utom hemmet. Utskottet föreslår dock nedan i betänkandet ändringar i bestämmelserna om placerade barns rätt till balanserad utveckling och skydd, framtagna av ämnen och föremål, rehabilitering på slutna institutioner, period av särskild omsorg, eftersökning och återförande av barn som utan tillstånd är frånvarande från barnskyddsanstalten samt om statens barnskyddsanstalt.

Bakgrunden till propositionen är skrivningen i regeringsprogrammet för regeringen Orpo, enligt vilken barnskyddslagstiftningen ska revideras i två faser. Den aktuella propositionen gäller den första fasen av reformen. Utskottet fäster uppmärksamhet vid att barnskyddslagen, som trädde i kraft 2008, har ändrats flera gånger, vilket har gjort regleringen splittrad, svår att tillämpa och oklar. De ändringar som nu föreslås gör lagen ännu mer komplicerad. Utskottet anser att det med tanke på lagens tillämplighet och barnens rättsskydd är nödvändigt att barnskyddslagen skyndsamt revideras i sin helhet i den andra fasen av reformen.

Dessutom påpekar utskottet att man i den aktuella propositionen i första hand strävar efter att ingripa i barns och ungas utmanande beteende genom att öka kontrollen och begränsningarna utan att samtidigt stärka de förebyggande tjänster som stöder barn och familjer samt de tjänster som gäller den vård och rehabilitering som barn behöver och som kan minska behovet av tyngre

Betänkande ShUB 4/2026 rd

tjänster. Utskottet anser det vara nödvändigt att man i den andra fasen av revideringen av barnskyddslagen i enlighet med regeringsprogrammet stärker det tidiga stödet, det multiprofessionella familjearbetet och öppenvårdstjänsterna inom barnskyddet.

Grundlagsutskottet anser i sitt utlåtande om propositionen (GrUU 56/2025 rd) att de föreslagna ändringarna i många hänseenden är betydelsefulla med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna. Barn ska enligt 6 § 3 mom. i grundlagen bemötas som jämlika individer och de ska ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva. Genom barnskyddslagen försöker man tillgodose var och ens rätt till oundgänglig försörjning och omsorg som tryggas i grundlagens 19 § 1 mom. och fullfölja det allmännas uppgift enligt grundlagens 19 § 3 mom. att stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjlighet att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt. Å andra sidan möjliggör de föreslagna bestämmelserna ingrepp i barnets självbestämmanderätt och flera andra grundläggande fri- och rättigheter såsom rätten till personlig frihet och integritet som tryggas i grundlagens 7 § och rätten till egendomsskydd som tryggas i grundlagens 15 §.

Enligt grundlagsutskottets utlåtande kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning, men lagförslag 1 om barnskyddslagen bara om utskottets konstitutionella anmärkningar till 4 a § om ett placerat barns rätt till balanserad utveckling och särskilt skydd och 69 b § om gripande av barn beaktas på behörigt sätt. Dessutom fäster grundlagsutskottet i sitt utlåtande uppmärksamhet vid gränsdragningen mellan vanliga fostrande åtgärder och begränsande åtgärder, ändring av tvingande förpliktelser till vanliga behörighetsbestämmelser, frantagande av penningtillgångar och betalningsmedel samt placering av barn under 12 år för rehabilitering på slutna institutioner.

Fostrande gränssättning

I propositionen föreslås det att hela 4 a § i barnskyddslagen ändras så att det i paragrafen föreskrivs om rätten till en balanserad utveckling och särskilt skydd för barn som placerats utom hemmet. Bestämmelsen gäller såväl barn som placerats på institution som barn som placerats i familjevård. Enligt det föreslagna 4 a § 1 mom. ska barn som har placerats utom hemmet säkerställas en god vård och fostran, ägnas en med hänsyn till barnets ålder och utvecklingsnivå behövlig tillsyn och omsorg samt tryggas rätten till en balanserad utveckling och välfärd i enlighet med vad som föreskrivs i 1 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt. Vikt ska särskilt fästas vid åtgärder genom vilka barnets psykiska och fysiska välfärd skyddas samt barnets sociala utveckling stöds.

Enligt det föreslagna 4 a § 2 mom. kan det för att tillgodose barnets balanserade utveckling och särskilda skydd ställas gränser för barnet, även om barnet är av annan åsikt om gränserna. För att säkerställa behövliga gränser för barnet får man enligt bestämmelsen ingripa i barnets fysiska integritet, om det är nödvändigt. Enligt bestämmelsen får barnets vård, fostran, tillsyn och omsorg inte vara undertryckande mot barnet eller annars kränka barnets människovärde och den får inte omfatta begränsningar som avses i 11 kap.

Social- och hälsovårdsutskottet anser att bestämmelsens syfte att förtydliga gränsdragningen mellan praxis för fostran och eventuella begränsande åtgärder inom institutionsvården är motiverat. Riksdagen har förutsatt att rätten till balanserad utveckling och välfärd i fråga om barn

Betänkande ShUB 4/2026 rd

som är placerade i vård utom hemmet samt användningen av begränsningar enligt barnskyddslagen utvärderas och förtydligas som ett led i beredningen av lagstiftning om klienters och patienters självbestämmanderätt (RSv 317/2018 rd — RP 237/2018 rd — LM 86/2018 rd). Den föreslagna regleringen stärker enligt utskottets uppfattning möjligheterna för vuxna att på platser för vård utom hemmet fostra och ta hand om placerade barn på ett ändamålsenligt sätt samt skapa en trygg och vuxenledd vardag för barnen.

Utskottet gör gällande att det också i propositionsmotiven (s. 117) utgår från att barnets individuella bakgrund och behov samt omständigheterna alltid ska beaktas vid fastställandet av gränserna. De gränser som hör till fostran ska jämföras med vad som allmänt godtas som sedvanlig fostran i förhållande till barnets ålder och utvecklingsnivå och bedömas i förhållande till vad som stöder barnets individuella uppväxt, utveckling och välfärd. Vad som kan anses vara sedvanlig fostran varierar med tiden, och definitionen förändras till exempel till följd av nya forskningsresultat. Barnets religion, övertygelse och kulturella bakgrund påverkar också hurdana gränser som kan ställas för barnet i fråga i fostran. Reglerna och gränserna ska vara konsekventa och också flexibla på ett sätt som beaktar varje enskilt barns ålder och utvecklingsnivå. Utskottet betonar att fastställandet av gränser för fostran ställer höga krav på kompetensen hos personalen på barnets placeringsplats samt på förmågan att skapa en förtroendefull relation till barnet och beakta barnet som individ.

Utskottet föreslår att bestämmelsen preciseras så att den i högre grad än vad som föreslagits begränsar sig till att fastställa gränser för sedvanlig fostran och sedvanligt skydd av barn genom att stryka omnämmandet av särskilt skydd i bestämmelsen och foga ett omnämmande av att det för barnet kan ställas gränser enligt ålder och utvecklingsnivå på motsvarande sätt som föräldrar kan ställa gränser i samband med sedvanlig fostran av barn. Utskottet föreslår också att omnämmandet av att gränser kan ställas även om barnet är av annan åsikt stryks. Utskottet anser att ställandet av gränser redan i sig innebär att den vuxna ställer en regel i syfte att tillgodose barnets bästa och att barnet inte nödvändigtvis ännu kan eller förmår handla på bästa möjliga sätt med tanke på sitt eget intresse. Utskottet betonar också att ställandet av gränser alltid ska diskuteras med barnet och barnets åsikt ska beaktas när gränserna ställs. För att stärka barnets delaktighet föreslår utskottet att bestämmelsen kompletteras så att gränserna i första hand ska diskuteras med barnet och barnets åsikt ska utredas enligt dess ålder och utvecklingsnivå på det sätt som föreskrivs i 20 § 1 mom. i barnskyddslagen.

Grundlagsutskottet påpekar i sitt utlåtande att ordalydelsen av det föreslagna 4 a § 2 mom. verkar berättiga tämligen öppna ingrepp i barnets personliga integritet som tryggas i 7 § i grundlagen. Enligt motiveringen till bestämmelsen (s. 118) handlar ingrepp i den fysiska integriteten inte om fasthållande enligt 11 kap. och användning av maktmedel i samband med det, utan om att i skyddande och fostrande syfte fysiskt beröra barnet och sätta gränser. Som exempel nämns i motiven att ett placerat barn fysiskt kunde styras genom att lätt ta i barnets axel. Enligt grundlagsutskottet får den tolkning som föreslås i motiven dock inte stöd av bestämmelsens ordalydelse. Grundlagsutskottet påpekade att orsaker som hänför sig till 7 § 1 och 3 mom. i grundlagen innebär att omnämmandet av rätten att ingripa i barnets fysiska integritet bör strykas i det föreslagna 4 a § 2 mom. eller så bör bestämmelsens ordalydelse preciseras så att rätten att ingripa i barnets fysiska integritet begränsas till att i sedvanligt skyddande och fostrande syfte

Betänkande ShUB 4/2026 rd

fysiskt beröra barnet enligt motiveringen till paragrafen. Det är ett villkor för att lagförslag 1 ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Social- och hälsovårdsutskottet föreslår med anledning av grundlagsutskottets utlåtande att 4 a § 2 mom. i lagförslag 1 ändras på det sätt som beskrivs nedan i detaljmotiveringen så att barn kan beröras fysiskt endast i samband med sedvanligt skydd och sedvanlig fostran. Användningen av maktmedel får således inte motsvara fasthållande enligt 11 kap. till sitt syfte, sin varaktighet eller sin intensitet. För att understryka vikten av att beakta barnets bästa föreslår utskottet dessutom att förutsättningarna för fysisk beröring kompletteras så att fysisk beröring i samband med sedvanligt skydd och sedvanlig fostran ska vara nödvändig för att trygga barnets bästa.

Utskottet betonar att den fysiska beröring som används vid sedvanlig fostran också är beroende av barnets ålder. Till exempel fostran och vård av spädbarn och småbarn kan kräva fortlöpande fysiska åtgärder, såsom hållande i famnen och fasthållande som skydd. Om man däremot exempelvis med ett placerat tonårigt barn fortlöpande hamnar i situationer som kräver ingrepp i barnets fysiska integritet, bör man enligt utskottet i enlighet med det som föreskrivs i barnskyddslagen bedöma hur lämplig placeringsplatsen är med hänsyn till barnets behov.

Utskottet anser att den föreslagna regleringen behövs särskilt för att stärka familjevårdens företräde framom institutionsvården. Enligt propositionen har den upplevda bristen på praxis för fostran inom familjevården kunnat leda till att barnets placeringsplats ändras till en barnskyddsanstalt, även om ändringen av placeringsplats inte annars skulle vara förenligt med barnets bästa. Utskottet är dock medvetet om att den föreslagna regleringen inte helt undanröjer oklarheten om var gränsen mellan praxis för fostran och begränsningar för fostran går. När det gäller tillämpningen av bestämmelserna är det fortfarande särskilt i fråga om familjevården problematiskt med de praktiska situationer där man närmar sig åtgärder som är begränsningar enligt 11 kap. Utskottet anser att problemet med gränsdragningen innebär att den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter och laglighetsövervakarna har viktiga roller när det gäller att säkerställa att barnets bästa tillgodoses. Den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter är skyldig att se till att rättigheterna för barn som placerats utom hemmet tillgodoses samt att barnet behandlas på behörigt sätt på sin placeringsplats och att dess individuella behov blir beaktade. För att framhäva vilket ansvar som den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter har, föreslår utskottet att bestämmelsen kompletteras så att den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter ska övervaka praxis för fostran på placeringsplatsen som en del av tillgodoseendet av barnets bästa under placeringen.

Fråntagande av ämnen och föremål av barn som placerats utom hemmet

Regeringen föreslår att det till barnskyddslagen fogas en ny 4 b §, enligt vars 1 mom. ett barn som placerats utom hemmet ska fråntas ämnen och föremål såsom alkohol och tobaksprodukter som enligt gällande lag inte får innehållas av personer under 18 år. Enligt 2 mom. ska ett barn under vissa förutsättningar fråntas också andra ämnen och föremål än de som nämns i 1 mom., penningtillgångar, betalningsmedel eller övriga med dessa jämförbara redskap, nyttigheter eller ägodelar (3 mom.) samt anordningar eller andra redskap som kan användas för kommunikation, om de äventyrar barnets egen eller någon annans liv, hälsa, säkerhet eller ordningen på platsen för vård utom hemmet eller skadar egendom (4 mom.). Enligt den föreslagna bestämmelsen ska den

Betänkande ShUB 4/2026 rd

socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter eller någon annan behörig tjänsteinnehavare inom välfärdsområdet underrättas om fråntagandet.

Utskottet anser att en uttrycklig bestämmelse om fråntagande av ämnen och föremål som är skadliga för barn eller andra personer är motiverad och förtydligar nuläget. Med hjälp av regleringen kan man stödja barnets drogfria liv och förhindra våldsamt beteende. I synnerhet familjevårdarna har haft mycket få möjligheter att frånta barn ämnen och föremål om barnen inte frivilligt överlåtit dem eller erkänt att de innehar sådana ämnen eller föremål. Utskottet påpekar att det även när de föreslagna ändringarna trätt i kraft är möjligt att använda de begränsande åtgärderna enligt 11 kap. i barnskyddslagen för att med stöd av 65, 66, 66 a och 67 § i barnskyddslagen frånta föremål och ämnen endast vid barnskyddsanstalter. Familjevårdarna har således inte rätt att utföra kroppsvisitation och granska exempelvis barns saker, även om den vuxna har en stark misstanke om att barnet innehar ämnen eller föremål som ska fråntas. Dessutom betonar utskottet att man i enlighet med propositionsmotiven i första hand ska diskutera och uppmuntra barnet att överlämna ämnen och föremål frivilligt.

Även grundlagsutskottet anser det i sitt utlåtande vara klart att det för den föreslagna regleringen finns godtagbara och vägande skäl som hänför sig till skyddet av barnets och andra personers grundläggande fri- och rättigheter. Grundlagsutskottet påpekar dock i sitt utlåtande att bestämmelserna om fråntagande av ämnen och föremål förblir tämligen oklara i förhållande till begränsande åtgärder enligt 11 kap. i barnskyddslagen. Enligt grundlagsutskottet verkar det i 4 b § åtminstone delvis vara fråga om sedvanlig fostran och delvis om begränsande åtgärder. Oklarheten har åtminstone delvis samband med att bestämmelsernas ordalydelse möjliggör ett mer omfattande ingrepp i barnets rättigheter än vad som verkar vara avsikten i ljuset av motiveringen. Dessutom fäster grundlagsutskottet uppmärksamhet vid att tillämpningsområdet för 4 b § är omfattande och att de ämnen och föremål som avses i där inte är sinsemellan jämförbara. Den föreslagna 4 b § är dessutom formulerad som en förpliktelse att frånta de ämnen och föremål som avses där. Enligt grundlagsutskottet bör regleringen på grund av proportionalitetskravet i fråga om inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna formuleras så att den på det sätt som är typiskt för bestämmelser som berättigar till ingrepp i de grundläggande fri- och rättigheterna är bemyndigande (t.ex. ”kan fråntas”). Enligt grundlagsutskottet bör dessutom 4 b § 3 mom. kompletteras med ett uttryckligt omnämnande av att barnet trots att penningtillgångar eller betalningsmedel fråntagits ska ha möjlighet att under övervakning använda sina penningtillgångar för godtagbara ändamål.

Social- och hälsovårdsutskottet betonar att det fråntagande av ämnen, föremål och redskap som avses i bestämmelsen alltid ska grunda sig på individuell prövning där barnets bästa beaktas. Utskottet föreslår på det sätt som beskrivs närmare nedan i detaljmotiveringen att 4 b § i lagförslag 1 ändras på det sätt som grundlagsutskottet föreslår så att bestämmelsen ger familjevårdare, anställda vid professionella familjehem eller personer i barnskyddsanstaltens vård- och fostringspersonal utrymme för prövning av fråntagande av ämnen och föremål.

Med anledning av grundlagsutskottets utlåtande föreslår utskottet att 3 mom. kompletteras med ett omnämnande av att det trots att penningtillgångar, betalningsmedel eller övriga med dessa jämförbara redskap har fråntagits ska vara möjligt för barnet att under övervakning använda penningtillgångarna för godtagbara ändamål, såsom barnets hobbyutgifter. Utskottet föreslår

Betänkande ShUB 4/2026 rd

dessutom att 3 mom. kompletteras på motsvarande sätt som 65 § 3 mom. i den gällande barnskyddslagen så att bestämmelsen gör det möjligt att frånta barn penningtillgångar, betalningsmedel och övriga med dessa jämförbara redskap, nyttigheter eller ägodelar också i situationer där användningen av dessa äventyrar uppnåendet av syftet med placeringen av barnet eller något annat barn, såsom drogfriheten.

Utskottet föreslår att 4 mom. om fråntagande av utrustning som kan användas för kommunikation kompletteras med ett omnämmande av att fråntagandet är möjligt, om den vanliga begränsningen av användningen av utrustningen inte är tillräcklig. Utskottet påpekar att det redan nu är möjligt att inom sedvanlig fostran begränsa användningen av digitala apparater också när det gäller barn som placerats utom hemmet. Inom vården utom hemmet inom barnskyddet kan man också tillämpa de nationella rekommendationerna för användning av digitala apparater på fritiden för 0—13-åringar som Institutet för hälsa och välfärd och Utbildningsstyrelsen har publicerat. För närvarande bereds också rekommendationer för unga i åldern 13—18 år. Utskottet anser det vara viktigt att de nationella rekommendationerna om användning av digitala apparater beaktas också i kvalitetsrekommendationen och andra anvisningar för barnskyddet. Vidare betonar utskottet vikten av att upprätthålla barnets nära relationer under placeringen. I bestämmelsen förutsätts att barnets kontakter trots fråntagande av kommunikationsmedel ska tryggas på andra sätt, till exempel med placeringsplatsens egna anordningar.

Enligt den föreslagna 4 c § i barnskyddslagen får fråntagandet av ämnen eller föremål inte pågå längre än vad som är nödvändigt av skäl som avses i 4 b § och med avseende på barnets vård och fostran. Enligt bestämmelsen ska det fattas ett beslut om fråntagande, om det fråntagna ämnet eller föremålet inte återlämnas till barnet genast när situationen upphört. Med tanke på regleringens proportionalitet fäster grundlagsutskottet i sitt utlåtande uppmärksamhet vid att det i lagen inte föreslås bestämmelser om till exempel maximitiden för fråntagande av penningtillgångar eller kommunikationsmedel eller om att nödvändigheten av fråntagande ska bedömas regelbundet.

Social- och hälsovårdsutskottet konstaterar utifrån inkommen utredning att det är svårt att fastställa en maximitid i bestämmelsen utan att den i praktiken blir en minimitid. Fråntagandet av ett ämne eller ett föremål och beslutets giltighetstid varierar från fall till fall och beror på barnets individuella situation. Utskottet betonar att begränsningen av tiden för fråntagande till den tid som behövs med tanke på barnets vård och fostran tidsmässigt begränsar den faktiska tiden för fråntagandet. Med anledning av grundlagsutskottets utlåtande och för att stärka den individuella prövningen föreslår utskottet dock att 4 c § om beslutsfattande om fråntagande av ämnen och föremål kompletteras så att behovet av att frånta ämnen och föremål ska bedömas regelbundet. Tidpunkten och intensiteten för bedömningen ska enligt utskottet bestämmas utifrån barnets individuella situation, psykiska, känslomässiga och fysiska tillstånd, ämnets eller föremålets natur samt den risk som användningen av ämnet eller föremålet medfört eller medför för barnet. Utskottet anser det vara viktigt att förutsättningarna för fortsatt fråntagande utvärderas regelbundet och dessutom alltid när barnets situation eller omständigheter förändras. Bedömningen baserar sig på barnets aktuella situation och fråntagandet får inte fortsätta för säkerhets skull.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

I propositionen föreslås också ändringar i de begränsningar som är möjliga inom institutionsvård enligt 11 kap. i syfte att göra det möjligt att skydda barn i institutionsvård bättre än för närvarande. För fråntagande av ämnen och föremål kan vid en barnskyddsanstalt användas nödvändiga maktmedel med stöd av de bestämmelser som föreslås i 65, 66, 66 a och 67 § i barnskyddslagen. Beslut om begränsning av kontakterna kan i fortsättningen fattas också i förhållande till personer som inte är kända, men som påverkar barnets beteende så att det skadar sig självt, såsom begår brott eller använder berusningsmedel. För att trygga barnets kontakter i dessa situationer förutsätts att det i beslutet nämns alla närstående till barnet som barnet får ha kontakt med.

I propositionen föreslås det också att den nuvarande bestämmelsen om fasthållande vid anstalter i 68 § ändras. I den föreslagna bestämmelsen föreskrivs för tydlighetens skull den gällande tolkningen om att fasthållande är ett maktmedel som riktas mot ett barn och att gränsen för det tillåtna är att åtgärden är nödvändig och försvarbar i enlighet med 4 kap. 6 § 2 mom. i strafflagen. I bestämmelsen föreslås det att omnämmandet av vård och omsorg stryks, eftersom fasthållande som begränsande åtgärd inte är vård eller omsorg utan det är en åtgärd som har till syfte att lugna barnet och förhindra att en allvarligare skada uppkommer. Utskottet framhäver att utgångspunkten i bestämmelsen är att den användning av kraft som ingår i fasthållandet, med beaktande av barnets beteende och situationen i övrigt, alltid ska vara försvarbar med beaktande av barnets ålder och beteende och en samlad bedömning av situationen samt dessutom nödvändigt utifrån den samlade bedömningen. Fasthållandet ska också ske på ett sätt som är tryggt för barnet med hänsyn till dess ålder, kön, kulturella och religiösa bakgrund samt individuella situation. Fasthållandet ska upphöra genast när det inte längre är nödvändigt.

Utskottet anser att de föreslagna ändringarna bidrar till att förbättra möjligheterna till särskilt skydd för barn och förhindrar till exempel att barn använder berusningsmedel eller deltar i brottslig verksamhet. Utskottet betonar dock att de föreslagna ändringarna i personalens befogenheter förutsätter att de anställda har tillräcklig utbildning och kompetens i användningen av maktmedel. Dessutom ska barn som är klienter inom barnskyddet ges tillräcklig information om de rättsmedel som de har tillgång till.

Ändringar som gäller frånvaro utan tillstånd från vård utom hemmet

I propositionen föreslås flera ändringar i bestämmelserna om förhindrande av frånvaro utan tillstånd från vård utom hemmet och om återförande av barn som är frånvarande utan tillstånd. Enligt propositionen (s. 12) avlägsnar sig cirka 7–15 procent av de barn som har placerats i vård utom hemmet inom barnskyddet utan tillstånd från placeringsplatsen i något skede av placeringen. Enligt en uppskattning som baserar sig på polisens informationssystem var antalet fall av frånvaro utan tillstånd 3 733 år 2020. Barn som är frånvarande från vård utom hemmet utan tillstånd befinner sig i en särskilt utsatt ställning och ofta i konkret fara samt löper risk att bli utsatta för utnyttjande, brott och sexuellt våld. De kan också själva begå brott till exempel för att finansiera användningen av berusningsmedel.

I barnskyddslagen föreslås det en ny bestämmelse om fasthållande för att förhindra att barn avlägsnar sig från anstalten utan tillstånd (68 a §). Bestämmelsen gäller fasthållande för att förhindra att någon avlägsnar sig utan tillstånd från barnskyddsanstalten eller från dess

Betänkande ShUB 4/2026 rd

gårdsområde. En förutsättning för fasthållande är att barnet genom att avlägsna sig utsätter sig självt eller någon annan för ett hot mot hälsa eller säkerhet.

Dessutom föreslås det att 69 a § om eftersökning och återförande av barn som utan tillstånd är frånvarande från barnskyddsanstalten ses över i sin helhet. Liksom i nuläget är en barnskyddsanstalt i första hand skyldig att söka efter barn som avlägsnat sig från barnskyddsanstalten utan tillstånd. Anstalten ska utan dröjsmål underrätta det välfärdsområde som ansvarar för placeringen av barnet om det frånvarande barnet. Välfärdsområdet ska i sin tur utan dröjsmål vidta behövliga åtgärder för att söka efter och återföra barnet. Beslut om återförande av barn fattas i regel av den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter. I brådskande fall kan också anstaltens föreståndare eller en av föreståndaren förordnad person som hör till anstaltens vård- och fostringspersonal avgöra ärenden som gäller återförande. Det föreslås särskilda bestämmelser om att anstalten inte får genomföra eftersökning och återförande av barn i form av köpta tjänster. Utskottet påpekar att det placeringsvälfärdsområde som har organiseringsansvaret bär ansvaret för att säkerställa ett barns bästa och säkerhet när barnet utan tillstånd avlägsnat sig från sin plats för vård utom hemmet.

I propositionen föreslås det också att tröskeln för att få lokaliseringssuppgifter om abonnemang eller terminalutrustning som används av barn som utan tillstånd är frånvarande från sin plats för vård utom hemmet sänks för att påskynda sökandet efter barnet. Utskottet påpekar att propositionen utgår från att syftet med regleringen inte är att lokaliseringssuppgifter automatiskt ska inhämtas för alla barn som är frånvarande utan tillstånd, utan att beslutet om fortsatta åtgärder alltid ska göras utifrån en barnspecifik riskbedömning. Sänkningen av tröskeln för lokalisering kan i fortsättningen gälla exempelvis situationer där barnet har varit frånvarande en längre tid och barnet inte har hittats genom andra åtgärder och den socialmyndighet som känner barnet har en faktisk grundad uppfattning om att barnet är i fara.

Återförande av barn som utan tillstånd är frånvarande från vård utom hemmet innefattar i praktiken gripande av barn och transport av det gripna barnet. En socialvårdsmyndighet och en person som hör till barnskyddsanstaltens vård- och fostringspersonal har på det sätt som beskrivs ovan med stöd av den föreslagna 68 a § rätt att på anstaltens område hålla fast barnet för att förhindra att barnet utan tillstånd avlägsnar sig från anstalten. Vidare har en person som hör till anstaltens vård- och fostringspersonal och en behörig tjänsteinnehavare inom socialvården med stöd av den föreslagna 69 b § rätt att för att gripa barnet utanför anstaltens område hålla fast barnet så att barnet ska kunna flyttas till ett transportmedel. För att trygga säkerheten vid gripandet kan ett barn kroppsvisiteras och fräntas sådana ämnen och föremål som med stöd av den föreslagna 4 b § också annars kan fräntas barnet. Regleringen tillåter användning av sådan kraft som är nödvändig enligt befogenheterna, men åtgärderna ska alltid vara försvarbara med beaktande av barnets ålder och beteende samt en samlad bedömning av situationen.

I den föreslagna 69 d § föreskrivs om eftersökning och återförande av barn som utan tillstånd är frånvarande från familjehem på ett liknande sätt som i fråga om barn som utan tillstånd är frånvarande från barnskyddsanstalter, dock med beaktande av att en anställd inom familjevården inte har samma befogenheter som en socialvårdsmyndighet när det gäller eftersökning och återförande av barn. Eftersökning och återförande av ett barn i familjevård får utföras endast av en behörig tjänsteinnehavare inom socialvården och endast den behöriga tjänsteinnehavaren inom

Betänkande ShUB 4/2026 rd

socialvården har möjlighet att använda maktmedel. En familjevårdare är inte heller skyldig att söka efter barn som utan tillstånd är frånvarande från familjehemmet, men regleringen hindrar det inte om situationen på familjehemmet möjliggör det.

Utskottet anser att de föreslagna ändringarna behövs för att effektivisera sökandet efter och återförandet av barn som utan tillstånd är frånvarande från barnskyddsanstalter. Med tanke på återförandet av barn som är frånvarande utan tillstånd har det varit problematiskt att barnskyddslagen inte innehållit några bestämmelser om behörigheten för socialvårdsmyndigheten eller barnskyddsanstaltens vård- och fostringspersonal att gripa barnet utanför det transportmedel som används för transporten. Utskottet fäster dock utifrån sakkunnigutfrågningen uppmärksamhet vid att tjänsteinnehavarna inom socialvården eller personalen vid barnskyddsanstalterna inte alltid har tillräcklig utbildning eller kompetens för fasthållande eller användning av maktmedel, vilket kan äventyra såväl de anställdas, barnens som utomståendes säkerhet. Sakkunniga lyfte fram den risk som också lyfts fram i propositionen om eventuella konsekvenser av de föreslagna ändringarna för förhållandet mellan barnskyddsanstaltens vård- och fostringspersonal och barnet och för ökade motsättningar mellan dessa.

Utskottet betonar att det i första hand ligger i barnets intresse att förebygga att barn utan tillstånd avlägsnar sig från vården utom hemmet. Detta kan göras genom att öka barnets kunskap om och förståelse för placeringen samt innehållet i och målen för vården utom hemmet samt genom att öka barnets förtroende för vården utom hemmet. När det gäller frånvaro utan tillstånd framhävs yrkesskickligheten och kompetensen hos de behöriga tjänsteinnehavarna inom socialvården och personalen vid barnskyddsanstalterna. De ska kunna förutse hur situationerna utvecklas och agera så att situationerna inte eskalerar eller så att de klaras upp med beaktande av säkerheten för de involverade. Utskottet anser det vara nödvändigt att det ordnas tillräcklig utbildning om de föreslagna ändringarna för tjänsteinnehavarna inom socialvården för att säkerställa kompetensen och kännedomen om de straffrättsliga bestämmelserna om användning av maktmedel. Det måste också tryggas tillräckliga resurser för ordnandet av denna utbildning.

I det föreslagna 69 § 2 mom. föreskrivs det att om en person i anstaltens vård- och fostringspersonal eller en behörig tjänsteinnehavare inom socialvården har grundad anledning att anta att barnet befinner sig i en bostad eller på någon annan vistelseplats och att barnets hälsa, utveckling eller säkerhet är i allvarlig fara, har en person i anstaltens vård- och fostringspersonal och en behörig tjänsteinnehavare inom socialvården rätt att få tillträde till bostaden eller vistelseplatsen, om tillträdet är nödvändigt för att skydda barnets hälsa eller utveckling eller förhindra att barnets säkerhet äventyras.

Enligt grundlagsutskottets utlåtande är den föreslagna befogenheten en åtgärd som ingriper i hemfriden som är nödvändig för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas på det sätt som avses i grundlagens 10 § 3 mom. Enligt utlåtandet har grundlagsutskottet i sin etablerade praxis ansett att kontroller som utsträcker sig till hemfridsskyddade platser är betydande utövning av offentlig makt enligt 124 § i grundlagen och att kontrollerna därför inte kan anförtros andra än myndigheter. Enligt grundlagsutskottets utlåtande måste den föreslagna rätten i enlighet med grundlagsutskottets praxis avgränsas så att andra än myndigheter inte har en sådan behörighet. Det är ett villkor för att lagförslaget ska kunna behandlas i vanlig

Betänkande ShUB 4/2026 rd

lagstiftningsordning. Social- och hälsovårdsutskottet föreslår med anledning av grundlagsutskottets utlåtande att bestämmelsen ändras så att endast en behörig tjänsteinnehavare inom socialvården har rätt att få tillträde till en bostad eller någon annan vistelseplats som omfattas av hemfriden.

Enligt propositionen minskar en utökning av barnskyddets befogenheter sannolikt polisens behov av handräckning och bidrar till att allokera barnskyddets och polisens resurser på ett ändamålsenligt sätt. Utskottet betonar dock att de anställda även i fortsättningen bör veta i vilka situationer polisens befogenheter behövs och att polisen är skyldig att ge handräckning. Det föreslås att bestämmelserna om handräckning av polisen samlas i en ny 69 e § där det föreskrivs att också en person som hör till barnskyddsanstaltens vård- och fostringspersonal och som handlar för socialvårdsmyndighetens räkning i fortsättningen kan begära handräckning av polisen. Detta kan bidra till att påskynda återförandet av barn. Utskottet välkomnar att avsikten enligt propositionen är att dessutom stöda verkställigheten genom att uppdatera social- och hälsovårdsministeriets, Polisstyrelsens och nödcentralens gemensamma anvisningar om situationer där barn utan tillstånd är frånvarande från sina platser för vård utom hemmet. Utskottet anser det vara viktigt att anvisningen också preciserar handräckningen mellan välfärdsområdena vid frånvaro utan tillstånd.

Samordnade enheter för barnskydd och psykiatri

I propositionen ingår också förslag som hänför sig till förverkligandet av tjänstenheter inom barnskyddet som samordnar barnskydd och psykiatri. Det föreslås inga bestämmelser om servicen eller innehållet i den i lag, utan det föreslås att det till barnskyddslagen och hälso- och sjukvårdslagen fogas informativa hänvisningar till skyldigheterna att samarbeta för att säkerställa krävande barnskyddstjänster i lagen om ordnande av social- och hälsovård (612/2021) och den så kallade samarbetsförordningen (statsrådets förordning om innehållet i och beredningen av samarbetsavtal mellan välfärdsområden 309/2023) som utfärdats med stöd av den. Samarbetsområdena instrueras genom ett särskilt styrdokument (Tillämpningsanvisning för samarbetsavtal mellan välfärdsområden 2025) att komma överens om samordnade enheter inom barnskydd och psykiatri så att det i alla samarbetsområden finns åtminstone en barnskyddsenhet där universitetssjukhusets specialiserade sjukvård tillhandahåller psykiatriska öppenvårdstjänster och stöd. För utvecklingen av enheterna har det anvisats 0,5 miljoner euro i statsunderstöd för 2026.

Utskottet anser att samordnade enheter inom barnskyddet och psykiatrin är nödvändiga för att säkerställa tillräcklig vård och tillräckligt stöd för gravt sjuka barn och barn som samtidigt är i behov av både vård utom hemmet och mentalvård. Syftet med de samordnade enheterna är att förebygga splittring av tjänster och ansvar för barn samt att minska upprepade förflyttningar mellan barnskyddsanstalten och den psykiatriska avdelningsvården samt situationer där ingetdera systemet förmår tillgodose barnets behov på ett övergripande sätt. När de psykiatriska tjänsterna förankras i den dagliga verksamheten inom vården utom hemmet kan kontinuiteten och effektiviteten i vården förbättras och den belastande och ineffektiva användningen av tjänsterna minska på lång sikt.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

Sakkunniga har dock ansett att den föreslagna regleringen är otillräcklig för att trygga tillgången till tillräckliga psykiatriska tjänster och samordnade tjänster och att det bör föreskrivas tydligare och mer förpliktande om tjänstens innehåll och målgrupp, om genomförandet av tjänsten och om samarbetet inom psykiatri och barnskydd vid de samordnade enheterna.

Enligt uppgifter från social- och hälsovårdsministeriet är det redan med stöd av den gällande lagen om ordnande av social- och hälsovård möjligt att inrätta samordnade enheter inom barnskyddet och psykiatrin utifrån de samarbetskyldigheter som fastställts för att trygga krävande barnskyddstjänster enligt förordningen om samarbetsavtal mellan välfärdsområden, och sådana enheter har redan inrättats. Av uppgifterna framgår att man vid beredningen varit tvungen att beakta tillgången på barn- och ungdomspsykiater samt att deras antal är för litet i förhållande till servicesystemets växande behov. Detaljerade förpliktande bestämmelser kan enligt uppgifterna strida mot en optimal användning av resurserna för barn- och ungdomspsykiatri. Utskottet anser det vara nödvändigt att följa konsekvenserna av de föreslagna bestämmelserna på inrättandet av samordnade enheter inom barnskyddet och psykiatrin, deras kapacitet och verksamhet samt samarbetet mellan sektorerna och att regleringen vid behov preciseras och blir mer förpliktande än vad som nu föreslås. (*Utskottets förslag till uttalande 3*)

Ändringar som gäller perioden av särskild omsorg

I propositionen föreslås det att den gällande regleringen om särskild omsorg ändras för att förtydliga dess karaktär och rätta till de problem som upptäckts. Enligt 60 a § i lagförslag 1 kan det för ett barn ordnas en period av särskild omsorg, om barnets eget beteende allvarligt äventyrar barnets liv, hälsa eller utveckling. Det föreslås att de innehållsliga bestämmelserna om tjänsten i fråga flyttas till 10 kap. om vård utom hemmet för att tjänstens innehållsliga karaktär ska bli klarare i förhållande till de begränsningar som genomförs under tiden för tjänsten och de särskilda begränsningarna. Särskild omsorg innebär sluten vård utom hemmet, under vilken barnets rörelsefrihet och andra grundläggande fri- och rättigheter begränsas på det sätt som barnskyddslagen förutsätter.

Det föreslås att maximitiden för perioden av särskild omsorg förlängs till 180 dygn, eftersom den nuvarande maximitiden (30 + 60 dygn) enligt propositionen är otillräcklig när det gäller att uppnå de eftersträlvade ändringarna för en del av de barn som placeras utom hemmet. Dessutom föreslås det i propositionen att barn ska kunna genomgå systematiska kroppsbesiktningar för att säkerställa att barnet är drogfrött. Syftet med ändringen är att förbättra tillgodoseendet av behoven hos exempelvis barn i en missbruksspiral och att perioden är effektiv. Det ska meddelas överklagbara beslut om perioden av särskild omsorg och om en eventuell förlängning av den.

Utskottet anser att de föreslagna ändringarna i bestämmelserna om perioden av särskild omsorg är motiverade när det gäller att trygga barnets och andras liv, hälsa och säkerhet i en situation där tjänsterna för vård utom hemmet inte räcker till eller är förenliga med barnets bästa. Sakkunniga har dock uttryckt oro över hur platserna för särskild omsorg ska räckta till när perioderna blir längre. Enligt propositionen behöver överlappande platser för vård utom hemmet inte längre reserveras under perioder av särskild omsorg, vilket enligt sakkunniga kan äventyra kontinuiteten i vården av barn. Utskottet betonar också att utgångspunkten i propositionen är att man vid uppsägning av en tidigare plats för vård utom hemmet ska beakta barnets situation som helhet och

Betänkande ShUB 4/2026 rd

göra en individuell prövning. Enligt utskottets uppfattning bör uppsägningar av tidigare platser för vård utom hemmet inte användas som sparåtgärd. Utskottet fäster uppmärksamhet vid att tillgången till platser i kan underlättas och kontinuiteten tryggas i vissa situationer genom att det i fortsättningen är möjligt att genomföra en period av särskild omsorg också på barnets egen plats för vård utom hemmet ifall förutsättningarna för produktion av tjänsterna är uppfyllda.

Rehabilitering på slutna institution

I propositionen föreslås det att det införs en ny tjänst för rehabilitering på slutna institution. Med stöd av 49 a § i lagförslag 1 kan ett barn som fyllt 12 år placeras i rehabilitering på slutna institution om barnet orsakar allvarlig fara för den egna säkerheten eller någon annans säkerhet genom att bruka våld eller begå andra brottsliga gärningar, om det bedöms att tjänsten är nödvändig för att skydda den minderåriga mot beteende som äventyrar barnets egen eller andras säkerhet samt för att ordna de rehabiliterande tjänster och det långsiktiga stöd som barnet behöver. Ett barn under 12 år får placeras för rehabilitering på en slutna institution endast av särskilda skäl. Rehabilitering på slutna institution innebär enligt propositionen vård utom hemmet dygnet runt i en barnskyddsanstalt inom barnskyddet, där de placerade barnens rörelsefrihet och kontakter får begränsas på ett mera inkräktande sätt och under en längre tid än inom andra barnskyddstjänster. Enligt propositionen är denna rehabilitering en åtgärd som ska tillgripas i sista hand, vilket betyder att rehabiliteringen kommer på fråga endast i vissa situationer där det på grund av att barnets beteende äventyrar den egna säkerheten eller andras säkerhet inte är möjligt att ordna vården utom hemmet på något annat sätt och en period av särskild omsorg eller andra social- och hälsovårdstjänster inte lämpar sig som alternativ till rehabilitering på slutna institution. Innehållet i tjänsten är också starkt rehabiliterande för barnet. Ett barn som placerats i rehabilitering på slutna institution kan enligt propositionen bli föremål för särskilda begränsningar under rehabiliteringen enligt 71 § i barnskyddslagen.

I propositionen fastställs ingen maximitid för placering av barn i rehabilitering på slutna anstalt, utan placeringen varar så länge det finns grunder för den. Besluten om de begränsningar som gäller under tiden för placeringen ska dock fattas skilt för högst ett år. På grund av tjänstens natur ska barnets rehabilitering och förutsättningarna för placering enligt den föreslagna regleringen följas upp med fyra månaders mellanrum, och placeringen och begränsningarna under den ska avslutas, om det inte längre finns grunder för placeringen.

Utskottet anser att den föreslagna rehabiliteringen på slutna institution är motiverad för att tillgodose servicebehovet hos sådana barn och unga som har ett litet antal men mycket svåra symtom och vars missbruks- och brotts spiral eller psykiska symtom eller grava självdestruktivitet inte kan tillgodoses av någon av de nuvarande vård- eller rehabiliteringsformerna. Också lagutskottet anser i sitt utlåtande (LaUU 12/2025 rd) att den lägesbild av brottsligheten bland minderåriga som framgår av propositionen talar för införandet av en ny rehabilitering på slutna institution för att bryta brotts- och missbruksspiralen bland de barn som behöver särskilt skydd och vars situation är mest utmanande. Enligt grundlagsutskottets utlåtande finns det med beaktande av de grundläggande fri- och rättigheterna barnskyddsmässiga, godtagbara och vägande grunder för den föreslagna regleringen. Social- och hälsovårdsutskottet påpekar dock att man i samband med totalrevideringen av barnskyddslagstiftningen behöver förtydliga tjänstens

Betänkande ShUB 4/2026 rd

förhållande till andra tjänster inom vården utom hemmet ytterligare och i synnerhet till perioden av särskild omsorg.

Enligt propositionen föreslås det att Statens barnskyddsanstalt är skyldig att producera denna tjänst, men enligt bestämmelserna kan också välfärdsområdena göra det. Enligt uppgift till utskottet kommer dock inget välfärdsområde att börja med denna tjänst. Enligt propositionen har 2,5 miljoner euro reserverats under momentet omkostnader för de barnskyddsenheter som lyder under Institutet för hälsa och välfärd (33.01.05.) för att ändra ett av statens skolhem till en enhet för rehabilitering på slutna institution, men det är mycket svårt att uppskatta kostnaderna för servicen. Antalet platser i rehabilitering på slutna institution beräknas i fortsättningen uppgå till cirka 20—25 på riksnivå och cirka 75 procent av platserna antas vara fyllda. De uppskattningar av dygnspriset som presenteras i propositionen varierar från 900 euro till 2 000 euro, men med hjälp av det nuvarande vårdpriset på 930 euro i prislistan för Statens skolhem beräknas kostnaderna på årsnivå uppgå till cirka 10—12 miljoner euro. Kostnaderna täcks i form av vårdkostnader av de välfärdsområden som placerar barn i tjänsten. Utskottet anser det vara viktigt att kostnaderna för den nya tjänsten följs upp och att också tillgången till lättare platser för vård utom hemmet tryggas.

Enligt lagutskottets utlåtande har rehabilitering på slutna institution drag av straffrättsligt straff. Lagutskottet har också vid behandlingen av propositionen om ungdomsstraff fäst uppmärksamhet vid förhållandet mellan barnskyddet och det straffrättsliga systemet (LaUB 7/2026 rd) och ansett att förhållandet mellan systemen kan fördunklas ytterligare i och med den nya rehabiliteringen på slutna institution. Social- och hälsovårdsutskottet anser liksom lagutskottet att det är viktigt att i fortsättningen följa situationen och hur den utvecklar sig och att vid behov bedöma möjligheterna att förtydliga och samordna barnskyddssystemet och straffrättsystemet bättre än för närvarande.

Lagutskottet har i sitt utlåtande om den aktuella propositionen (LaUU 12/2025 rd) bedömt den nya rehabiliteringen på slutna institution i förhållande till de så kallade Engelkriterierna och ne bis in idem-regeln, eftersom denna bedömning saknas i propositionen. Social- och hälsovårdsutskottet delar till denna del lagutskottets ståndpunkt. Enligt lagutskottet är det centrala med tanke på Engelkriterierna i den nya rehabiliteringen på slutna institution att dess innehåll är starkt skyddande och rehabiliterande för barnet och att detta också förverkligas i praktiken. Social- och hälsovårdsutskottet delar lagutskottets ståndpunkt om att detta förutsätter att tillräckliga resurser tryggas och att det följs upp vilka konsekvenser tjänsten har. (*Utskottets förslag till uttalande 4*)

Social- och hälsovårdsutskottet fäster också uppmärksamhet vid att det utifrån sakkunnigutfrågningen inte finns forskningsrön om hurdana långvariga effekter slutna institutioner har när det gäller att minska våldsriskerna, och därför bör genomförandet och konsekvenserna av en sådan åtgärd som gör ett kraftigt ingrepp i de grundläggande fri- och rättigheterna följas noggrant. I propositionen (s. 81) påpekas det också att rehabilitering på slutna institution, trots målen om rehabilitering och förebyggande av våldsamt beteende, kan innebära en risk för att barn kommer under inflytande av andra barn som beter sig våldsamt och begår brott. Utskottet anser det vara viktigt att man inom rehabilitering på slutna institution fäster särskild uppmärksamhet vid skyddet av barn och barnens välfärd, personalens kompetens och skapandet av förtroendefulla relationer mellan den unga person som placerats, personalen vid anstalten och

Betänkande ShUB 4/2026 rd

den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter. Utskottet understryker också vikten av extern övervakning när det gäller att trygga barns rättigheter och intressen under rehabilitering på sluten institution.

Rehabilitering på sluten institution gäller i princip endast personer som fyllt 12 år. Ett barn under 12 år kan enligt 49 a § 3 mom. i lagförslag 1 placeras för rehabilitering på en sluten institution endast av särskilda skäl. Grundlagsutskottet anser i sitt utlåtande att bestämmelsen är mycket öppen i och med att det för placering av barn under 12 år för rehabilitering på sluten institution vid sidan av andra villkor bara krävs att särskilda skäl föreligger. Trots att det av propositionsmotiven (s. 127—128) framgår att tröskeln för att placera personer under 12 år för rehabilitering på sluten institution är hög, framgår det ändå inte av bestämmelsens ordalydelse. Enligt utlåtandet är det, eftersom rehabiliteringen på en sluten institution kraftigt ingriper i de grundläggande fri- och rättigheterna, skäl att social- och hälsovårdsutskottet ser över ordalydelsen i 49 a § i lagförslag 1 så att det tydligt framgår att placeringen av barn under 12 år för rehabilitering på sluten institution bör begränsas till synnerligen exceptionella situationer.

Social- och hälsovårdsutskottet instämmer i det som grundlagsutskottet framfört om att tröskeln för att placera personer under 12 år för rehabilitering på sluten institution ska vara mycket hög och att man i alla situationer i första hand bör söka andra alternativa placeringar. Social- och hälsovårdsutskottet föreslår med anledning av grundlagsutskottets utlåtande att bestämmelserna preciseras så att barn under 12 år får placeras för rehabilitering på en sluten institution endast av synnerligen exceptionella och vägande skäl, om vården av barnet utom hemmet inte annars kan ordnas på det sätt som barnets bästa förutsätter. Med anledning av grundlagsutskottets utlåtande föreslår utskottet också att befogenheterna i 71 § 2 och 3 mom. om särskilda begränsningar under tiden för rehabilitering på sluten institution ändras till sedvanliga befogenheter och att användningen av dem binds till förutsättningarna i 4 b § om fräntagande av ämnen och föremål.

Vid utskottets sakkunnigutfrågning och i lagutskottets utlåtande har det fästs uppmärksamhet vid att bestämmelserna om beslutsfattande om placering för rehabilitering på sluten institution är svårbegripligt och komplicerat, vilket leder till att också ändringssökandet är svårbegripligt och komplicerat. Ett barn kan placeras i rehabilitering på sluten institution genom beslut som avses i 38 § 2 mom. (brådskande placering), 38 a § (att fortsätta brådskande placering) och 43 § (omhändertagande och vård utom hemmet) i barnskyddslagen. Grunderna och målen för placeringen ska antecknas i beslutet. Dessutom kan ett barn som har placerats brådskande eller omhändertagits också placeras i rehabilitering på sluten institution genom beslut om ändring av platsen för vård utom hemmet enligt 43 § 3 mom. i barnskyddslagen. Ett barn kan enligt 38 § i barnskyddslagen placeras i brådskande ordning, om barnet av skäl som anges i 40 § befinner sig i omedelbar fara och den vård och omsorg som barnet behöver kan ordnas som brådskande placering. Grundlagsutskottet påpekar i sitt utlåtande att det utifrån den föreslagna regleringen förblir i viss mån oklart vilka rättsmedel som eventuellt hänför sig till den bedömning av placeringen av barn för rehabilitering på sluten institution som görs regelbundet.

Enligt uppgift från social- och hälsovårdsministeriet beror komplexiteten på att regleringen har samordnats till en del av den redan svårtillämpliga regleringen om placering i vård utom hemmet och beslutsfattandet och ändringssökandet i fråga om placering i vård utom hemmet. Enligt uppgift är avsikten att i den andra fasen av revideringen av barnskyddslagstiftningen se över

Betänkande ShUB 4/2026 rd

bland annat bestämmelserna om beslutsfattande och ändringssökande i barnskyddslagen i synnerhet när det gäller placering vid omhändertagande och vård utom hemmet. Social- och hälsovårdsutskottet anser i likhet med lagutskottet att det är viktigt att reformera systemen för beslutsfattande och ändringssökande inom barnskyddet och påskyndar arbetet under innevarande valperiod. Social- och hälsovårdsutskottet fäster uppmärksamhet vid att riksdagen redan 2019 förutsatte att regeringen inleder en bedömning av behovet av att reformera systemet för beslutsfattande och ändringssökande inom barnskyddet och vidtar behövliga lagstiftningsåtgärder (RP 71/2019 rd — RSv 80/2019 rd).

Utskottet betonar vikten av att trygga barns nära relationer och andra nära mänskliga relationer under rehabilitering på slutna institutioner och perioder av särskild omsorg. Enligt 50 § i barnskyddslagen bör det vid valet av plats för vård utom hemmet ägnas särskild uppmärksamhet åt grunderna för omhändertagandet och barnets behov, upprätthållandet av barnets syskonrelationer och andra nära mänskliga relationer samt kontinuiteten i vården. Dessutom ska hänsyn i mån av möjlighet tas till barnets språkliga, kulturella och religiösa bakgrund. Utskottet anser att kontakterna mellan barn som placeras i tjänsten och närstående nät och andra trygga människorelationer bör stödjas individuellt och att skyldigheten blir allt viktigare ju längre perioder av särskild omsorg eller rehabilitering på slutna institutioner det är fråga om.

Dessutom anser utskottet att det är viktigt att särskild uppmärksamhet fästs vid planeringen av barnets övergång under perioden av särskild omsorg eller från rehabilitering på slutna institutioner till en annan plats för vård utom hemmet eller till eftervård. Efter vården efter det att barnet har uppnått myndighetsåldern ska alltid planeras individuellt och vid planeringen av efter vården har den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter en central roll. För att trygga kontinuiteten i tjänsterna för barn föreslår utskottet att 49 e § 4 mom. om rehabilitering på slutna institutioner och 60 c § 2 mom. om perioden av särskild omsorg kompletteras med en bestämmelse om planering av övergångsperioder.

Sakkunniga har dessutom fäst uppmärksamhet vid tryggandet av hälso- och sjukvårdstjänsterna för barn under rehabilitering på slutna institutioner. Barn som placerats i rehabilitering på slutna institutioner behöver i regel psykiatrisk bedömning, mentalvårdstjänster, läkemedelsbehandling och andra hälso- och sjukvårdstjänster.

Enligt uppgift från social- och hälsovårdsministeriet föreslås det inga ändringar i skyldigheterna att ordna hälso- och sjukvård för barn som placerats i rehabilitering på slutna institutioner i förhållande till den gällande regleringen, som förpliktar till samarbete mellan placeringsvälfärdsområdet, placerarvälfärdsområdet och placeringsplatsen när det gäller ordnandet av de hälso- och sjukvårdstjänster som barnet behöver. Hälso- och sjukvårdstjänsterna för barn som placerats i rehabilitering på slutna institutioner består i första hand av de hälso- och sjukvårdsåtgärder som yrkesutbildade personer vidtar inom institutionsvården samt av de hälso- och sjukvårdstjänster som placeringsvälfärdsområdet har organiseringsansvar för. Enligt 16 b § 1 mom. i barnskyddslagen ska ett placeringsvälfärdsområde i samarbete med placerarvälfärdsområdet och den kommun där barnets eller den unga personens placeringsplats finns ordna den service och de stödåtgärder för barnet eller den unga personen som behövs för omsorgen eller vården. Enligt 69 § i hälso- och sjukvårdslagen ska ett placeringsvälfärdsområde ordna den hälso- och sjukvård som barnet behöver i samarbete med barnets

Betänkande ShUB 4/2026 rd

placerarvårdsområde. Placerarvårdsområdet ska betala en ersättning som motsvarar de kostnader som orsakats placeringsvårdsområdet. Enligt 79 § i barnskyddslagen har placerarvårdsområdet också ansvaret för övervakningen av tillhandahållandet av hälso- och sjukvårdstjänster. Utskottet påpekar att barn alltid ska ha rätt att få de social- och hälsovårdstjänster de behöver oberoende av boningsort och att det är viktigt att såväl tillgodoseendet av hälso- och sjukvårdstjänster enligt barnets behov som resurserna för detta följs upp under rehabiliteringen på slutna institutioner och att regleringen vid behov preciseras.

Vid utskottets sakkunnigutfrågning fästes också uppmärksamhet vid tryggheten av de kulturella rättigheterna under perioden av särskild omsorg och rehabilitering på slutna institutioner. Utskottet understryker att det i enlighet med 52 § i barnskyddslagen är viktigt att trygga barnets kulturella rättigheter för att vården utom hemmet ska tillgodose barnets bästa. Enligt uppgift till utskottet kan tillgodoseendet av barnets kulturella rättigheter i princip tryggas, om perioden av särskild omsorg genomförs på barnets egen plats för vård utom hemmet. Om så inte är fallet, kan perioden av särskild omsorg enligt uppgifterna inte genomföras på barnets egen plats för vård utom hemmet. I specialmotiveringen till 49 b § om innehållet i rehabilitering på slutna institutioner konstateras det att tillgodoseendet av barnets kulturella rättigheter i huvudsak tryggas genom undervisning vid barnskyddsanstalten. Statens barnskyddsanstalt, som producerar tjänsten i det första skedet, har tillstånd att ordna grundläggande utbildning. Enligt uppgifter till utskottet kan ett vårdområde som eventuellt börjar producera tjänsten inte få tillstånd att ordna utbildning, utan det är kommunen som ska ordna den grundläggande utbildningen och utbildningen efter den grundläggande utbildningen. Enligt utredningen har man vid beredningen inte bedömt på vilka sätt detta kan genomföras och inte heller kostnaderna för det. Utskottet förutsätter att man vid den fortsatta beredningen bedömer behovet av ändringar i bestämmelserna och kostnadseffekterna för den händelse att ett vårdområde börjar producera rehabilitering på slutna institutioner. Dessutom bör det enligt utskottet snabbt utredas hur eventuell utbildning på andra stadiet för barn som placerats i rehabilitering på slutna institutioner kan ordnas. (*Utskottets förslag till uttalande 5*)

Statens barnskyddsanstalt

I propositionen föreslås det att lagen om barnskyddsenheter som lyder under Institutet för hälsa och välfärd och lagen om statens uppfostringsanstalter och grunderna för de i dessa anställda personers pensionsrätt upphävs och ersätts av en ny lag om Statens barnskyddsanstalt och om skolan i anslutning till den. Syftet med den nya lagen är att förtydliga ämbetsverkets ställning som självständigt ämbetsverk. Syftet med lagen är dessutom att förtydliga styrningen och tillsynen av ämbetsverket samt befogenheterna i anslutning till beslutsfattandet, särskilt i förhållande till Institutet för hälsa och välfärd.

Enligt propositionen är Statens barnskyddsanstalt ett riksomfattande ämbetsverk som består av barnskyddets tjänstenheter (nuvarande skolhemsenheter), en skola och fängelsets familjeavdelning samt deras gemensamma förvaltning. Skolan i anslutning till anstalten har sina verksamhetsställen i barnskyddets tjänstenheter och skolan har en direktionsenhet.

Enligt propositionen leds Statens barnskyddsanstalt av en direktör för Statens barnskyddsanstalt som utnämns av Institutet för hälsa och välfärd för högst fem år. Av direktören krävs enligt propositionen lämplig högre högskoleexamen, sådan mångsidig erfarenhet som uppgiften

Betänkande ShUB 4/2026 rd

förutsätter, i praktiken visad ledarförmåga och erfarenhet av ledarskap. Enligt den gällande lagen om barnskyddsenheter som lyder under Institutet för hälsa och välfärd tillsätter Institutet för hälsa och välfärd en gemensam direktion för Statens skolhem och fängelsets familjeavdelning för fyra kalenderår i sänder. Enligt propositionen föreslås det inte att det för Statens barnskyddsanstalt också i fortsättningen ska tillsättas en direktion som motsvarar den gällande regleringen.

Enligt propositionen ska anstalten producera anstaltsvård enligt barnskyddslagen samt ordna grundläggande utbildning och utbildning som handleder för examensutbildning för sådana barn som är placerade i vård utom hemmet och som inte på ett ändamålsenligt sätt kan fostras och vårdas i någon annan vård utom hemmet och som inte heller på grund av sjukdom behöver vård som ges någon annanstans. Enligt propositionen åläggs Statens barnskyddsanstalt dessutom att producera den nya rehabiliteringen på slutna institutioner.

Utskottet anser att den föreslagna nya lagen om Statens barnskyddsanstalt är ändamålsenlig och förtydligar regleringen. Sakkunniga har dock påpekat att direktören för Statens barnskyddsanstalt inte förutsätts ha behörighet som legitimerad socialarbetare eller ha stark kännedom om vård utom hemmet inom barnskyddet. Dessutom uttrycktes oro över att det inte förutsätts att det tillsätts en direktion för anstalten och att organiseringen av ledningen och tillsynen av anstalten och grunderna för den delvis förblir oklara.

Utskottet anser det motiverat att precisera den kompetens som krävs av direktören med ansvar för verksamheten vid Statens barnskyddsanstalt och föreslår att 3 § 1 mom. i lagförslag 4 kompletteras så att direktören med ansvar för verksamheten vid Statens barnskyddsanstalt utöver de förutsättningar som nämns i momentet även ska ha stark kännedom om vård utom hemmet inom barnskyddet. Däremot anser utskottet det inte motiverat att ändra den kompetens som krävs av direktören för ämbetsverket till att innefatta legitimerad socialarbetare, eftersom det är fråga om en administrativ uppgift som omfattar hela ämbetsverket och därmed ledningen av tre separata delområden — vård utom hemmet, fängelsets familjeavdelning och skolan.

Utskottet anser det vara viktigt att Statens barnskyddsanstalts verksamhet och ledning övervakas på behörigt sätt och betonar det tillsynsansvar som social- och hälsovårdsministeriet och Institutet för hälsa och välfärd har. Enligt propositionsmotiven (s. 45—46) har beslutsfattandet i anslutning till direktionsens kollektiva arbetsgivaransvar dock i praktiken visat sig vara byråkratiskt och svårt att genomföra, framför allt eftersom medlemmarna i regel inte arbetar inom den enhet som påverkas av de tjänstemannarättsliga besluten. När man bedömt om direktionen behövs har man också beaktat finansministeriets anvisning om principer för ordnandet av statsförvaltningens funktioner (FM 2021, 44 VN/11537/2021). När en direktion blir ett eget och självständigt organ mellan ett ministerium och chefen för ett ämbetsverk finns det enligt anvisningen risk för att arrangemanget fördunklar styrnings- och tillsynsförhållandet mellan de ovannämnda parterna.

Fängelsets familjeavdelning

För att förtydliga nuläget föreslås det i propositionen att Statens barnskyddsanstalt ska svara för produktionen av tjänsten på fängelsets familjeavdelning. Tjänsten på fängelsets familjeavdelning är en barnskyddstjänst som är avsedd för den som är gravid eller förälder till ett litet barn och som avtjänar ett fängelsestraff eller är häktad. Brottsförklaringsmyndigheten svarar för fängelsets

Betänkande ShUB 4/2026 rd

säkerhet och verkställigheten av fångarnas straff och övervakningen av verkställigheten också i fråga om fängelsets familjeavdelning. Med stöd av den föreslagna regleringen kan Statens barnskyddsanstalt besluta att anförtro uppgiften till en privat tjänsteproducent. Den föreslagna regleringen innehåller bestämmelser om krav och skyldigheter som gäller privata tjänsteproducenter samt om straffrättsligt tjänsteansvar, tillämpning av allmänna förvaltningslagar på köpta tjänster samt styrningen av och tillsynen över privata tjänsteproducenter.

Social- och hälsovårdsutskottet instämmer i lagutskottets uppfattning om att man vid prövningen av om tjänsten på fängelsets familjeavdelning ska anförtros en privat tjänsteproducent särskilt bör fästa uppmärksamhet vid tjänsteproducentens tillräckliga kompetens, kvaliteten på tjänsten och de särdrag som hänför sig till fängelsemiljön. Utskottet föreslår att 6 § 1 och 2 mom. i lagförslag 4 kompletteras på det sätt som lagutskottet föreslår så att Statens barnskyddsverk ska höra Brottspåföljdsmyndigheten när det väljer en producent av tjänsten på fängelsets familjeavdelning och också underrätta Brottspåföljdsmyndigheten om tjänsteproducenten eller bytet av tjänsteproducent.

Det föreslås att personalen vid familjeavdelningen ska ha en skyldighet att omedelbart underrätta tjänstemännen vid Brottspåföljdsmyndigheten om en fånge som placerats på familjeavdelningen äventyrar sin egen eller andra personers säkerhet eller om fången inte klarar av att ta hand om sig själv eller sitt barn. Lagutskottet anser i sitt utlåtande att arbetstagare på familjeavdelningen omedelbart bör meddela tjänstemännen vid Brottspåföljdsmyndigheten om situationer där en fånge som placerats på familjeavdelningen äventyrar sin egen eller andra personers säkerhet, inte klarar av att ta hand om sig själv eller sitt barn eller lämnar den öppna anstalten. Dessutom ska också andra uppgifter som är av betydelse med tanke på ordningen och säkerheten i fängelset anmälas utan dröjsmål. Social- och hälsovårdsutskottet föreslår att 15 § i lagförslag 4 preciseras på det sätt som lagutskottet föreslår.

Avslutningsvis

Utskottet påpekar att de ändringar i vården och skyddet av barn som placerats utom hemmet som föreslås i propositionen är ytterst betydande med tanke på barnets grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter samt rättsskydd. Det är nödvändigt att ordna en heltäckande introduktion och utbildning om de föreslagna ändringarna för välfärdsområdena, tjänsteproducenterna, barnskyddsanstaltens vård- och fostringspersonal samt familjevårdarna. Tillräckliga resurser bör reserveras för detta. En hög kompetensnivå, erfarenhet och tillräcklig utbildning hos dem som arbetar med barn som placerats utom hemmet tryggar tillgodoseendet av barnets bästa, minskar behovet av begränsande åtgärder och förebygger flyttning av barnet från en placeringsplats till en annan.

Utskottet betonar också ansvaret hos det välfärdsområde som ansvarar för barnets social- och hälsovårdstjänster när det gäller att säkerställa att barnets bästa tillgodoses vid valet av placeringsplats och att barnet får en placeringsplats som kan tillgodose barnets individuella behov på det sätt som barnets bästa och skydd förutsätter. Tillgodoseendet av barnets bästa förutsätter också ett nära samarbete mellan barnets placerarvälfärdsområde och placeringsvälfärdsområde.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

De föreslagna ändringarna kommer att öka ansvaret för tillsynen för den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter. Dessutom förutsätter de föreslagna ändringarna tillräcklig egenkontroll hos placeringsplatserna och myndighetstillsyn. Utskottet anser det vara nödvändigt att reservera tillräckliga resurser för tillsynen och att det i den andra fasen av revideringen av barnskyddslagen bedöms hur bestämmelserna om tillsynen fungerar, inklusive tillsynen över familjevården. (*Utskottets förslag till uttalande 2*)

Utskottet fäster statsrådets uppmärksamhet vid att de ändringar som nu föreslås kommer att komplicera verkställigheten, beslutsfattandet och ändringssökandet i fråga om barnskyddslagen som redan är svår att tillämpa sedan tidigare. Utskottet anser det vara nödvändigt att statsrådet påskyndar en totalreform av barnskyddslagen för att stärka lagens tydlighet, verkställighet och barnens rättssäkerhet. I samband med totalreformen är det också nödvändigt att stärka stödet, metoderna och tjänsterna för förebyggande åtgärder och tidigt ingripande inom barnskyddet för att minska behovet av tyngre barnskyddstjänster som ingriper kraftigare i barnens rättigheter. (*Utskottets förslag till uttalande 1*)

Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2026. Det föreslås dock att bestämmelserna om rehabilitering på slutna institutioner och om perioder av särskild omsorg träder i kraft den 1 augusti 2026 på grund av den tid som verkställigheten av bestämmelserna kräver. Propositionen lämnades till riksdagen den 9 oktober 2025 och grundlagsutskottets utlåtande om propositionen blev klart den 11 december 2025. På grund av propositionens omfattning och den tid som riksdagsbehandlingen kräver har riksdagsbehandlingen dock fördröjts. Utskottet föreslår att det är viktigt att lagförslagen träder i kraft så snart som möjligt. På grund av den tid som krävs för att genomföra bestämmelserna om rehabilitering på slutna institutioner föreslår utskottet att 49 a–49 e och 71 § i lagförslag 1 och 4 § 2 mom. i lagförslag 4 om Statens barnskyddsanstalt och skolan i anslutning till den träder i kraft först den 1 januari 2027.

Lagmotionen och åtgärdsmotionerna

Social- och hälsovårdsutskottet har beslutat slå samman behandlingen av propositionen med behandlingen av lagmotion LM 22/2024 rd och åtgärdsmotionerna AM 3/2023 rd, AM 2/2025 rd, AM 9/2025 rd, AM 16/2025 rd, AM 17/2025 rd och AM 18/2025 rd.

Om åtgärdsmotion AM 3/2023 rd konstaterar utskottet att social- och hälsovårdsministeriet för närvarande bereder en totalreform av barnskyddslagen och att en proposition om reformen ska lämnas till riksdagen hösten 2026. Om de övriga åtgärdsmotionerna och lagmotionerna konstaterar utskottet att det på de grunder som anges ovan är ändamålsenligt att bestämmelser om ändring av barnskyddslagen utfärdas på det sätt som föreslås i propositionen, men med de ändringar som anges nedan. Utskottet har inte ansett det ändamålsenligt att utvidga väktarnas befogenheter i detta sammanhang, eftersom väktarna inte arbetar med uppgifter inom barnskyddet. Utskottet har inte heller ansett det motiverat att avbryta inflödet av disponibla medel för barn som rymmer från barnskyddsenheter i synnerhet med beaktande av det administrativa arbetet i anslutning till korta rymningar och kostnaderna för det. Utskottet har också bedömt att en del av de ändringsförslag till barnskyddslagen som föreslås i lagmotionen är sådana att det med

Betänkande ShUB 4/2026 rd

beaktande av grundlagsutskottets tidigare utlåtandepraxis inte har ansetts finnas förutsättningar för att genomföra dem. När det gäller rekommendationerna om användning av digitala apparater konstaterar utskottet att Institutet för hälsa och välfärd och Utbildningsstyrelsen har publicerat nationella rekommendationer om användning av digitala apparater på fritiden för 0—13-åringar och att det från och med 2026 bereds rekommendationer för unga i åldern 13—18 år. Rekommendationerna kan också tillämpas på vård utom hemmet inom barnskyddet.

Med stöd av ovan anförda grunder föreslår utskottet att lagmotionen och åtgärdsmotionerna förkastas.

DETALJMOTIVERING

1. Lagen om ändring av barnskyddslagen

4 a §. Rätt till balanserad utveckling och särskilt skydd för barn som har placerats.

Utskottet föreslår att omnämmandet av särskilt skydd stryks i paragrafens rubrik och 2 mom., eftersom det är fråga om att ställa gränser för sedvanlig fostran och sedvanligt skydd.

Utskottet föreslår att 2 mom. ändras så att omnämmandet av att gränser kan ställas för ett barn även om barnet är av annan åsikt stryks. Utskottet föreslår att momentet ändras så att det för barnet kan sättas gränser enligt ålder och utvecklingsnivå på motsvarande sätt som föräldrar kan sätta gränser i samband med sedvanlig fostran av barn. För att stärka barnets delaktighet föreslås att bestämmelsen kompletteras så att man alltid i första hand ska diskutera med barnet och utreda barnets åsikt enligt dess ålder och utvecklingsnivå på det sätt som föreskrivs i 20 § 1 mom.

Till följd av grundlagsutskottets utlåtande föreslås det att den fysiska beröring som avses i 2 mom. ändras så att den gäller fysisk beröring som sker i samband med sedvanligt skydd och sedvanlig fostran för att begreppet ska motsvara den fysiska beröring som beskrivs i specialmotiveringen till propositionen. Den fysiska beröring som avses i bestämmelsen får inte till sitt syfte, sin varaktighet eller sin intensitet motsvara fasthållande enligt 11 kap. Dessutom är fysisk beröring i samband med sedvanligt skydd och sedvanlig fostran möjlig endast om det är nödvändigt för att trygga barnets bästa.

Utskottet föreslår att 3 mom. kompletteras med ett omnämmande att den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter är skyldig att övervaka praxis för fostran på placeringsplatsen som en del av tillgodoseendet av barnets bästa. Tillägget betonar socialarbetarens övervakningsansvar. Socialarbetaren är i egenskap av den som ska övervaka att barnets bästa tillgodoses skyldig att ingripa i de missförhållanden på placeringsplatsen som socialarbetaren upptäckt eller fått vetskap om.

4 b §. Fråntagande av ämnen och föremål av barn som placerats utom hemmet. Med anledning av grundlagsutskottets utlåtande föreslås det att bestämmelserna om befogenheter i 1 mom. ändras så att familjevårdaren, en anställd vid ett professionellt familjehem och en person i

Betänkande ShUB 4/2026 rd

barnskyddsanstaltens vård- och fostringspersonal har prövningsrätt när det gäller att ta ämnen och föremål ifrån barn. Motsvarande ändring föreslås i 2—4 mom.

Utskottet föreslår att omnämningarna av platsen för vård utom hemmet i 2—4 mom. ändras till placeringsplatsen, eftersom paragrafens bestämmelser också gäller placering inom öppenvården. För tydlighetens skull påpekar utskottet att de föreslagna bestämmelserna (4 a—4 c §) blir tillämpliga i fråga om öppenvården när ett barn placeras ensamt utanför hemmet som en stödåtgärd inom öppenvården. Om det är fråga om placering av hela familjen, ansvarar föräldrarna i första hand för vården, fostran och skyddet av barnet. Detta gäller också situationer där ett barn placeras på familjeavdelningen i ett fängelse.

Utskottet föreslår att 3 mom. kompletteras på motsvarande sätt som 65 § 3 mom. i den gällande barnskyddslagen så att penningtillgångar, betalningsmedel och övriga med dessa jämförbara redskap, nyttigheter och ägodelar kan fräntas också i situationer där användningen av dem äventyrar uppnåendet av syftet med vården utom hemmet för barnet eller något annat barn, såsom drogfriheten. Med anledning av grundlagsutskottets utlåtande föreslås det att momentet kompletteras också så att barnet trots fräntagandet ska kunna använda penningtillgångar för godtagbara ändamål under övervakning. Ett godtagbart ändamål kan exempelvis bestå av barnets fritidsutgifter.

Utskottet föreslår att 4 mom. kompletteras med ett omnämning av att utrustning som kan användas för kommunikation kan fräntas barn, om den vanliga begränsningen av användningen av dem inte är tillräcklig. Det är redan nu möjligt att inom sedvanlig fostran begränsa användningen av digitala apparater också när det gäller barn som placerats utanför hemmet. Vid placeringsplatserna inom barnskyddet kan man också tillämpa de nationella rekommendationerna för användning av digitala apparater på fritiden för 0—13-åringar som Institutet för hälsa och välfärd och Utbildningsstyrelsen har publicerat. För närvarande bereds också rekommendationer för unga i åldern 13—18 år. Dessutom föreslår utskottet att 4 mom. kompletteras på motsvarande sätt som 65 § 3 mom. i den gällande barnskyddslagen så att utrustning som kan användas för kommunikation kan fräntas barn också i situationer där användningen av dem äventyrar uppnåendet av syftet med vården utom hemmet för barnet eller något annat barn, såsom drogfrihet.

4 c §. Beslutsfattande om fräntagande av ämnen och föremål. Med anledning av grundlagsutskottets utlåtande föreslås det att 1 mom. kompletteras så att fräntagandet av ett ämne eller föremål ska omprövas regelbundet. Förutsättningarna för fortsatt fräntagande ska utvärderas regelbundet och dessutom varje gång som barnets situation eller omständigheter förändrats. Tidpunkten och intensiteten för bedömningen bestäms utifrån barnets individuella situation, psykiska, känslomässiga och fysiska tillstånd, ämnets eller föremålets natur samt den risk som användningen av ämnet eller föremålet medfört eller medför för barnet. Bedömningen baserar sig på barnets aktuella situation och fräntagandet får inte fortsätta för säkerhets skull.

Som teknisk ändring föreslår utskottet att den andra meningen om fattande av beslut i 1 mom. flyttas till 2 mom. och att den tredje meningen om överlämnande och förstöring av fräntagen egendom i 1 mom. flyttas till 3 mom. I 4 mom. föreslås en ändring av en hänvisning som följer av detta.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

49 a §. Rehabilitering på sluten institution. Det föreslås med anledning av grundlagsutskottets utlåtande att 3 mom. kompletteras så att barn under 12 år får placeras för rehabilitering på en sluten institution endast av synnerligen exceptionella och vägande skäl, om vården av barnet utom hemmet inte annars kan ordnas på det sätt som barnets bästa förutsätter. Utskottet understryker att tröskeln för placering av barn under 12 år för rehabilitering på en sluten institution är hög. I vissa situationer kan dock också ett barn under 12 år (t.ex. 11,5 år) i enlighet med placeringskriterierna orsaka allvarlig fara antingen för sig självt eller för andra. En sådan situation kan uppstå plötsligt och i samband med en brådskande placering där barnet kan vara placerat i tjänsten endast några dagar innan situationen är utredd och det finns tillgång till en tjänst som bättre motsvarar barnets behov. Också i en sådan situation ska man dock alltid i första hand utreda och bedöma om det är möjligt att tillgodose barnets behov med andra social- och hälsovårdstjänster.

49 c §. Beslutsfattande om rehabilitering på sluten institution. Utskottet föreslår att 3 mom. preciseras på motsvarande sätt som den ändring som föreslås i 71 § 4 mom. så att besluten om begränsningar fattas för högst ett år åt gången. Med denna ändring av bestämmelsens ordalydelse blir det möjligt att fatta ett nytt tidsbegränsat beslut om begränsningar för högst ett år, om begränsningarna fortfarande är nödvändiga för att nå målen för placeringen.

49 e §. Verkställighet av rehabilitering på sluten institution. För att trygga kontinuiteten i tjänsterna föreslår utskottet ett tillägg till 3 mom. om att man vid planeringen av tiden efter avslutad rehabilitering på sluten institution ska beakta kontinuiteten i tjänsterna vid ändring av plats för vård av barnet utom hemmet eller när barnet efter avslutad placering övergår till eftervård.

60 c §. Genomförande av en period av särskild omsorg. För att trygga kontinuiteten i tjänsterna föreslår utskottet ett tillägg till 2 mom. som motsvarar tillägget till 49 e § om att man vid planeringen av tiden efter avslutad särskild omsorg ska beakta kontinuiteten i tjänsterna vid ändring av plats för vård av barnet utom hemmet eller när barnet efter avslutad period av särskild omsorg övergår till eftervård.

69 a §. Eftersökning och återförande av barn som utan tillstånd är frånvarande från barnskyddsanstalten. Utskottet föreslår att ordalydelsen om köpta tjänster i 4 mom. ändras så att eftersökning och återförande av barn inte får genomföras i form av köpta tjänster. Syftet med ändringen är att bestämmelsen till sin ordalydelse också ska inbegripa välfärdsområdena.

69 b §. Gripande av barn. Med anledning av grundlagsutskottets utlåtande föreslås det att 2 mom. ändras så att endast en behörig tjänsteinnehavare inom socialvården har rätt att få tillträde till en bostad eller vistelseplats som omfattas av hemfriden i de situationer som nämns i bestämmelsen.

69 e §. Handräckning av polisen för gripande och transport av barn som utan tillstånd är frånvarande från barnskyddsanstalter och familjehem. Det föreslås med anledning av lagutskottets utlåtande att andra meningen i 3 mom. preciseras så att uttrycket ”kan hindras” för tydlighetens skull ändras till ”hindras”. Utskottet betonar att detta dock inte undanröjer den prövning från fall till fall som hänför sig till situationerna. Utskottet föreslår att 4 mom. preciseras

Betänkande ShUB 4/2026 rd

så att polisen när den ger handräckning är skyldig att bistå med att transportera barn till den närmaste möjliga barnskyddsanstalt som barnets behöriga tjänsteinnehavare inom socialvården och den behöriga tjänsteinnehavaren inom välfärdsområdet på barnets vistelseort kommit överens om. Efter denna precisering motsvarar bestämmelsens ordalydelse specialmotiveringen till 4 mom. i lagförslaget, enligt vilken polisen ska bistå vid transporten. Detta kan till exempel ske i det fordon som den anställda som söker efter barnet använder för transporten eller om situationen kräver det i polisens eget fordon.

71 §. Särskilda begränsningar under rehabilitering på slutan institution. Med anledning av grundlagsutskottets utlåtande föreslås det att befogenheten i 2 mom. ändras så att den möjliggör individuell prövning. Motsvarande ändring föreslås i 3 mom. Dessutom föreslår utskottet att förutsättningarna för framtagna av anordningar som kan användas för kommunikation binds till de förutsättningar som anges i 4 b §. I 2 mom. föreslås en språklig justering i den finska versionen.

Utskottet föreslår att 4 mom. preciseras så att det motsvarar ordalydelsen i 63 § om beslut om begränsning av kontakterna så att beslut om begränsningar gäller högst ett år åt gången. Med denna ändring av bestämmelsens ordalydelse blir det möjligt att fatta ett nytt tidsbegränsat beslut om begränsningar för högst ett år, om begränsningarna fortfarande är nödvändiga för att nå målen för placeringen.

72 §. Särskilda begränsningar under en period av särskild omsorg. Med anledning av grundlagsutskottets utlåtande föreslås det att befogenheten i 1 mom. ändras så att den möjliggör individuell prövning.

Ikraftträdandebestämmelsen. På grund av den tid som krävs för att starta rehabiliteringen på slutan institution föreslår utskottet att de föreslagna 49 a—49 e och 71 § träder i kraft den 1 januari 2027. Till övriga delar föreslår utskottet att lagen träder i kraft så snart som möjligt, inklusive bestämmelserna om särskild omsorg. Vidare föreslår utskottet att 5 mom. i ikraftträdandebestämmelsen ändras på det sätt som lagutskottet föreslår i sitt utlåtande så att bestämmelsen i stället för underställning avser ansökningar som gäller omhändertagande och placering i vård utom hemmet. Förfarandet där beslut om tvångsomhändertagande underställs förvaltningsdomstolen har ersatts av tjänsteinnehavarens ansökan som gäller omhändertagande och placering i vård utom hemmet.

4. Lagen om Statens barnskyddsanstalt och om skolan i anslutning till den

1 §. Statens barnskyddsanstalts struktur. Det föreslås att ”barnskyddets tjänstenhet” i 2 mom. ändras till ”barnskyddets verksamhetsenhet”. Motsvarande ändring föreslås i 4, 14, 16 och 17 § samt i rubriken för 17 §.

3 §. Ledning av Statens barnskyddsanstalt. Utskottet föreslår att behörighetskraven för den direktör som ansvarar för verksamheten vid Statens barnskyddsanstalt i 1 mom. kompletteras med stark kännedom om vård utom hemmet inom barnskyddet.

6 §. Anskaffning av tjänsten av privata tjänsteproducenter. Lagutskottet anser att man vid prövningen av om tjänsten på fängelsets familjeavdelning ska anförtros en privat

Betänkande ShUB 4/2026 rd

tjänsteproducent särskilt bör ägna uppmärksamhet åt tjänsteproducentens tillräckliga kompetens, kvaliteten på tjänsten och de särdrag som hänför sig till fängelsemiljön. Därför föreslås det att 1 mom. kompletteras i enlighet med lagutskottets utlåtande så att Brottspåföljdsmyndigheten ska höras före valet av producent av tjänsten på fängelsets familjeavdelning. Dessutom föreslås det i enlighet med lagutskottets utlåtande att 2 mom. ändras så att Statens barnskyddsanstalt också ska underrätta Brottspåföljdsmyndigheten om den privata tjänsteproducenten eller om byte av tjänsteproducent.

15 §. Samarbete med Brottspåföljdsmyndigheten samt rätt att få och lämna ut uppgifter. I 4 mom. föreslås det att personalen vid familjeavdelningen ska påföras en skyldighet att omedelbart underrätta tjänstemännen vid Brottspåföljdsmyndigheten, om en fånge som placerats på familjeavdelningen äventyrar sin egen eller andra personers säkerhet eller om fången inte klarar av att ta hand om sig själv eller sitt barn. Enligt lagutskottets utlåtande bör arbetstagare vid familjeavdelningen omedelbart meddela tjänstemännen vid Brottspåföljdsmyndigheten om situationer där en fånge som placerats på familjeavdelningen äventyrar sin egen eller andra personers säkerhet, inte klarar av att ta hand om sig själv eller sitt barn eller lämnar den öppna anstalten. Dessutom ska också andra uppgifter som är av betydelse med tanke på ordningen och säkerheten i fängelset anmälas till tjänstemännen. En sådan annan situation kan uppstå till exempel om personalen misstänker att fången har gjort sig skyldig till en ordningsförseelse enligt 15 kap. 3 § i fängelselagen genom att inneha otillåtna ämnen eller föremål eller genom att använda berusningsmedel. Utskottet föreslår att 4 mom. ändras på det sätt som lagutskottet avser i sitt utlåtande.

20 §. Ikraftträdande. På grund av den tid som krävs för att starta rehabiliteringen på slutna institution föreslår utskottet att det föreslagna 4 § 2 mom. träder i kraft först den 1 januari 2027.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 2, 3, 5 och 6 i proposition RP 149/2025 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 4 i proposition RP 149/2025 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Riksdagen forkastar lagförslaget i lagmotion LM 22/2024 rd.

Riksdagen forkastar åtgärdsmotionerna AM 3/2023 rd, AM 2/2025 rd, AM 9/2025 rd, AM 16/2025 rd, AM 17/2025 rd och AM 18/2025 rd.

Riksdagen godkänner fem uttalanden. (Utskottets förslag till uttalanden)

Betänkande ShUB 4/2026 rd

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av barnskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i barnskyddslagen (417/2007) 73 §,
ändras 4 a och 16 b §, 30 § 2 mom., rubriken för 11 kap., 61 § 1 mom., 62 § 4 mom., 63 och 65 §, 66 § 1 och 2 mom., 66 a § 1 mom., 67 § 1 och 2 mom., 68, 69 a, 71 och 72 §, 74 § 1 mom., 89 § 1, 3 och 4 mom., 90 § och 92 § 1 mom.,
av dem 4 a §, 30 § 2 mom., 65 §, 66 § 1 och 2 mom., 66 a § 1 mom., 67 § 1 och 2 mom., 69 a § och 74 § 1 mom. sådana de lyder i lag 542/2019, 16 b § sådan den lyder i lag 1283/2023, 61 § 1 mom., 71 och 72 § sådana de lyder i lag 88/2010, 63 och 68 § sådana de lyder delvis ändrade i lag 88/2010, 89 § 1, 3 och 4 mom. sådana de lyder i lag 1489/2019 och 90 § och 92 § 1 mom. sådana de lyder i lagarna 1489/2019 och 610/2022, samt
fogas till lagen nya 4 b, 4 c och 49 a—49 e § samt nya 60 a—60 c § och en ny mellanrubrik före dem, till 62 § ett nytt 3 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 4 mom. och det ändrade 4 mom. blir 5 mom. samt till lagen nya 68 a, 69 b—69 e och 70 a § som följer:

4 a §

Rätt till balanserad utveckling och ~~särskilt~~skydd för barn som har placerats

Barn som med stöd av denna lag har placerats utom hemmet ska säkerställas en god vård och fostran, ägnas en med hänsyn till barnets ålder och utvecklingsnivå behövlig tillsyn och omsorg samt tryggas rätten till en balanserad utveckling och välfärd i enlighet med vad som föreskrivs i 1 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt. Vikt ska särskilt fästas vid åtgärder genom vilka barnets psykiska och fysiska välfärd skyddas samt barnets sociala utveckling stöds.

För att tillgodose barnets balanserade utveckling och ~~särskilda~~skydd kan gränser ställas för barnet enligt ålder och utvecklingsnivå på motsvarande sätt som föräldrar kan sätta gränser i samband med sedvanlig fostran av barn. Gränserna ska i första hand diskuteras med barnet och barnets åsikt ska utredas på det sätt som föreskrivs i 20 § 1 mom. Barnet kan beröras fysiskt i samband med sedvanligt skydd och sedvanlig fostran, om det är nödvändigt för att trygga barnets bästa. Vården, fostran, tillsynen och omsorgen får inte vara undertryckande mot barnet eller annars kränka barnets människovärde. Vården, fostran, tillsynen och omsorgen får inte omfatta begränsningar som avses i 11 kap. Särskilda bestämmelser om förutsättningarna för bruk av och skyldigheten att fatta beslut om begränsningar finns i 11 kap.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

Den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter har till uppgift att övervaka praxis för fostran på placeringsplatsen som en del av tillgodoseendet av barnets bästa under placeringen. Dessutom ska socialarbetaren vid utarbetandet av en sådan klientplan som avses i 30 § ~~ska socialarbetaren~~ diskutera med de aktörer som avses i 2 mom. i den paragrafen om tillvägagångssätt och principer för fostran samt om de regler och den praxis för fostran genom vilka vården, fostran och tillsynen av och omsorgen om barnet genomförs.

4 b §

Fråntagande av ämnen och föremål av barn som placerats utom hemmet

Om ett barn innehar ämnen eller föremål som den som inte har fyllt 18 år inte får inneha med stöd av någon annan lag, får familjevårdaren, en anställd vid ett professionellt familjehem eller en person i barnskyddsanstaltens vård- och fostringspersonal ta dem ifrån barnet. Om ett barn innehar andra än ovan avsedda ämnen som används i berusningssyfte eller föremål eller redskap som särskilt lämpar sig för bruket av sådana ämnen, får också de tas ifrån barnet.

Barnet får också fråntas andra än i 1 mom. avsedda ämnen och föremål vars egenskaper gör att de lämpar sig för att äventyra barnets eller någon annans liv, hälsa eller säkerhet, ordningen på placeringsplatsen eller för att skada egendom, om en person som avses i 1 mom. har grundad anledning att misstänka att barnet använder ämnena eller föremålen så att det äventyrar barnets eller någon annans liv, hälsa eller säkerhet eller ordningen på placeringsplatsen eller så att det skadar egendom.

Dessutom får barnet fråntas penningtillgångar, betalningsmedel eller övriga med dessa jämförbara redskap, nyttigheter eller ägodelar, om användningen av dem sannolikt äventyrar barnets egen eller någon annans liv, hälsa eller säkerhet eller ordningen på placeringsplatsen, skadar egendom eller äventyrar uppnåendet av syftet med placeringen av barnet eller något annat barn. Om penningtillgångar, betalningsmedel eller övriga med dessa jämförbara redskap har fråntagits barnet, ska barnet ha möjlighet att under övervakning använda penningtillgångarna för godtagbara ändamål.

Dessutom får barnet fråntas anordningar eller andra redskap som kan användas för kommunikation när vanlig begränsning av användningen av dem inte är tillräcklig och barnet använder anordningen eller redskapet så att barnets utveckling och välfärd äventyras. Dessutom får anordningar eller andra redskap fråntas, om barnet använder en anordning eller ett redskap som kan användas för kommunikation så att det äventyrar barnets egen eller någon annans säkerhet eller ordningen på placeringsplatsen eller uppnåendet av syftet med placeringen av barnet eller något annat barn. Om de anordningar eller andra redskap som avses ovan har tagits ifrån barnet, ska barnets kontakter tryggas på andra sätt. Bestämmelser om begränsning av barnets kontakter finns i 62 och 63 §.

Den socialarbetare som enligt 13 b § ansvarar för barnets angelägenheter eller någon annan behörig tjänsteinnehavare inom socialvården i välfärdsområdet ska utan dröjsmål underrättas om fråntagande av ämnen och föremål.

Om fråntagande av ämnen och föremål som en begränsande åtgärd vid barnskyddsanstalter föreskrivs särskilt i 11 kap.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

4 c §

Beslutsfattande om fråntagande av ämnen och föremål

Fråntagandet får inte pågå längre än vad som är nödvändigt av skäl som avses i 4 b § och med avseende på barnets vård och fostran. ~~Det ska fattas ett beslut om fråntagande av ett ämne eller föremål, om det fråntagna ämnet eller föremålet inte återlämnas till barnet genast när situationen upphört. På överlämnande eller förstöring av fråntagen egendom tillämpas vad som föreskrivs annanstans i lag.~~ Nödvändigheten av fråntagandet av ett ämne eller föremål ska omprövas regelbundet.

Det ska fattas ett beslut om fråntagande av ett ämne eller föremål, om det fråntagna ämnet eller föremålet inte återlämnas till barnet genast när situationen upphört. Beslutet ska i fråga om barn som har placerats i familjevård fattas av den socialarbetare som avses i 13 b § och ansvarar för barnets angelägenheter eller av en annan behörig tjänsteinnehavare inom socialvården i välfärdsområdet. I fråga om barn som har placerats på en barnskyddsanstalt ska beslutet fattas av föreståndaren för anstalten eller av en av föreståndaren förordnad person i anstaltens vård- och fostringspersonal.

På överlämnande eller förstöring av fråntagen egendom tillämpas vad som föreskrivs någon annanstans i lag. Sådana i alkohollagen (1102/2017) avsedda alkoholdrycker och sådana i 118 § i tobakslagen (549/2016) avsedda produkter som minderåriga inte får inneha får förstöras jämte förpackning, om ämnet eller produkten inte har något nämnvärt försäljnings- eller bruksvärde.

Fråntagen egendom ska återlämnas till barnet senast när placeringen avslutas, om det inte i någon annan lag föreskrivs något annat om att återlämna eller förstöra egendomen. Om fråntagen egendom har förstörts med stöd av 3 mom. eller någon annan lag, ska förstöringen nämnas i det beslut som avses i 2 mom.

16 b §

Placeringsvälfärdsområdets ansvar för ordnande av barnskydd

Det välfärdsområde där ett barn eller en ung person har placerats som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet eller i eftervård (*placeringsvälfärdsområde*) ska i samarbete med det välfärdsområde som enligt 16 § 1 mom. eller 17 § ansvarar för ordnandet av barnskydd (*placerarvälfärdsområde*) och den kommun där barnets eller den unga personens placeringsplats finns eller boningskommunen för ett barn eller en ung person i eftervård ordna den service och de stödåtgärder för barnet eller den unga personen som behövs för omsorgen eller vården. Placeringsvälfärdsområdet har rätt till ersättning av placerarvälfärdsområdet för sina kostnader för servicen och stödåtgärderna.

Placeringsvälfärdsområdet ska när det ordnar tjänster se till att tjänsterna samordnas till en ändamålsenlig helhet. Bestämmelser om samordnandet av tjänsterna finns i 10 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård. Sådana mest krävande social- och hälsovårdstjänster där uppgifter inom socialvården och hälso- och sjukvården tillsammans bildar den helhet som behövs för att genomföra tjänsterna ska samordnas i enlighet med 36 § 3 mom. 6 punkten i den lagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av 36 § 5 mom. i den lagen. Det välfärdsområde som ordnat en tjänst inom det mest krävande barnskyddet har rätt att ta ut kostnaderna som orsakats av placerarvälfärdsområdet.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

Bestämmelser om placeringsvårdsområdets skyldighet att i en situation som avses i 1 mom. ordna de hälso- och sjukvårdstjänster som behövs för ett barn eller en ung person som har placerats som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet eller i eftervård samt om ersättning för kostnaderna för hälso- och sjukvårdstjänster finns i 69 § i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010).

Bestämmelser om skyldigheten för den kommun där ett barns placeringsplats finns och boningskommunen för ett barn i eftervård att ordna förskoleundervisning och grundläggande utbildning för ett barn som placerats som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet eller i eftervård finns i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) och bestämmelser om ersättning för kostnaderna för detta finns i 38 § i lagen om statsandel för kommunal basservice (618/2021). Bestämmelser om ordnande av småbarnspedagogik för barn som placerats som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet eller i eftervård och om ersättning för kostnaderna för den finns i lagen om småbarnspedagogik (540/2018).

30 §

Klientplan

Klientplanen ska, om det inte finns något uppenbart hinder för det, göras upp och ses över i samråd med barnet och vårdnadshavaren samt vid behov med en annan laglig företrädare för barnet, föräldrarna, någon annan person som svarar för barnets vård och fostran eller står barnet nära och någon som i väsentlig omfattning deltar i vårdnaden om barnet. I klientplanen ska antecknas de omständigheter och saker som målet är att påverka, barnets och familjens behov av stöd, tjänster och andra stödåtgärder genom vilka målet är att behovet av stöd ska mötas samt den tid inom vilken man uppskattar att målen kan uppnås. I klientplanen ska även antecknas de berörda avvikande meningar om behovet av stöd och ordnandet av tjänster och andra stödåtgärder. Klientplanen ska ses över vid behov, dock minst en gång om året. Med avvikelse från vad som föreskrivs ovan ska klientplanen ses över med minst fyra månaders mellanrum, om barnet är placerat för rehabilitering på en sådan sluten institution som avses i 49 a §.

10 kap.

Vård utom hemmet

49 a §

Rehabilitering på sluten institution

Ett barn som har fyllt 12 år och som orsakar allvarlig fara för den egna säkerheten eller någon annans säkerhet genom att bruka våld eller begå andra brottsliga gärningar kan placeras för rehabilitering på en sluten institution, om det är nödvändigt för att skydda barnet mot beteende som äventyrar barnets egen eller andras säkerhet samt för att ordna de rehabiliterande tjänster och det långsiktiga stöd som barnet behöver.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

En ytterligare förutsättning är att det på grund av barnets beteende som äventyrar den egna säkerheten eller andras säkerhet inte är möjligt att ordna vården utom hemmet på något annat sätt och att en i 60 a § avsedd period av särskild omsorg eller andra social- och hälsovårdstjänster inte lämpar sig för syftet i stället för rehabilitering på en sluten institution. Dessutom är en förutsättning för placeringen att det är nödvändigt att skydda barnet med sådana särskilda begränsningar som avses i 71 §.

Ett barn under 12 år får placeras för rehabilitering på en sluten institution endast av **synnerligen exceptionella och vägande skäl, om vården av barnet utom hemmet inte annars kan ordnas på det sätt som barnets bästa förutsätter.**

Bestämmelser om skyldigheten för Statens barnskyddsanstalt att producera den tjänst som avses i 1 mom. finns i lagen om Statens barnskyddsanstalt och om skolan i anslutning till den (/). Bestämmelser om välfärdsområdets och Helsingfors stads ordnande och produktion av tjänster inom social- och hälsovård finns i lagen om ordnande av social- och hälsovård och i lagen om välfärdsområden.

49 b §

Innehållet i rehabilitering på sluten institution

Syftet med rehabilitering på en sluten institution är att sörja för barnets särskilda skydd. Detta förutsätter sådan intensifierad rehabilitering baserad på yrkeskompetens inom social- och hälsovården som svarar på barnets individuella behov. Tjänsten ska vara multiprofessionell och grunda sig på intensiv närvaro och intensivt arbete av yrkesutbildade vuxna. Under placeringen ska barnet säkerställas de hälso- och sjukvårdstjänster som barnet behöver. Under placeringen ska också tillgodoseendet av barnets kulturella rättigheter säkerställas. Under placeringen ska barnet genomgå behövliga läkarkontroller. Innehållet i rehabiliteringen preciseras skilt för varje barn utifrån barnets klientplan och den kompletterande planen för vård och fostran.

I rehabiliteringen kan det ingå brådskande mottagnings- och bedömningsverksamhet.

Verkställandet av i 71 § avsedda särskilda begränsningar under tiden för placeringen preciseras i klientplanen.

Under tjänsten ska det sörjas för ordnande av stöd för barnets föräldrar i enlighet med 30 § 4 mom.

49 c §

Beslutsfattande om rehabilitering på sluten institution

Ett barn kan placeras för rehabilitering på en sluten institution genom sådana beslut som avses i 38 § 2 mom. och 43 §. När barnet redan har placerats brådskande för rehabilitering på en sluten institution, ska den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter när han eller hon bereder ett beslut enligt 43 § 1 eller 3 mom. eller en ansökan enligt 44 § begära en sådan bedömning av barnets situation som avses i 49 e § 1 mom. av de experter som avses i 49 d § 2 mom. Bedömningen ska begäras oberoende av om en sådan expertgrupp som avses i 14 § 2 mom. biträder den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter i beredningen av beslutet eller ger yttranden till stöd för beslutsfattandet.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

I beslutet om rehabilitering på en sluten institution ska antecknas grunderna och målen för placeringen. I beslutet ska dessutom antecknas vård- och rehabiliteringsformerna och övriga stödåtgärder för att nå målen. Det sistnämnda gäller inte beslut om brådskande placering och inte heller sådana interimistiska förordnanden som avses i 83 § 1 mom.

Barnets placering för rehabilitering på en sluten institution gäller på det sätt som i 38 § föreskrivs om varaktigheten för brådskande placering och i 38 a § om varaktigheten av förlängningen av brådskande placering samt i 47 § om omhändertagandets varaktighet. De beslut om begränsningar enligt 71 § som är förutsättning för placering av barnet ska fattas i samband med de beslut som avses i 1 mom. Besluten om begränsningar fattas för högst ett år **åt gången**. Placeringen av barnet för rehabilitering på en sluten institution och en särskild begränsning enligt 71 § ska avslutas, när det inte längre finns en i 49 a § avsedd grund för placeringen.

49 d §

Personalen inom rehabilitering på sluten institution

Utöver vad som i 60 § föreskrivs om personal, är behörighetsvillkor för anställda i vård- och fostringsuppgifter för uppgiften lämplig högskoleexamen eller sådan yrkesexamen på institutnivå som föregick yrkeshögskoleexamen. I fråga om behörighetsvillkoren för den övriga personalen gäller vad som föreskrivs om dessa någon annanstans i lag och med stöd av lag. Ett tillräckligt antal yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården ska vara anställda i rehabiliteringen på en sluten institution. Barnskyddsanstaltens personal ska ha tillräcklig förtroenhet och yrkesskicklighet för att trygga säkerheten.

Producenten av rehabilitering på en sluten institution ska ha tillgång till specialkompetens inom missbrukar- och beroendevård och övrig medicin, psykologi, socialt arbete, fostran och undervisning för att genomföra planmässig rehabilitering av barnet. Ovannämnda experter inom annat än undervisning ska stå i anställningsförhållande till ett välfärdsområde, Helsingfors stad, HUS-sammanslutningen eller Statens barnskyddsanstalt. Experter inom undervisning ska stå i tjänsteförhållande till Statens barnskyddsanstalt eller den kommun som ansvarar för ordnandet av undervisningen.

49 e §

Verkställighet av rehabilitering på sluten institution

De experter som avses i 49 d § 2 mom. ska träffa barnet personligen och delta i planeringen och genomförandet av barnets vård utom hemmet på ett sätt som motsvarar barnets behov. Experterna ska regelbundet följa och bedöma hur barnets rehabilitering fortskrider i samarbete med barnskyddsanstaltens vård- och fostringspersonal. Experterna ska bedöma uppnåendet av målen för placeringen, genomförandet av det multiprofessionella stödet och rehabiliteringen och tillgodoseendet av de kulturella rättigheterna och samtidigt bedöma nödvändigheten av de i 71 § avsedda särskilda begränsningar som riktas mot barnet. Om det fortfarande finns grunder enligt 49 a § för att fortsätta sådana särskilda begränsningar som avses i 71 §, ska man i bedömningen ta ställning till innehållet i och omfattningen av genomförandet av begränsningen. För att bedöma fortskridandet av barnets rehabilitering och bemöta barnets behov ska vid behov också en annan experts bedömning inhämtas.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

Experterna ska sammanställa en sådan bedömning som avses i 1 mom. med minst fyra månaders mellanrum till den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter som stöd för att se över klientplanen. Anteckningar om bedömningen ska göras i enlighet med 33 § och lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården.

Under den tid rehabilitering på en sluten institution pågår ska den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter planera genomförandet av vården av barnet utom hemmet efter att placeringen för rehabilitering på en sluten institution avslutats. Vid planeringen ska dessutom kontinuiteten i tjänsterna beaktas vid ändring av platsen för vård av barnet utom hemmet eller när barnet efter avslutad placering övergår till eftervård.

Period av särskild omsorg

60 a §

Period av särskild omsorg

Med period av särskild omsorg avses sådan särskild, multiprofessionell vård och omsorg som genomförs vid en barnskyddsanstalt i vård utom hemmet för ett barn som fyllt 12 år. Syftet med perioden av särskild omsorg är att bryta ett beteende som skadar barnet självt och att möjliggöra att barnet får helhetsinriktad omsorg. Under en period av särskild omsorg riktas särskilda begränsningar mot barnet i enlighet med 72 § i den utsträckning som vården av och omsorgen om barnet förutsätter. Bestämmelser om övriga begränsningar av barn finns i 11 kap.

En förutsättning för placeringen är att det är nödvändigt att skydda barnet med sådana särskilda begränsningar som avses i 72 §. Under tiden för vård utom hemmet kan en period av särskild omsorg ordnas för barnet, om barnets eget beteende allvarligt äventyrar barnets liv, hälsa eller utveckling. En ytterligare förutsättning för placeringen är att det med beaktande av barnets behov av vård och omsorg inte är möjligt att ordna vården utom hemmet på något annat sätt och att hälso- och sjukvårdstjänster inte lämpar sig för syftet i stället för en period av särskild omsorg.

60 b §

Beslut om period av särskild omsorg

Det ska fattas ett beslut för viss tid om en period av särskild omsorg. Beslutet får fattas för högst 90 dygn åt gången. Tiden räknas från det att perioden av särskild omsorg faktiskt inleds. Beslutet om perioden av särskild omsorg förfaller om verkställigheten inte har kunnat inledas inom 90 dygn från det att beslutet fattades. I beslutet om en period av särskild omsorg ska antecknas grunderna för perioden, målen, vård- och rehabiliteringsformerna och övriga stödåtgärder för att nå målen.

En period av särskild omsorg kan förlängas av ytterst tungt vägande skäl med högst 90 dygn, om förlängningen utöver det som föreskrivs i 60 a § om förutsättningarna för genomförande av en period av särskild omsorg är nödvändig med hänsyn till barnets liv, hälsa eller säkerhet och för ordnandet av barnets behovsrelaterade tjänster.

Beslutet ska grunda sig på en multiprofessionell bedömning av barnets situation som gjorts med avseende på ordnandet av en period av särskild omsorg och som baserar sig på expertis inom åtminstone fostran, socialt arbete och medicin. Ett beslut om ordnande och förlängning av en

Betänkande ShUB 4/2026 rd

period av särskild omsorg fattas av den tjänsteinnehavare som bestäms i enlighet med 13 § 2 och 3 mom., efter att den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter berett ärendet. Perioden av särskild omsorg ska omedelbart avslutas om den visar sig vara verkningslös med avseende på uppnåendet av målen för den eller när behov av den inte längre finns. Beslut om avslutande fattas av den socialarbetare som enligt 13 b § ansvarar för barnets angelägenheter eller av någon annan behörig tjänsteinnehavare inom socialvården i välfärdsområdet.

Om perioden av särskild omsorg ordnas någon annanstans än på barnets egen plats för vård utom hemmet, kan välfärdsområdet med beaktande av en helhetsbedömning av barnets situation säga upp den plats för vård utom hemmet som avses ovan. Beslutet fattas av den tjänsteinnehavare som bestäms i enlighet med 13 § 2 och 3 mom., efter att den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter berett ärendet.

60 c §

Genomförande av en period av särskild omsorg

En period av särskild omsorg kan ordnas vid en barnskyddsanstalt som till sitt förfogande har tillräcklig expertis inom fostran, socialt arbete, psykologi och medicin för att genomföra perioden. Anstalten ska ha personal med en sådan för uppgiften lämplig yrkesexamen som verksamheten förutsätter och lokaler som i sanitärt och övrigt hänseende lämpar sig för genomförandet av perioden av särskild omsorg.

Under perioden av särskild omsorg ska personer med i 1 mom. avsedd expertis träffa barnet regelbundet samt delta i planeringen, genomförandet och utvärderingen av perioden av särskild omsorg för barnet. Under perioden av särskild omsorg ska den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter planera genomförandet av vården av barnet utom hemmet efter perioden av särskild omsorg. **Vid planeringen ska kontinuiteten i tjänsterna beaktas vid ändring av plats för vård av barnet utom hemmet eller när barnet efter avslutad period av särskild omsorg övergår till eftervård.** Under perioden av särskild omsorg ska barnet dessutom genomgå behövliga läkarkontroller.

11 kap.

Begränsningar som tryggar särskilt skydd för barnet under vård utom hemmet

61 §

Bestämmelsernas tillämpningsområde

De begränsningar som avses i 62 och 63 § kan tillgripas under den tid sådana placeringar som avses i 49 § varar. De begränsande åtgärder som avses i 65, 66, 66 a, 67, 68, 68 a, 69, 69 a—69 c, 70, 70 a och 74 § kan tillgripas endast inom sådan vård utom hemmet som ordnas som anstaltsvård. De begränsande åtgärder som avses i 69 d § kan tillgripas inom sådan vård utom hemmet som ordnas som familjevård. Bestämmelserna i 69 e § tillämpas både inom sådan vård utom hemmet som ordnas som anstaltsvård och inom sådan vård utom hemmet som ordnas som familjevård. De särskilda begränsningar som avses i 71 § får tillgripas endast under placering för

Betänkande ShUB 4/2026 rd

sådan rehabilitering på en sluten institution som avses i 49 a § och de särskilda begränsningar som avses i 72 § får tillgripas endast under tiden för en period av särskild omsorg som avses i 60 a §.

62 §

Begränsning av kontakterna

Utöver vad som föreskrivs i 1 och 2 mom. får barnets rätt att hålla kontakt med sådana personer utanför familjehemmet eller anstalten som inte kan identifieras begränsas för att bryta ett beteende som allvarligt skadar barnet självt eller för att bryta barnets berusnings- eller brottsspiral.

Begränsning av kontakterna enligt 1—4 mom. får ske bara i den utsträckning som i det specifika fallet är nödvändigt för att det i lagen föreskrivna syftet ska uppnås. Kvarhållna brev och andra förtroliga meddelanden ska förvaras åtskilda från andra handlingar som gäller barnet så, att de endast kan läsas av dem som avses i 63 § 2 mom.

63 §

Beslut om begränsning av kontakterna

I fråga om sådan begränsning av kontakterna som avses i 62 § 1—4 mom. ska det fattas ett beslut för viss tid, högst ett år åt gången. I beslutet ska nämnas orsaken till begränsningen, vilka personer som omfattas av begränsningen, vilket slag av kontakt begränsningen gäller och i vilken utsträckning begränsningen ska genomföras. När beslut enligt 62 § 3 mom. fattas om begränsning av barnets kontakter med personer som inte kan identifieras ska i beslutet anges de i 62 § 1 mom. avsedda personer som begränsningen av kontakterna inte gäller.

Ett beslut om begränsning av kontakterna fattas av den tjänsteinnehavare som anges i 13 § 2 och 3 mom., efter att den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter berett ärendet. I ärenden som gäller brådskande placering av ett barn och vid behov i andra brådskande situationer fattas beslutet av den socialarbetare som avses i 13 § 1 mom.

Ett beslut om en sådan kortvarig begränsning enligt 62 § 1—4 mom. som gäller i högst 30 dygn kan dock fattas också av föreståndaren för en barnskyddsanstalt eller av dennes ställföreträdare. Föreståndaren för barnskyddsanstalten eller dennes ställföreträdare ska omedelbart lämna beslutet till den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter för kännedom. Om det finns behov av att förlänga begränsningen eller om det redan från början finns behov av att bestämma att begränsningen ska gälla i mer än 30 dygn, fattas beslutet av den tjänsteinnehavare som anges i 13 § 2 och 3 mom., efter att den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter berett ärendet. Begränsningen av kontakterna ska avslutas så snart den inte längre behövs med hänsyn till 62 § 1 mom.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

65 §

Fråntagande av ämnen och föremål vid barnskyddsanstalter

För att frånta ett barn sådana ämnen och föremål som avses i 4 b § har föreståndaren för barnskyddsanstalten eller en person i anstaltens vård- eller fostringspersonal rätt att använda sådana maktmedel som är nödvändiga för att genomföra fråntagandet och som kan anses försvarliga med beaktande av barnets ålder och beteende samt en samlad bedömning av situationen.

Fråntagande av sådana ämnen eller föremål som avses i 4 b § av barnet med hjälp av maktmedel enligt 1 mom. får tillgripas endast om det inte är möjligt att komma överens om fråntagandet med barnet och fråntagandet inte kan fördröjas. Fråntagandet ska genomföras så säkert som möjligt, och fråntagandet får inte innebära ett mer omfattande ingrepp i barnets personliga integritet och privatliv än vad som är nödvändigt.

Den som använt maktmedel enligt 1 mom. ska lämna en skriftlig rapport om användningen av maktmedel till föreståndaren för anstalten. Föreståndaren för anstalten ska omedelbart lämna en rapport om användning av maktmedel som skett vid anstalten till den socialarbetare som enligt 13 b § ansvarar för barnets angelägenheter. Bestämmelser om beslutsfattande i fråga om fråntagande av ämnen och föremål finns i 4 c §.

Vid fråntagande enligt 2 mom. får maktmedelsredskap inte användas. Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen.

66 §

Kroppsvsitation

Om det finns grundad anledning att misstänka att ett barn i sina kläder har eller annars bär på sig sådana ämnen, föremål, penningtillgångar, betalningsmedel eller övriga med dessa jämförbara redskap eller nyttigheter som avses i 4 b § eller produkter som avses i 118 § i tobakslagen, får kroppsvsitation företas för att utreda saken. Vid kroppsvsitationen får en metalldetektor eller någon annan motsvarande teknisk anordning användas för att kontrollera barnet och de saker det har med sig.

Kroppsvsitationen företas av föreståndaren för barnskyddsanstalten eller av en av föreståndaren förordnad person i anstaltens vård- och fostringspersonal. Om inte något annat följer av särskilda skäl ska kroppsvsitationen företas i närvaro av en annan person i anstaltens vård- och fostringspersonal. Kroppsvsitationen ska utföras med respekt för barnet, så finkänsligt som möjligt och genom att kränka barnets integritet så lite som möjligt.

66 a §

Kroppsbesiktning

Om det finns grundad anledning att misstänka att ett barn har använt ämnen som avses i 4 b § 1 mom., får barnet underkastas kroppsbesiktning som kan omfatta ett utandningsprov eller tagande av blod-, urin- eller salivprov. Om ett barn som på barnskyddsanstalten har underkastats

Betänkande ShUB 4/2026 rd

kroppsbesiktning bestrider bruk av berusningsmedel enligt 4 b § 1 mom., eller om det annars är påkallat för att utreda om resultatet av kroppsbesiktningen är tillförlitligt, ska provet skickas för kontroll på tillbörligt sätt.

67 §

Granskning av egendom, försändelser och utrymmen samt kvarhållande av försändelser

Om det finns grundad anledning att misstänka att ett barn innehar ämnen eller föremål som avses i 4 b § eller om barnets vistelseort måste utredas skyndsamt för att syftet med vården utom hemmet ska uppnås, får de utrymmen som barnet förfogar över eller den egendom som barnet innehar granskas.

Om det finns grundad anledning att misstänka att ett brev eller ett därmed jämförbart annat förtroligt meddelande eller någon annan försändelse till barnet innehåller ämnen eller föremål som avses i 4 b §, får innehållet i försändelsen granskas utan att brev eller andra förtroliga meddelanden läses.

68 §

Fasthållande vid barnskyddsanstalter

Föreståndaren för barnskyddsanstalten eller en person i anstaltens vård- och fostringspersonal får, för att lugna ett barn, hålla fast barnet, om det på basis av sitt förvirrade eller hotfulla beteende sannolikt skulle skada sig själv eller andra och fasthållandet är nödvändigt på grund av en överhängande fara för barnets eller någon annans liv, hälsa eller säkerhet eller för förhindrande av betydande skador på egendom. Fasthållandet kan också innefatta förflyttning av barnet.

Fasthållande innebär att ett maktmedel riktas mot barnet. Den användning av kraft som ingår i fasthållandet ska vara försvarlig med beaktande av barnets ålder och beteende samt en samlad bedömning av situationen.

Fasthållandet ska utifrån en samlad bedömning vara nödvändigt med beaktande av barnets beteende och situationen i övrigt. Fasthållandet ska ske på ett sätt som är tryggt för barnet med hänsyn till dess ålder, kön, kulturella och religiösa bakgrund samt individuella situation. Fasthållandet ska upphöra genast när det inte längre är nödvändigt.

Den som hållit fast ett barn ska lämna en skriftlig rapport om fasthållandet till föreståndaren för anstalten. Föreståndaren för anstalten ska omedelbart lämna en rapport om fasthållande som skett vid anstalten till den socialarbetare som enligt 13 b § ansvarar för barnets angelägenheter.

Om man blir tvungen att tillgripa fasthållande upprepade gånger, ska en socialarbetare som en del av den i 74 a § avsedda bedömningen av en begränsning som riktats mot ett barn tillsammans med barnet och platsen för vård utom hemmet samt i den mån det är möjligt med vårdnadshavaren och barnets föräldrar bedöma hur fasthållande kan undvikas på ett sätt som beaktar barnets bästa. Barnets hälsotillstånd ska undersökas efter fasthållandet, om fasthållandet tillfogar barnet skador eller fysiska märken eller om barnet begär det.

Vid fasthållande av barn får maktmedelsredskap inte användas. Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

68 a §

Fasthållande för att förhindra att ett barn avlägsnar sig från barnskyddsanstalten utan tillstånd

Föreståndaren för barnskyddsanstalten eller en person i anstaltens vård- och fostringspersonal får hålla fast ett barn för att förhindra att barnet utan tillstånd avlägsnar sig från anstalten eller från gården i anslutning till anstalten, om barnet genom att avlägsna sig utsätter sig själv eller någon annan för ett hot mot hälsa eller säkerhet. Fasthållandet kan också innefatta förflyttning av barnet. På fasthållande tillämpas i övrigt bestämmelserna i 68 § 2–6 mom.

69 a §

Eftersökning och återförande av barn som utan tillstånd är frånvarande från barnskyddsanstalten

Om ett barn utan tillstånd har avlägsnat sig från barnskyddsanstalten eller om ett barn efter att med tillstånd ha avlägsnat sig inte återvänder dit i enlighet med vad man på förhand kommit överens om eller om ett barn efter att med tillstånd ha avlägsnat sig från anstalten är på väg till en plats eller befinner sig på en plats som man inte på förhand kommit överens om, ska anstalten utan dröjsmål underrätta den myndighet som ansvarar för vården av barnet utom hemmet om barnets olovliga frånvaro. Vårdsområdet och anstalten ska för att trygga verkställigheten av beslut om omhändertagande av barnet och vård utom hemmet samt beslut om brådskande placering och beslut om att fortsätta brådskande placering eller ett interimistiskt förordnande enligt 83 § utan dröjsmål vidta behövliga åtgärder för att hitta barnet och återföra det till anstalten. Återförandet av barnet innefattar gripande av barnet och transport av det gripna barnet.

Placerarvårdsområdet och motsvarande myndighet i landskapet Åland har rätt att av nödcentralen få lokaliseringuppgifter om den terminalutrustning eller det abonnemang som använts av ett i 1 mom. avsett barn samt uppgifter om abonnemangets identifieringsuppgifter, om placerarvårdsområdet eller motsvarande myndighet i landskapet Åland har grundad anledning att anta att barnets hälsa eller utveckling allvarligt äventyras genom att barnet använder berusningsmedel, begår en brottslig gärning som inte kan anses vara ringa eller genom något annat därmed jämförbart beteende eller genom risken för att barnet blir föremål för ett brott. Bestämmelser om nödcentralens rätt att få information om ovannämnda uppgifter finns i 321 § 2 mom. i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014).

Ett ärende som gäller återförande av ett i 1 mom. avsett barn avgörs av den i 13 b § avsedda socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter eller, när socialarbetaren har förhinder, av en annan behörig tjänsteinnehavare inom socialvården. I brådskande fall ska ärenden som gäller återförande av barn avgöras av föreståndaren för anstalten eller av en av föreståndaren förordnad person i anstaltens vård- och fostringspersonal. Föreståndaren för anstalten eller den av föreståndaren förordnade personen i anstaltens vård- och fostringspersonal ska utan dröjsmål meddela den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter om avgörandet.

Eftersökningen och återförandet av barnet får genomföras endast av en person i anstaltens vård- och fostringspersonal eller av en behörig tjänsteinnehavare inom socialvården. **Åtgärder för** Eftersökning och återförande av barn får inte genomföras i form av köpta tjänster. Anteckningar om åtgärderna för eftersökning och återförande av barn ska göras i barnets klienthandlingar i enlighet med 33 § och lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

Anstalten ska lämna en skriftlig rapport om åtgärder för eftersökning och återförande av ett barn till den socialarbetare som enligt 13 b § ansvarar för barnets angelägenheter.

69 b §

Gripande av barn

En behörig tjänsteinnehavare inom socialvården får gripa ett barn som avses i 69 a § 1 mom. och 69 d § 1 mom. för att återföra barnet till barnskyddsanstalten. En person i anstaltens vård- och fostringspersonal får gripa ett barn som avses i 69 a § 1 mom. för återförande av barnet.

Om ~~en person i anstaltens vård- och fostringspersonal eller~~ en behörig tjänsteinnehavare inom socialvården har grundad anledning att anta att barnet befinner sig i en bostad eller på någon annan vistelseplats och att barnets hälsa, utveckling eller säkerhet är i allvarig fara, har ~~en person i anstaltens vård- och fostringspersonal och~~ en behörig tjänsteinnehavare inom socialvården rätt att få tillträde till bostaden eller vistelseplatsen, om tillträdet är nödvändigt för att skydda barnets hälsa eller utveckling eller förhindra att barnets säkerhet äventyras.

När man fått reda på barnets vistelseplats har en person i anstaltens vård- och fostringspersonal och en behörig tjänsteinnehavare inom socialvården rätt att för gripande av barnet hålla fast barnet så att barnet kan flyttas till den bil eller det andra transportmedel som används för transporten. På fasthållande tillämpas i övrigt bestämmelserna i 68 § 2—6 mom.

En person i anstaltens vård- och fostringspersonal och en behörig tjänsteinnehavare inom socialvården får under de förutsättningar och på de sätt som föreskrivs i 66 § företa en kroppsvisitation av barnet för att trygga ett säkert gripande. Den som företagit en kroppsvisitation får frånta barnet sådana i 4 b § avsedda ämnen och föremål som barnet innehar. En person i anstaltens vård- och fostringspersonal och en behörig tjänsteinnehavare inom socialvården har rätt att använda sådana maktmedel som är nödvändiga för att genomföra kroppsvisitationen och fråntagandet av ämnen och föremål och som kan anses försvarliga med beaktande av barnets ålder och beteende samt en samlad bedömning av situationen. På användning av maktmedel tillämpas det som i 68 § 2—6 mom. föreskrivs om fasthållande. Om omhändertagna ämnen eller föremål inte återlämnas till barnet, ska det fattas ett beslut om saken i enlighet med 4 c § 1 och 4 mom.

69 c §

Transport av ett barn som gripits

När man fått reda på vistelseplatsen för ett barn som avses i 69 a § 1 mom., ska barnskyddsanstalten och den myndighet som ansvarar för vården av barnet utom hemmet tillsammans avtala om transporten av barnet tillbaka till anstalten, om barnet inte återvänder frivilligt.

En person i anstaltens vård- och fostringspersonal och en behörig tjänsteinnehavare inom socialvården får under de förutsättningar och på de sätt som föreskrivs i 66 § företa en kroppsvisitation av barnet i det transportmedel som används för transporten eller i dess omedelbara närhet för att trygga en säker transport. För att trygga en säker transport får dessutom sådana i 4 b § avsedda ämnen och föremål som barnet innehar tas ifrån barnet. En person i anstaltens vård- och fostringspersonal och en behörig tjänsteinnehavare inom socialvården har

Betänkande ShUB 4/2026 rd

rätt att använda sådana maktmedel som är nödvändiga för att genomföra kroppsvisitationen och fråntagandet av ämnen och föremål och som kan anses försvarliga med beaktande av barnets ålder och beteende samt en samlad bedömning av situationen. På användning av maktmedel tillämpas det som i 68 § 2—6 mom. föreskrivs om fasthållande. Om omhändertagna ämnen eller föremål inte återlämnas till barnet efter transporten, ska det fattas ett beslut om saken i enlighet med 4 c § 1 och 4 mom.

Under transporten av barnet får en i 2 mom. avsedd person hålla fast barnet i det transportmedel som används för transporten för att trygga en säker transport, om barnet på basis av sitt förvirrade eller hotfulla beteende sannolikt skulle skada sig självt eller andra och fasthållandet är nödvändigt på grund av en överhängande fara för barnets eller någon annans liv, hälsa eller säkerhet. På fasthållande tillämpas i övrigt bestämmelserna i 68 § 2—6 mom.

69 d §

Eftersökning och återförande av barn som utan tillstånd är frånvarande från ett familjehem

Om ett barn som i enlighet med 49 § är placerat i familjevård utan tillstånd har avlägsnat sig från familjehemmet eller om ett barn efter att med tillstånd ha avlägsnat sig inte återvänder dit i enlighet med vad man på förhand kommit överens om eller om ett barn efter att med tillstånd ha avlägsnat sig från familjehemmet är på väg till eller befinner sig på en plats som man inte på förhand kommit överens om, ska familjevårdaren utan dröjsmål underrätta den myndighet som ansvarar för vården av barnet utom hemmet om barnets olovliga frånvaro, och myndigheten ska för att trygga verkställigheten av beslut om omhändertagande av barnet och vård utom hemmet samt om brådskande placering och beslut om att fortsätta brådskande placering eller ett interimistiskt förordnande enligt 83 § utan dröjsmål vidta behövliga åtgärder för att hitta barnet och återföra det. Återförandet av barnet innefattar gripande av barnet och transport av det gripna barnet. Eftersökningen och återförandet av barnet får endast genomföras av en behörig tjänsteinnehavare inom socialvården. På återförande av barn tillämpas i övrigt bestämmelserna i 69 a § 4 mom.

Ett ärende som gäller återförande av ett i 1 mom. avsett barn avgörs av den i 13 b § avsedda socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter eller, när socialarbetaren har förhinder, av en annan behörig tjänsteinnehavare inom socialvården.

Vad som i 69 a § 2 mom. föreskrivs om att begära lokaliseringssuppgifter om det abonnemang eller den terminalutrustning som använts av barnet och om rätten att få uppgifter tillämpas också när det är fråga om ett barn som avses i 1 mom. Vad som i 69 b § och 69 c § 2 och 3 mom. föreskrivs om befogenheterna för en behörig tjänsteinnehavare inom socialvården tillämpas också när det är fråga om ett barn som avses i 1 mom. Vad som i 69 b § och 69 c § 2 och 3 mom. föreskrivs om befogenheter gäller inte familjevårdare.

För tryggande av användningen, uppföljningen och övervakningen av begränsande åtgärder ska den behöriga tjänsteinnehavaren inom socialvården på behörigt sätt göra anteckningar om de begränsande åtgärder som tjänsteinnehavaren har vidtagit.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

69 e §

Handräckning av polisen för gripande och transport av barn som utan tillstånd är frånvarande från barnskyddsanstalter och familjehem

Bestämmelser om socialvårdsmyndighetens rätt att av andra myndigheter få den handräckning som den behöver för att sköta sina lagstadgade uppgifter finns i 22 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000). En behörig tjänsteinnehavare inom socialvården har med stöd av den paragrafen rätt att få handräckning av polisen också vid gripande av i 69 a § 1 mom. och 69 d § 1 mom. avsedda barn och vid transport av ett gripet barn.

Begäran om handräckning vid gripande av ett barn som avses i 69 a § 1 mom. och transport av ett gripet barn kan för socialvårdsmyndighetens räkning också göras av en person i barnskyddsanstaltens vård- och fostringspersonal. En person i anstaltens vård- och fostringspersonal har rätt att få handräckning av polisen för att utföra sina uppgifter i följande situationer:

- 1) tillträde till en bostad eller någon annan vistelseplats enligt 69 b § 2 mom.,
 - 2) gripande enligt 69 b § 3 mom.,
 - 3) utförande av kroppsvisitation och fråntagande av ämnen och föremål enligt 69 b § 4 mom.,
 - 4) utförande av kroppsvisitation och fråntagande av ämnen och föremål enligt 69 c § 2 mom.,
- och
- 5) transport av ett gripet barn enligt 69 c § 3 mom.

En behörig tjänsteinnehavare inom socialvården och en person i anstaltens vård- och fostringspersonal har rätt att få handräckning, om den åtgärd som ligger till grund för handräckningen hindras. Åtgärden ~~kan~~ hindras, om en behörig tjänsteinnehavare inom socialvården eller en person i anstaltens vård- och fostringspersonal vid utförandet av åtgärder enligt 2 mom. bedömer att barnets beteende eller omständigheterna i övrigt innebär en betydande risk för att säkerheten för barnet, en person som deltar i återförandet av barnet eller någon annan person äventyras.

När polisen ger handräckning i en situation som avses i 2 mom. 5 punkten, är polisen skyldig att **bistå med att** transportera barnet till den närmaste möjliga barnskyddsanstalt som barnets behöriga tjänsteinnehavare inom socialvården och en behörig tjänsteinnehavare inom välfärdsområdet på barnets vistelseort kommer överens om. Den närmaste möjliga barnskyddsanstalten kan vara en tillfällig barnskyddsanstalt eller barnets egen plats för vård utom hemmet.

70 a §

Kameraövervakning i samband med isolering

När isolering enligt 70 § genomförs i ett isoleringsrum i anslutning till anstalten, kan teknisk övervakning i form av kameraövervakning utföras i rummet, om säkert genomförande av isoleringen förutsätter det. Kameraövervakning får användas endast när det är nödvändigt och proportionerligt med tanke på syftet med kameraövervakningen. Kameraövervakning får inte riktas mot den del av isoleringsrummet som utgör toalett och tvätttrum. I samband med isoleringen ska barnet underrättas om kameraövervakningen.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

På behandlingen av klientuppgifter i samband med teknisk övervakning tillämpas lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården.

Bestämmelser om kameraövervakning av arbetstagare finns i 16 och 17 § i lagen om integritetsskydd i arbetslivet (759/2004).

71 §

Särskilda begränsningar under rehabilitering på sluten institution

Utöver vad som föreskrivs i detta kapitel begränsas barnets rörelsefrihet under placeringen för rehabilitering på en sluten institution. Också barnets kontakter begränsas på det sätt som avses i 62 § 3 mom. under placeringen för rehabilitering på en sluten institution.

Barnet får dessutom under de förutsättningar som anges i 4 b § 4 mom. fräntas sådana i momentet avsedda anordningar som kan användas för kommunikation och som barnet innehar under placeringen för rehabilitering på en sluten institution. När barnet fräntagits en anordning som kan användas för kommunikation, ska barnets kontakter under tiden för rehabilitering på en sluten institution tryggas på andra sätt.

Kroppsbesiktningar av barnet får också företas planmässigt under tiden för rehabilitering på en sluten institution för att säkerställa att barnet inte använder berusningsmedel.

Beslut om begränsningar enligt 1—3 mom. fattas i samband med beslut om placering av barnet för sådan rehabilitering på sluten institution som avses i 49 a §. Besluten gäller högst ett år åt gången.

I samband med brådskande placering av ett barn fattas beslut om begränsningar enligt 1—3 mom. av den tjänsteinnehavare som avses i 13 § 1 mom. Besluten om begränsningar fortsätter att gälla trots att den brådskande placeringen förfaller, om den brådskande placeringen förfaller på grund av ett beslut om omhändertagande av barn enligt 43 § 1 mom. eller på grund av ett beslut av förvaltningsdomstolen på en ansökan om omhändertagande och placering i vård utom hemmet enligt 43 § 2 mom. eller på grund av ett interimistiskt förordnande av en förvaltningsdomstol enligt 83 §, när ett ärende som gäller omhändertagande eller vård utom hemmet är anhängigt vid förvaltningsdomstolen. Beslut om begränsningar kan gälla i högst ett år från det att beslutet om brådskande placering meddelades.

Under placeringen ska innehållet i och omfattningen av de begränsningar som avses i 1—3 mom. bedömas i samband med att klientplanen ses över med minst fyra månaders mellanrum, med beaktande av vad som föreskrivs i 49 e §. Begränsningar enligt 1—3 mom. får användas endast i den mån och i den omfattning som det är nödvändigt för att uppnå syftena med placeringen.

72 §

Särskilda begränsningar under en period av särskild omsorg

Utöver vad som föreskrivs i detta kapitel begränsas barnets rörlighet under perioden av särskild omsorg så att barnet hindras från att avlägsna sig från barnskyddsanstaltens lokaler utan tillstånd eller övervakning.

Kroppsbesiktningar av barnet får företas planmässigt under perioden av särskild omsorg för att säkerställa att barnet inte använder berusningsmedel.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

De begränsningar som avses i 1 och 2 mom. ingår i det beslut som avses i 60 b §.

74 §

Anteckningar om begränsande åtgärder

För tryggande av uppföljningen och övervakningen av bruket av sådana begränsande åtgärder som avses i 65, 66, 66 a, 67, 68, 68 a, 69, 69 b, 69 c, 70, 70 a, 71 och 72 § ska barnskyddsanstalten på behörigt sätt göra anteckningar om de begränsande åtgärder som den har vidtagit. Anteckningarna ska omfatta

- 1) en beskrivning av den begränsande åtgärden och av hur begränsningen har genomförts,
 - 2) hurdana andra än ovannämnda begränsningar som eventuellt har tillgripits samtidigt,
 - 3) grunden för åtgärden och hur länge den varat,
 - 4) namnen på dem som har fattat beslut om åtgärden, genomfört åtgärden i praktiken och närvarat vid genomförandet,
 - 5) vid behov uppgifter om de grundade anledningar som avses i 66 § 1 mom., 66 a § 1 mom. och 67 § 1 och 2 mom. och om de särskilda skäl som avses i 67 § 4 mom.,
 - 6) en beskrivning av åtgärdens eventuella inverkan på planen för vård och fostran,
 - 7) en beskrivning av hur barnet har hörts innan beslutet om begränsningen fattats eller innan begränsningen genomförts,
 - 8) barnets åsikt om saken.
-

89 §

Rätt att söka ändring

Barnets förälder och vårdnadshavare samt den som svarar eller omedelbart före beredningen av ärendet har svarat för barnets vård och fostran får var för sig söka ändring i ett ärende som gäller

- 1) sådan brådskande placering som avses i 38 § 1 mom.,
 - 2) sådan förlängning av en brådskande placering som avses i 38 a §,
 - 3) sådant omhändertagande samt därtill ansluten vård utom hemmet som avses i 43 § 1 mom.,
 - 4) sådan ändring av platsen för vård utom hemmet som enligt 43 § 3 mom. görs under den tid omhändertagandet eller den brådskande placeringen varar,
 - 5) sådant avslutande av omhändertagande som avses i 47 §,
 - 6) sådan period av särskild omsorg som avses i 60 b §.
-

I ett ärende som gäller sådan begränsning av kontakter som avses i 63 § och 71 § 1 mom. får ändring sökas av barnets vårdnadshavare samt av den vars kontakter till barnet har begränsats genom beslutet.

I ärenden som gäller sådana begränsande åtgärder som avses i 67 § 4 mom., 69, 70 och 71 § och i ärenden som avses i 4 c § får ändring sökas av barnets vårdnadshavare. De begränsande åtgärder som föreskrivs i 72 § ingår i det beslut som avses i 60 b § och rätten att söka ändring i det beslutet bestäms enligt 1 mom.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

90 §

Sökande av ändring hos förvaltningsdomstolen

I ett beslut av en tjänsteinnehavare som är underställd välfärdsområdet får ändring sökas genom besvär direkt hos förvaltningsdomstolen med iakttagande av bestämmelserna i lagen om rättegång i förvaltningsärenden, i ärenden som gäller

- 1) sådant frångående av ämnen och föremål som avses i 4 c §,
- 2) sådan brådskande placering som avses i 38 § 1 mom.,
- 3) sådan förlängning av en brådskande placering som avses i 38 a §,
- 4) sådant omhändertagande samt därtill ansluten vård utom hemmet som avses i 43 § 1 mom.,
- 5) sådan ändring av platsen för vård utom hemmet som enligt 43 § 3 mom. görs under den tid omhändertagandet eller den brådskande placeringen varar,
- 6) sådant avslutande av omhändertagande som avses i 47 §,
- 7) sådan period av särskild omsorg som avses i 60 b §,
- 8) sådan begränsning av kontakter som avses i 63 §,
- 9) sådant undanhållande av en försändelse som avses i 67 § 4 mom.,
- 10) sådan begränsning av rörelsefriheten som avses i 69 §,
- 11) sådan isolering som avses i 70 §, samt
- 12) begränsning av rörelsefriheten, begränsning av kontakter, frångående av ämnen och föremål och planmässig kroppsbesiktning enligt 71 § 1–3 mom.

De särskilda begränsande åtgärder som föreskrivs i 72 § ingår i det beslut som föreskrivs i 60 b § och rätten att söka ändring i det beslutet bestäms enligt 1 mom.

I beslut som någon annan än en tjänsteinnehavare som är underställd välfärdsområdet har fattat i ärenden som gäller begränsningar och begränsande åtgärder får ändring sökas på det sätt som anges i 1 mom.

Om inte något annat föreskrivs i denna lag tillämpas på ändringssökande i övrigt vad som föreskrivs i socialvårdslagen och i lagen om rättegång i förvaltningsärenden.

92 §

Sökande av ändring hos högsta förvaltningsdomstolen

I förvaltningsdomstolens beslut får med iakttagande av bestämmelserna i lagen om rättegång i förvaltningsärenden ändring sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen, i ärenden som gäller

- 1) fördelningen av ansvaret och kostnaderna mellan välfärdsområdena enligt 16, 16 a och 16 b §,
 - 2) tillstånd till undersökning av barn enligt 28 §,
 - 3) tryggande av försörjning och boende enligt 35 §,
 - 4) omhändertagande av barn och vård utom hemmet enligt 43 § 1 och 3 mom.,
 - 5) avslutande av omhändertagande enligt 47 §,
 - 6) begränsning av kontakter enligt 63 § och 71 § 1 mom.,
 - 7) eftervård enligt 75 och 76 §, samt
 - 8) förbud enligt 81 § 5 mom.
-

Betänkande ShUB 4/2026 rd

Denna lag träder i kraft den 20 .
Bestämmelserna i 49 a—49 e, ~~60 a—60 e~~, och 71 och 72 § träder i kraft den 1 januari 2027.

~~Bestämmelserna i 73 § i barnskyddslagen (417/2007) upphävs den 1 augusti 2026.~~

På beslut som fattats före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde när beslutet fattades.

På besvär **samt på ansökningar som gäller omhändertagande och placering i vård utom hemmet** med anledning av ett beslut som fattats före ikraftträdandet av denna lag eller på behandlingen av ett sådant ärende vid en högre besvärinstans med anledning av besvär tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

2.

Lag

om ändring av 69 § i hälso- och sjukvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 69 § i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010), sådan den lyder i lagarna 581/2022 och 116/2023, ett nytt 2 mom., varvid det nuvarande 2 och 3 mom. blir 3 och 4 mom., som följer:

69 §

Skyldigheter enligt barnskyddslagen

Placeringsvårdsområdet ska när det ordnar tjänster se till att tjänsterna samordnas till en ändamålsenlig helhet. Bestämmelser om samordning av tjänster för kunderna finns i 10 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård. Sådana mest krävande social- och hälsovårdstjänster där uppgifter inom socialvården och hälso- och sjukvården tillsammans bildar den helhet som behövs för att genomföra tjänsterna ska samordnas i enlighet med 36 § 3 mom. 6 punkten och de bestämmelser som utfärdats med stöd av 36 § 5 mom. i lagen om ordnande av social- och hälsovård. Det välfärdsområde som ordnat tjänsten inom det mest krävande barnskyddet har rätt att ta ut kostnaderna för ordnandet av vården av placerarvårdsområdet enligt vad som föreskrivs i 4 mom. i denna paragraf.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av lagen om tillsynen över social- och hälsovården

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om tillsynen över social- och hälsovården (741/2023) 4 § 1 och 2 punkten, 40 § 6 mom. och 52 § 1 mom., av dem 52 § 1 mom. sådant det lyder i lag 964/2024, som följer:

4 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *tjänsteanordnare* välfärdsområde med ansvar för att ordna social- och hälsovård, Helsingfors stad och HUS-sammanslutningen samt Folkpensionsanstalten med ansvar för att ordna studerandehälsovård för högskolestuderande och rehabiliteringstjänster samt statens sinnessjukhus, Försvarmakten med ansvar för att ordna sjukvård och hälsovård och Enheten för hälso- och sjukvård för fångar,

2) *tjänsteproducent* välfärdsområden, Helsingfors stad, HUS-sammanslutningen, statliga affärsverk, Statens barnskyddsanstalt, självständiga offentligrättsliga inrättningar eller evangelisk-lutherska eller ortodoxa kyrkan eller församlingar eller kyrkliga samfällighet inom de kyrkorna samt aktiebolag och andra bolag, offentliga och privata sammanslutningar, andelslag, föreningar, stiftelser och enskilda näringsidkare som producerar socialservice enligt 3 punkten eller hälso- och sjukvårdstjänster enligt 4 punkten,

40 §

Avförande av en tjänsteproducent ur registret

Denna paragraf tillämpas inte när tjänsteproducenten är ett statligt sinnessjukhus, Försvarmakten, Gränsbevakningsväsendet, Enheten för hälso- och sjukvård för fångar, ett statligt affärsverk, ett välfärdsområde, Helsingfors stad, HUS-sammanslutningen, Statens barnskyddsanstalt eller en självständig offentligrättslig inrättning.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

52 §

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024. För statens sinnessjukhus, Försvarmakten, Gränsbevakningsväsendet, Enheten för hälso- och sjukvård för fångar, statliga affärsverk, välfärdsområdena, Helsingfors stad, HUS-sammanslutningen, Statens barnskyddsanstalt, självständiga offentligrättsliga inrättningar eller evangelisk-lutherska eller ortodoxa kyrkan eller en församling eller kyrklig samfällighet inom de kyrkorna träder dock 3 kap. i lagen i kraft den 1 januari 2028.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om Statens barnskyddsanstalt och om skolan i anslutning till den

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Statens barnskyddsanstalts struktur

Statens barnskyddsanstalt är ett riksomfattande ämbetsverk vars verksamhetsområde omfattar hela landet.

Anstalten består av barnskyddets verksamhetsenheter, en skola och fängelsets familjeavdelning samt deras gemensamma förvaltning. Skolan i anslutning till anstalten har sina verksamhetsställen i barnskyddets verksamhetsenheter.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

2 §

Direktionen för skolan i anslutning till Statens barnskyddsanstalt

Anstaltens skola har en direktion som tillsätts av Institutet för hälsa och välfärd för fyra kalenderår åt gången. Direktionen består av en ordförande, en vice ordförande samt minst tre andra medlemmar och personliga ersättare för dem.

Direktionen utnämner skolans ledande rektor tills vidare efter föredragning av direktören för anstalten.

3 §

Ledning av Statens barnskyddsanstalt

Anstalten leds av en direktör för Statens barnskyddsanstalt som utnämns av Institutet för hälsa och välfärd. Direktören för anstalten utnämns till tjänsten för en femårsperiod, om det inte av särskilda skäl finns grund för att utnämna för kortare tid. Av direktören med ansvar för verksamheten vid anstalten förutsätts en lämplig högre högskoleexamen, sådan mångsidig erfarenhet som uppgiften förutsätter, **stark kännedom om vård utom hemmet inom barnskyddet**, i praktiken visad ledarförmåga och erfarenhet av ledarskap.

I en arbetsordning som godkänns av direktören för anstalten bestäms om anstaltens organisation, interna arbetsfördelning, behandling och avgörande av ärenden samt om den övriga organiseringen av verksamheten.

Direktören för anstalten avgör vilken aktör som producerar tjänsten på fängelsets familjeavdelning och övriga ärenden som ska avgöras av ämbetsverket och som enligt vad som föreskrivs eller vad som bestäms i arbetsordningen inte ska avgöras av någon annan tjänsteman.

Direktören för anstalten kan överta avgörandet av ärenden som en tjänsteman vid ämbetsverket enligt arbetsordningen får avgöra.

4 §

Uppgifter som utförs av Statens barnskyddsanstalt och dess skola

Anstalten har till uppgift att producera anstaltsvård enligt barnskyddslagen (417/2007) samt ordna grundläggande utbildning och utbildning som handleder för examensutbildning enligt vad som föreskrivs om dem i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) och lagen om utbildning som handleder för examensutbildning (1215/2020) för sådana barn som är placerade i vård utom hemmet och som inte på ett ändamålsenligt sätt kan fostras och vårdas i någon annan vård utom hemmet och inte heller på grund av sjukdom behöver vård som ges någon annanstans. Vid behov kan också annan undervisning ordnas enligt vad som i övrigt föreskrivs om den undervisning som ska ordnas. Vid **verksamhetsenheter** för barnskydd kan också tillhandahållas sådana mentalvårdstjänster som avses i socialvårdslagen (1301/2014) eller hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010).

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. ska minst en **verksamhetsenhet** för barnskydd producera sådan rehabilitering på en sluten institution som avses i 49 a § i barnskyddslagen.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

5 §

Uppgifter som utförs av fängelsets familjeavdelning som hör till Statens barnskyddsanstalt och produktion av tjänsten

Barn kan med iakttagande av vad som föreskrivs i barnskyddslagen placeras på fängelsets familjeavdelning hos en förälder som avtjänar ett fängelsestraff eller är häktad. Familjeavdelningen stöder föräldrarna i deras föräldraskap och förmåga att hantera sin livssituation. Syftet är att stödja interaktionen mellan barn och föräldrar och att skapa en trygg vardag för barnet såväl fysiskt som psykiskt. Fängelsets familjeavdelning finns i anslutning till fängelset.

Statens barnskyddsanstalt svarar för att producera den barnskyddstjänst som avses i 1 mom.

6 §

Anskaffning av tjänsten av privata tjänsteproducenter

Statens barnskyddsanstalt kan producera den tjänst som avses i 5 § själv eller helt eller delvis skaffa den som en köpt tjänst av en privat tjänsteproducent på grundval av avtal, om tjänsten behöver skaffas av en privat tjänsteproducent för att uppgiften ska skötas på ett ändamålsenligt sätt. **Brottspåföljdsmyndigheten ska höras före valet av en producent av tjänster på fängelsets familjeavdelning.**

Statens barnskyddsanstalt ska underrätta välfärdsområdena och Helsingfors stad **samt Brottspåföljdsmyndigheten** om den privata tjänsteproducenten eller om byte av privat tjänsteproducent.

Den privata tjänsteproducenten svarar för att tjänsten produceras i enlighet med lag och avtal. Bestämmelser om Statens barnskyddsanstalts och privata tjänsteproducenters ansvar för den tjänst som skaffas finns i 10 § i lagen om tillsynen över social- och hälsovården (741/2023).

Bestämmelser om upphandlingsförfarandet när tjänster skaffas från en privat tjänsteproducent finns i lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016), nedan *upphandlingslagen*.

7 §

Krav som ställs på privata tjänsteproducenter

Privata tjänsteproducenter av vilka Statens barnskyddsanstalt skaffar tjänster på det sätt som avses i 6 § ska uppfylla de förutsättningar som föreskrivs i lagen om tillsynen över social- och hälsovården.

En privat tjänsteproducent ska ha tillräcklig kompetens med hänsyn till innehållet i och omfånget av tjänsten, ha den yrkesutbildade personal inom social- och hälsovården som verksamheten förutsätter samt även annars ha tillräckliga verksamhetsförutsättningar. Tjänsteproducenten ska vara tillräckligt solvent för att kunna sörja för verksamheten och dess kontinuitet och fullgöra sina lagstadgade skyldigheter. Tjänsteproducenten ska utse en ansvarsperson som svarar för verksamheten och tillräckligt många ansvarspersoner för de olika funktionerna med hänsyn till verksamhetens art och omfattning. Den ansvarsperson som svarar för verksamheten har till uppgift att säkerställa att kraven i denna lag och de avtalsförpliktelser

Betänkande ShUB 4/2026 rd

som avses i 8 § uppfylls i praktiken i den privata tjänsteproducentens verksamhet. Den ansvarsperson som svarar för en funktion ska inom sitt ansvarsområde se till att de uppgifter som omfattas av avtalet i praktiken sköts i enlighet med lag.

När Statens barnskyddsanstalt skaffar den tjänst som avses i 5 § från en privat tjänsteproducent ska anstalten säkerställa att det inte under de senaste tre åren har konstaterats allvarliga eller upprepade brister i klient- och patientsäkerheten i tjänsteproducentens tidigare verksamhet eller, om sådana brister har förekommit, att tillsynsmyndighetens tidigare anmärkningar och förelägganden har lett till att bristerna i verksamheten korrigerats och missförhållandena avhjälpats.

Den privata tjänsteproducenten får inte vara försatt i konkurs.

En privat tjänsteproducent ska inte anses uppfylla kraven på solvens i 2 mom. om tjänsteproducenten på ett sätt som äventyrar dess tillförlitlighet

1) i betydande grad eller upprepade gånger har underlåtit att betala skatter eller andra offentliga avgifter eller utövat bestämmande inflytande i en juridisk person som på motsvarande sätt har underlåtit att betala skatter eller andra offentliga avgifter under de tre senaste åren, eller

2) enligt en utmätning eller någon annan utredning är oförmögen att svara för sina skulder annat än tillfälligt.

Vad som i 4 och 5 mom. föreskrivs om privata tjänsteproducenter gäller också den som genom ägande, avtal eller andra arrangemang utövar bestämmande inflytande för en privat tjänsteproducents räkning.

I de situationer som avses i 3–5 mom. ska den privata tjänsteproducenten dock ges möjlighet att visa att det inte finns några hinder för dess verksamhet som privat tjänsteproducent.

Vid anskaffning kan utöver 2–5 mom. även de lämplighetskrav som avses i 81 § 1 mom. i upphandlingslagen tillämpas.

8 §

Avtalsvillkor för den tjänst som skaffas och beredskap när avtalet upphör

När Statens barnskyddsanstalt skaffar den tjänst som avses i 5 § på basis av avtal ska Statens barnskyddsanstalt säkerställa att den kan uppfylla sitt ansvar enligt 5 § 2 mom. när avtalet upphör att gälla och även vid eventuella avtalsbrott eller störningar i avtalets fullgörande och andra störningssituationer eller undantagsförhållanden.

I ett avtal mellan Statens barnskyddsanstalt och en i 6 § avsedd privat tjänsteproducent ska parterna åtminstone komma överens om

1) genomförande av innehåll, kvantitet och kvalitet för de tjänster som skaffas,
2) praktiska arrangemang genom vilka Statens barnskyddsanstalt sköter den styrning och tillsyn som ingår i dess produktionsansvar,

3) krav som gäller den privata tjänsteproducentens solvens,
4) beredskapen och hanteringen av verksamhetens kontinuitet i störningssituationer och under undantagsförhållanden,

5) sänkning av en avtalsenlig ersättning eller inställning av betalningen av den om den privata tjänsteproducenten gör sig skyldig till fel,

6) uppsägning och hävning av avtalet, och

7) beredskapen och hanteringen av verksamhetens kontinuitet när avtalet upphör att gälla och vid avtalsbrott och störningar i avtalets fullgörande.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

9 §

Motivering av beslut om anskaffning av tjänsten

Utöver vad som föreskrivs i 123 § i upphandlingslagen och i 45 § i förvaltningslagen (434/2003) ska ett beslut av Statens barnskyddsanstalt om att skaffa den tjänst som avses i 6 § innehålla motiveringar om att förutsättningarna enligt den paragrafen för anskaffning av tjänster uppfylls.

10 §

Privata tjänsteproducenters skyldigheter

I 6 § avsedda privata tjänsteproducenter ska i sin verksamhet enligt denna lag

- 1) iaktta de lagstadgade krav på innehåll och kvalitet som gäller för social- och hälsovårdstjänster,
- 2) iaktta avtalet om produktion av tjänsten,
- 3) följa de anvisningar som välfärdsområdet gett den i den paragrafen avsedda privata tjänsteproducenten med stöd av sitt organiseringsansvar och Statens barnskyddsanstalt med stöd av sitt produktionsansvar, och
- 4) säkerställa att de allmänna förvaltningslagar som nämns i 11 § iaktas i de tjänster som de producerar.

11 §

Tillämpning av allmänna förvaltningslagar på privata tjänsteproducenters verksamhet

En privat tjänsteproducent ska i verksamhet som omfattas av denna lag iaktta förvaltningslagen, lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003), språklagen (423/2003), samiska språklagen (1086/2003) och teckenspråklagen (359/2015), om inte något annat föreskrivs i denna lag eller någon annan lag. Dessutom ska tjänsteproducenten i sådan verksamhet iaktta vad som i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003) föreskrivs om verksamheten hos en myndighet som avses i 1 § 1 mom. i den lagen, om inte något annat föreskrivs i denna lag eller någon annan lag.

Bestämmelser om handlingarnas offentlighet finns i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

Bestämmelser om ordnande av informationshanteringen, informationssäkerhet, elektronisk överföring av informationsmaterial, ärendehantering och informationshantering i samband med tjänsteproduktion finns i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019). Bestämmelser om de digitala tjänsternas tillgänglighet och om digitala tjänster som myndigheterna ordnar för allmänheten finns i lagen om tillhandahållande av digitala tjänster (306/2019).

Betänkande ShUB 4/2026 rd

12 §

Straffrättsligt tjänsteansvar och skadeståndsansvar

På anställda hos en privat tjänsteproducent tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar i 40 kap. 1–3, 5, 7, 8, 8 a, 8 b, 9 och 10 i strafflagen (39/1889), med undantag av avsättningspåföljden, när de sköter offentliga förvaltningsuppgifter som ingår i den tjänst som avses i 5 § i denna lag.

Vad som föreskrivs i 1 mom. tillämpas också på medlemmar i de lagstadgade organen och ledningen för sammanslutningar, stiftelser och andra juridiska personer och på självständiga yrkesutövare när de sköter offentliga förvaltningsuppgifter som ingår i den tjänst som avses i 5 §. Bestämmelser om skadeståndsansvar finns i skadeståndslagen (412/1974).

13 §

Fängelsets familjeavdelnings egenkontroll

Statens barnskyddsanstalt ska styra och övervaka den tjänsteproduktion som omfattas av dess produktionsansvar. Statens barnskyddsanstalt har trots sekretessbestämmelserna rätt att av privata tjänsteproducenter avgiftsfritt få de uppgifter och utredningar som är nödvändiga för kontroll av förutsättningarna för att tjänsterna produceras på behörigt sätt och för att genomföra tillsynen. Bestämmelser om Statens barnskyddsanstalts och privata tjänsteproducenters egenkontroll finns i övrigt i lagen om tillsynen över social- och hälsovården. En privat tjänsteproducent ska utöver till det välfärdsområde där barnet eller den unga personen är placerad som stödåtgärd inom öppenvården eller placerad i vård utom hemmet eller i eftervård (*placeringsvälfärdsområdet*) och tillsynsmyndigheten lämna den anmälan som avses i 29 § 1 mom. i den lagen till Statens barnskyddsanstalt. En person som avses i 3 mom. i den paragrafen ska också alltid underrätta Statens barnskyddsanstalt om en omständighet som avses i 2 mom. i den paragrafen. Vad som i 25 § i den lagen föreskrivs om det förfarande som tjänsteordnaren ska följa till följd av missförhållanden och brister som framkommit i egenkontrollen tillämpas på Statens barnskyddsanstalt när den skaffar den tjänst som avses i 5 § i denna lag av en privat tjänsteproducent.

Placerarvälfärdsområdet ska övervaka att barnets placering på fängelsets familjeavdelning förverkligas i enlighet med denna lag och barnskyddslagen och att barnet under den tid placeringen varar får de tjänster och stödåtgärder som det behöver och som placerarvälfärdsområdet och placeringsvälfärdsområdet i enlighet med 16 b § i barnskyddslagen ska ordna.

Bestämmelser om placerarvälfärdsområdets skyldighet att styra och övervaka den tjänsteproduktion som omfattas av dess organiseringsansvar, rätt att av tjänsteproducenter få uppgifter och utredningar som är nödvändiga för tillsynen och rätt att inspektera tjänsteproducenters lokaler och utrustning finns i 10 § i lagen om välfärdsområden (611/2021). Vad som i 10 § 2 mom. i den lagen föreskrivs om välfärdsområdets rätt att få uppgifter och inspektionsrätt gäller också den tjänst som Statens barnskyddsanstalt och privata tjänsteproducenter producerar med stöd av denna lag.

Bestämmelser om placerarvälfärdsområdets egenkontroll finns i övrigt i lagen om tillsynen över social- och hälsovården. Vad som i 23 § 2 mom. och 25 § i den lagen föreskrivs om

Betänkande ShUB 4/2026 rd

välårsområdets skyldighet att styra och övervaka privata tjänsteproducenter samt om det förfarande som tjänsteansordnaren ska följa till följd av missförhållanden och brister som framkommit i egenkontrollen gäller också den tjänst som Statens barnskyddsanstalt och privata tjänsteproducenter producerar med stöd av denna lag. Vad som i den sistnämnda paragrafen föreskrivs om tjänsteansordnarens skyldighet att vidta åtgärder i enlighet med sitt avtal med tjänsteproducenten för att sänka ersättningen eller hålla inne betalningen av den eller för att säga upp eller häva avtalet gäller också Statens barnskyddsanstalt och dess avtal med privata tjänsteproducenter.

14 §

Styrning och tillsyn

Institutet för hälsa och välfärd svarar för resultatstyrningen av anstalten. Grundläggande utbildning och annan undervisning i anslutning till den styrs av Utbildningsstyrelsen.

Välårsområdena och Tillstånds- och tillsynsverket utövar tillsyn över den verksamhet vid **verksamhetsenheter** för barnskydd och vid fängelsets familjeavdelning som det föreskrivs om i barnskyddslagen. Tillstånds- och tillsynsverket utövar också tillsyn över den undervisning och utbildning som ges av verksamhetsställena för anstaltens skola.

Bestämmelser om fängelsets familjeavdelnings egenkontroll finns dessutom i 13 §.

15 §

Samarbete med Brottsförhållningsmyndigheten samt rätt att få och lämna ut uppgifter

Den dagordning som avses i 5 kap. 8 § i fängelselagen (767/2005) bereds av Brottsförhållningsmyndigheten i samarbete med personalen vid fängelsets familjeavdelning och fastställs av enhetschefen för fängelset. För att barnskyddet ska kunna genomföras ordnas diskussioner i enlighet med 31 § i barnskyddslagen. Om det sker sådana förändringar i förälderns situation som kan kräva justering i barnets klientplan, ska enhetschefen för fängelset utan dröjsmål meddela den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter om detta.

Personalen vid familjeavdelningen vid Statens barnskyddsanstalt och personalen vid familjeavdelningen vid en privat tjänsteproducent som på det sätt som avses i 6 § producerar tjänsten vid fängelsets familjeavdelning har trots sekretessbestämmelserna rätt att av Brottsförhållningsmyndigheten få de uppgifter om ett barn som placerats på familjeavdelningen eller barnets förälder eller andra fångar, som är nödvändiga för att trygga tillgodoseendet av det på fängelsets familjeavdelning placerade barnets bästa och för att tillhandahålla tjänsten eller för att trygga tjänstens säkerhet.

Personalen vid familjeavdelningen vid Statens barnskyddsanstalt och personalen vid familjeavdelningen vid en privat tjänsteproducent som på det sätt som avses i 6 § producerar tjänsten vid fängelsets familjeavdelning har trots sekretessbestämmelserna rätt att till tjänstemän vid Brottsförhållningsmyndigheten som deltar i verkställigheten av straffet för en fånge som placerats på familjeavdelningen lämna de uppgifter om ett barn som placerats på familjeavdelningen eller barnets förälder eller andra fångar, som är nödvändiga för att trygga tillgodoseendet av det på fängelsets familjeavdelning placerade barnets bästa och för att tillhandahålla tjänsten eller för att trygga tjänstens säkerhet.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

Personalen på familjeavdelningen ska omedelbart underrätta Brottsförklaringsmyndighetens tjänstemän om en fånge som placerats på familjeavdelningen äventyrar sin egen eller någon annan persons säkerhet, om fången inte klarar av att ta hand om sig själv eller sitt barn eller om fången lämnar den öppna anstalten utan tillstånd. Dessutom ska Brottsförklaringsmyndighetens tjänstemän utan dröjsmål underrättas om annat som är av betydelse med tanke på ordningen och säkerheten i fångelset.

16 §

Ordnande av undervisning

I fråga om ordnande av grundläggande utbildning och annan undervisning i anslutning till den samt utbildning som handleder för examensutbildning vid verksamhetsenheter för barnskydd tillämpas vad som föreskrivs i lagen om grundläggande utbildning eller i lagen om utbildning som handleder för examensutbildning.

17 §

Behörighetsvillkor för personalen vid verksamhetsenheter för barnskydd

Utöver vad som föreskrivs i 60 § i barnskyddslagen, är behörighetsvillkor för anställda i vård- och fostringsuppgifter för uppgiften lämplig högskoleexamen eller sådan yrkesexamen på institutnivå som föregick yrkeshögskoleexamen. I fråga om behörighetsvillkoren för den övriga personalen gäller vad som föreskrivs om dessa någon annanstans i lag och med stöd av lag.

Nattarbete kan också utföras av en person med grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen. Vad som föreskrivs ovan gäller inte nattarbete som utförs vid verksamhetsenheter för barnskydd som producerar rehabilitering på en sluten institution.

18 §

Behörighetsvillkor för personalen vid skolan i anslutning till Statens barnskyddsanstalt

Bestämmelser om behörighetsvillkor för personalen vid anstaltens skola finns i de bestämmelser som utfärdats med stöd av 37 § 3 mom. i lagen om grundläggande utbildning.

19 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om behörighetsvillkor för personalen vid anstalten får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Betänkande ShUB 4/2026 rd

20 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20.

Genom denna lag upphävs

- 1) lagen om barnskyddsenheter som lyder under Institutet för hälsa och välfärd (1379/2010),
- 2) lagen om statens uppfostringsanstalter och grunderna för de i dessa anställda personers pensionsrätt (293/1922), samt
- 3) förordningen om statens skolhem (769/1978).

Lagens 4 § 2 mom. träder i kraft först den 1 januari 2027.

Om det någon annanstans i lagstiftningen hänvisas till lagen om barnskyddsenheter som lyder under Institutet för hälsa och välfärd eller till förordningen om statens skolhem ska denna lag tillämpas i stället för den.

21 §

Övergångsbestämmelser

Bestämmelser om personalens ställning finns i 5 a—5 c § i statstjänstemannalagen (750/1994). De bestämmelserna tillämpas även på anställda i arbetsavtalsförhållande.

Avtal och andra förbindelser som ingåtts i under Institutet för hälsa och välfärd lydande barnskyddsenheters namn kan fortsätta att gälla när Statens barnskyddsanstalt inleder sin verksamhet.

5.

Lag

om ändring av 321 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014) 321 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1207/2020, som följer:

Betänkande ShUB 4/2026 rd

321 §

Rätt för myndigheter som tar emot nödmeddelanden att få information

Teleföretag är skyldiga att till nödcentralen, sjöräddningscentralen, sjöräddningsundercentralen och polisen för behandling lämna ut

1) lokaliseringssuppgifter om det abonnemang eller den terminalutrustning som ett nödmeddelande har sänts från samt uppgifter om abonnemangets identifieringssuppgifter, abonnent, användare och installeringsadress, och

2) lokaliseringssuppgifter om det abonnemang eller den terminalutrustning som använts av den person som är föremål för nödmeddelandet samt uppgifter om abonnemangets identifieringssuppgifter, abonnent, användare och installeringsadress, om den myndighet som tagit emot nödmeddelandet har grundad anledning att anta att personen i fråga befinner sig i uppenbar nöd eller i omedelbar fara.

Teleföretag är skyldiga att till nödcentralen på dess begäran lämna ut lokaliseringssuppgifter om det abonnemang eller den terminalutrustning som används av ett barn som på det sätt som avses i 69 a eller 69 d § i barnskyddslagen (417/2007) utan tillstånd är frånvarande från en barnskyddsanstalt eller ett familjehem samt uppgifter om abonnemangets identifieringssuppgifter. En förutsättning för begäran är att placerarvårdsområdet eller motsvarande myndighet i landskapet Åland har grundad anledning att anta att barnets hälsa eller utveckling allvarligt äventyras genom att barnet använder berusningsmedel, begår en brottslig gärning som inte kan anses vara ringa eller genom något annat därmed jämförbart beteende eller genom risken för att barnet blir föremål för ett brott.

De uppgifter som avses i 1 och 2 mom. ska lämnas ut trots den sekretess som avses i 136 § och trots de förutsättningar som gäller behandling av lokaliseringssuppgifter enligt 160 och 161 §, samt oberoende av vad abonnenten eller användaren har avtalat med teleföretaget om hemlighållande av uppgifter.

En leverantör av mervärdestjänster har rätt att lämna ut uppgifter som avses i 1 och 2 mom. till de myndigheter som nämns där.

Denna lag träder i kraft den 20.

6.

Lag

om ändring av 17 och 19 § i lagen om nödcentralsverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om nödcentralsverksamhet (692/2010) 17 och 19 §, sådana de lyder i lag 438/2023, som följer:

17 §

Personuppgifter som behandlas i nödcentralsverksamheten

Räddningsväsendet, polisen och social- och hälsovårdsväsendet, Gränsbevakningsväsendet och Nödcentralsverket får i enlighet med 16 § behandla följande uppgifter:

1) uppgifter som hänför sig till enheter som utför uppdrag för räddningsväsendet, polisväsendet och social- och hälsovårdsväsendet samt uppgifter som hänför sig till enheter inom Gränsbevakningsväsendet,

2) uppgifter om när och hur anmälan har gjorts och meddelandenas innehåll inklusive telefonidentifikations- och adressuppgifter och geografisk information samt inspelningar, audiovisuella upptagningar och motsvarande tekniska eller andra upptagningar av meddelanden,

3) lokaliseringssuppgifter om det abonnemang eller den terminalutrustning som används av den person som är föremål för nödmeddelandet samt uppgifter om abonnemangets identifieringssuppgifter, abonnent, användare och installeringsadress samt i fråga om ett barn som utan tillstånd är frånvarande från en barnskyddsanstalt eller ett familjehem lokaliseringssuppgifter om det abonnemang eller den terminalutrustning som används av barnet och uppgifter om abonnemangets identifieringssuppgifter,

4) uppgifter om dem som tagit emot och registrerat meddelanden, uppdrag och åtgärder och den enhet som tagit emot meddelandena, uppdragen och åtgärderna samt den tidpunkt då anmälan tagits emot,

5) av uppgifterna om identiteten hos en person som har samband med meddelanden, uppdrag och åtgärder namn, personbeteckning eller födelsetid samt information om kön, modersmål, medborgarskap, hemort, adress och telefonnummer och andra motsvarande uppgifter samt om samband med ärendet och identifieringssuppgifter om objektet inklusive lokaliseringssuppgift eller geografisk information,

6) uppgifter om uppdrag och åtgärder,

7) uppgifter som behövs för någons personliga säkerhet eller för säkerheten i arbetet, uppgifter om ett objekts eller en persons farlighet eller oberäknelighet samt personuppgifter som beskriver eller avser att beskriva en brottslig gärning, straff eller andra påföljder för ett brott, uppgifter om personers hälsotillstånd, sjukdom, handikapp och vård eller därmed jämförbara åtgärder som en person blivit föremål för eller uppgifter om socialvårdsåtgärder får dock registreras endast till den del det är nödvändigt för någons personliga säkerhet eller för säkerheten i arbetet,

Betänkande ShUB 4/2026 rd

8) objektinformation, lokaliseringssuppgifter och geografisk information om till nödcentralen kopplade brandlarmanläggningar, automatiska släckanläggningar och brottslarmanläggningar samt information om testverksamhet och felsituationer.

19§

Nödcentralensverket rätt att få uppgifter ur registren

Nödcentralensverket och dess anställda har enligt vad som överenskommit med den personuppgiftsansvarige och trots sekretessbestämmelserna, för att kunna sköta Nödcentralensverkets lagstadgade uppgifter, rätt att avgiftsfritt få de uppgifter som behövs för att säkerställa förberedande åtgärder i samband med uppdrag eller säkerheten i arbetet eller för att stödja den myndighet eller enhet som utför uppdraget. I detta syfte har Nödcentralensverket och dess anställda rätt att

1) få uppgifter enligt 5, 6, 11 och 12 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet ur polisens informationssystem samt uppgifter ur det i 3 § 3 punkten i den lagen avsedda nationella systemet inom Schengens informationssystem,

2) få uppgifter ur utrikesministeriets datasystem angående beslut om visum samt uppehålls- och arbetstillstånd,

3) få uppgifter ur Migrationsverkets datasystem, om uppgifterna behövs för behandling av ärenden enligt utlänningslagen (301/2004) och för tillsynen över efterlevnaden av utlänningslagen,

4) få sådana uppgifter ur det i 216 § i lagen om transportservice (320/2017) avsedda trafik- och transportregistret som är nödvändiga för utförande av Nödcentralensverkets lagstadgade uppdrag,

5) få uppgifter om alarmering av räddningsenheter från räddningsväsendet i välfärdsområdet, ur det register om åtgärder som vidtagits av räddningsenheterna som upprätthålls av räddningsväsendet i välfärdsområdet samt ur det register över övervakning och kontroll av brandsäkerheten som upprätthålls av räddningsväsendet i välfärdsområdet,

6) få uppgifter enligt 13–17 § i lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (661/2009),

7) av teleföretag få lokaliseringssuppgifter om det abonnemang eller den terminalutrustning som använts av den person som är föremål för nödmeddelandet samt uppgifter om abonnemangets identifieringsuppgifter, abonnent, användare och installeringsadress samt i fråga om ett barn som utan tillstånd är frånvarande från en barnskyddsanstalt eller ett familjehem lokaliseringssuppgifter om det abonnemang eller den terminalutrustning som används av barnet och uppgifter om abonnemangets identifieringsuppgifter med iakttagande av lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation,

8) få uppgifter enligt 33 § 1 mom. 4 punkten i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet (639/2019),

9) från Lantmäteriverket få uppgifter om fastighetsägare och deras kontaktinformation samt om fastigheters läge och specifikationsuppgifter ur fastighetsdatasystemet enligt lagen om ett fastighetsdatasystem och anslutande informationstjänster (453/2002).

Rätten att få uppgifter ur de register som avses i 1 mom. 1–4 och 8 punkten är i fråga om datainnehållet och användningsändamålet begränsad enligt vad som föreskrivs om polismäns rätt att få och använda uppgifter, dock så att man också för räddningsväsendets enheter har rätt att ur det i 4 punkten avsedda registret få behövliga uppgifter om ägare eller innehavare av ett fordon

Betänkande ShUB 4/2026 rd

inklusive adress och annan kontaktinformation samt tekniska data och identifieringsuppgifter om ett fordon. På motsvarande sätt gäller rätten att få uppgifter ur en räddningsmyndighets datasystem endast uppgifter som behövs för alarmering och bistående av räddningssenheter.

Denna lag träder i kraft den 20.

Utskottets förslag till uttalanden

1. *Riksdagen förutsätter att statsrådet i den andra fasen av totalreformen av barnskyddslagen reviderar barnskyddslagen för att förtydliga regleringens tillämplighet, systemet för beslutsfattande och ändringssökande och tillsynen samt stärker prioriteringen av förebyggande tjänster som stöder barn och familj i syfte att minska behovet av tyngre barnskyddstjänster.*
2. *Riksdagen förutsätter att statsrådet reserverar tillräckliga resurser för verkställigheten och tillsynen av barnskyddslagen och säkerställer att personalen har tillräcklig utbildning och kompetens.*
3. *Riksdagen förutsätter att statsrådet följer inrättandet av samordnade enheter inom barnskydd och ungdomspsykiatri, deras tillräcklighet och verksamhet och samarbetet mellan sektorerna samt vid behov vidtar åtgärder för att precisera och ändra lagstiftningen.*
4. *Riksdagen förutsätter att statsrådet följer effekterna av rehabilitering på sluten institution och dess konsekvenser när det gäller tillgodoseendet av barnets rättigheter och välfärd och vid behov preciserar regleringen.*
5. *Riksdagen förutsätter att statsrådet säkerställer att barnets kulturella rättigheter tryggas under tiden för rehabilitering på sluten institution, inklusive utbildning på andra stadiet.*

Betänkande ShUB 4/2026 rd

Helsingfors 29.4.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Krista Kiuru sd
vice ordförande Mia Laiho saml
medlem Maaret Castrén saml (delvis)
medlem Bella Forsgrén gröna (delvis)
medlem Hilikka Kemppi cent (delvis)
medlem Aki Lindén sd
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Ville Merinen sd
medlem Aino-Kaisa Pekonen vänst
medlem Minna Reijonen saf (delvis)
medlem Anne Rintamäki saf
medlem Päivi Räsänen kd
medlem Pia Sillanpää saf (delvis)
medlem Oskari Valtola saml (delvis)
medlem Henrik Wickström sv (delvis)
medlem Ville Väyrynen saml (delvis)
ersättare Kaisa Garedeu saf
ersättare Mari Kaunistola saml (delvis)
ersättare Jari Koskela ps (delvis)
ersättare Hanna Laine-Nousimaa sd.

Sekreterare var

utskottsråd Pirjo Kainulainen
utskottsråd Sanna Pekkarinen.

Betänkande ShUB 4/2026 rd Reservation /sd, gröna, vänst

Reservation

Motivering

Propositionen om revideringen av barnskyddslagstiftningen fokuserar i den första fasen främst på förutsättningarna för begränsande åtgärder inom vården utom hemmet, tryggheten av situationen för barn som utan tillstånd är frånvarande från sin plats för vård utom hemmet och på myndighetssamarbetet. Dessutom föreslås det en ny tjänst i form av rehabilitering på slutna institutioner. När det gäller rättigheterna för barn som placerats utanför hemmet med stöd av barnskyddslagen och ingripandet i dessa rättigheter är det fråga om en exceptionell situation där det allmänna ingriper i barns och familjers liv och regleringen måste därför vara särskilt omsorgsfull. Inskränkningar i barns personliga frihet, integritet och skydd för privatlivet ska uppfylla de krav på exakthet, noggrann avgränsning och proportionalitet som grundlagen ställer.

Vi anser att det utifrån utskottets sakkunnigutfrågning och inkomna yttranden har gjorts flera nödvändiga ändringar i propositionen för att göra den bättre. Vi lämnar dock en reservation till betänkandet, eftersom det i fråga om de åtgärder som nu föreslås fortfarande kvarstår vissa missförhållanden i lagen som vi föreslår ska rättas till.

Vi betonar att barnskyddslagen, som trädde i kraft 2008, framför allt är i behov av en totalreform för att ta fram en lag som tryggar barnens rättigheter bättre än den nuvarande splittrade och svårtillämpliga lagen. När det gäller utvecklandet av barnskyddet bör man särskilt betona förebyggande åtgärder och grundläggande tjänster samt systematiskt och strukturellt utnyttja unga erfarenhetsexperters kunskaper.

Barn som utan tillstånd är frånvarande från platsen för vård utom hemmet

Vi betonar att man i första hand bör sträva efter att förhindra att barn lämnar sin placeringsplats utan tillstånd genom att stärka barnets kunskap om och förståelse för placeringen samt innehållet i och målen för vården utom hemmet samt genom att öka barnets förtroende för vården utom hemmet. Social- och hälsovårdsministeriet konstaterar i sitt bemötande till utskottet att gripande i de föreslagna situationerna är förenat med sådana risker som också har identifierats i propositionen. Enligt ministeriet ska de yrkesutbildade personerna inom socialvården kunna förutse hur situationerna utvecklas och agera så att situationerna inte eskalerar eller så att de klaras upp med beaktande av säkerheten för de involverade. Vid utskottets sakkunnigutfrågning har det i fråga om olika gripanden framförts allvarlig oro om säkerheten för såväl barn och unga som yrkesutbildade personer inom socialvården och andra personer. Vi anser att propositionen har ändrats i en bättre riktning under utskottsbehandlingen. Vi ser dock en risk för att propositionen fortfarande inte i tillräcklig utsträckning garanterar de olika parternas säkerhet och dessutom kan leda till att det blir ännu svårare att få handräckning av polisen i vissa situationer. Vi anser att gripande av barn utanför anstalten och åtgärder med anknytning till detta i första hand hör till polisen, som har utbildning, redskap och befogenheter för risksituationer.

Det är viktigt att möjligheten att utföra gripande har begränsats till behöriga tjänsteinnehavare inom socialvården vid riksdagsbehandlingen. Vi föreslår dock att barn som olovligen uteblir från

Betänkande ShUB 4/2026 rd
Reservation /sd, gröna, vänst

barnskyddsanstalten får gripas i allmänna utrymmen, i en bostad eller på någon annan vistelseplats endast om detta inte äventyrar barnets eller någon annans hälsa eller säkerhet. På motsvarande sätt får eftersökning och återförande av ett barn som är frånvarande från familjevården inte äventyra barnets eller andras hälsa och säkerhet.

Rehabilitering på slutna institution

Vi förhåller oss i princip reserverat till att det inrättas en slutna institution för rehabilitering inom barnskyddet. Det är fråga om en handlingsmodell som kraftigt ingriper i de grundläggande fri- och rättigheterna, en modell som rentav nämns som fängelseliknande. Det finns dock inte tillräckligt med forskningsrön om dess effekter. Rehabiliteringen på en slutna institution ta hand om avbrytande av rusmedels- och brottsspiraler, psykiska symtom eller allvarlig självdestruktivitet, men det finns en stor risk för att barnet på den slutna institutionen utsätts för påverkan av barn som uppför sig våldsamt och begår brott och för en miljö som belastar barnets psykiska hälsa. Enligt sakkunniga som utskottet hört visar den nordiska forskningen att det finns risker för skadliga effekter i slutna institutioner, såsom ökad stigmatisering och försvagad psykisk välfärd, särskilt bland unga med psykiska problem. Målet för den nya tjänsten för rehabilitering på slutna institution är bryta brottsspiralen framför allt hos barn under åldern för straffrättsligt ansvar i situationer där det inte går att svara på barnets behov med andra tjänster, men å andra sidan har till och med tillgången till tillräckliga hälso- och sjukvårdstjänster för tjänsten på slutna institution väckt oro. Institutionens förhållande till så kallade hybridenheter och perioden av särskild omsorg förblir delvis oklart. Vi anser att man i första hand bör satsa på att tilldela de befintliga serviceformerna tillräckliga resurser och att utveckla dem.

Vi föreslår att det genom lagstiftning ska vara möjligt att inrätta slutna institutioner, men att det inte ska finnas någon skyldighet till det. Den slutna institutionen ska vara en tjänst i sista hand där placeringen alltid bedöms multiprofessionellt. Den ska ge genuin rehabilitering och de unga som placerats i den ska garanteras behövliga tjänster. För att undvika olägenheter och bygga upp en rehabiliterande terapeutisk miljö måste man satsa på personalens kompetens och tillräcklighet. Enligt ett sakkunnigttrande från Institutet för hälsa och välfärd prioriterar propositionen nu när det gäller personalens kompetens att säkerställa säkerheten, trots att den är en grundläggande utgångspunkt, inte det egentliga målet för rehabiliteringen. Vid en slutna institution måste det finnas ett tillräckligt antal yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården för att barnens behov av hälso- och sjukvård ska tillgodoses på ett ändamålsenligt sätt och i rätt tid och att till exempel läkemedelsbehandlingar genomförs på rätt sätt. Vi föreslår att paragrafen om personalen kompletteras så att det på en institution med hänsyn till tjänstens art ska arbeta tillräckligt många yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården för att rehabiliteringen och det långsiktiga stödet till barnen ska framhävas. Vi anser också att barn under 12 år inte under några omständigheter kan placeras på slutna institutioner. Utifrån sakkunnigutfrågningen och ministeriets utredning är det mycket oklart hur man kan söka ändring när det gäller rehabilitering på slutna institution. Vi anser att bestämmelserna om beslutsfattande och ändringssökande absolut måste ses över innan rehabilitering på slutna institution kan tas i bruk. Vi föreslår ett uttalande i frågan. Också tillgodoseendet av de kulturella rättigheterna är delvis osäkert. Därför anser vi att lagstiftningen inte kan träda i kraft på det sätt som ministeriet föreslår, utan tidigast den 1 augusti 2028.

Betänkande ShUB 4/2026 rd Reservation /sd, gröna, vänst

Enligt propositionen ska det inte fastställas någon maximitid för en placering, men beslut om begränsningar som gäller under placeringstiden ska fattas för högst ett år. På grund av tjänstens natur ska barnets rehabilitering och förutsättningarna för placering följas upp med fyra månaders mellanrum, och placeringen och begränsningarna under den ska avslutas, om det inte längre finns grunder för placeringen. Vi anser det vara nödvändigt att begränsningarna är proportionerliga och individuella också i slutna institutioner. Vi föreslår att begränsningarna ska gälla 90 dagar åt gången samt att barnets rehabilitering och förutsättningarna för placering ska följas upp med en månads mellanrum.

Så kallade hybridenheter

Bestämmelserna om samordnade enheter inom barnskydd och psykiatri (s.k. hybridenheter) syftar till att förbättra rätten för barn som vårdas utom hemmet inom barnskyddet att de facto få de tjänster inom barnskyddet och hälso- och sjukvården som de behöver. Syftet med enheterna är att förebygga splittring av tjänster och ansvar för barn samt att minska upprepade förflyttningar mellan barnskyddsanstalten och den psykiatriska avdelningsvården samt situationer där ingetdera systemet förmår tillgodose barnets behov på ett övergripande sätt. När de psykiatriska tjänsterna förankras i den dagliga verksamheten inom vården utom hemmet kan kontinuiteten och effektiviteten i vården förbättras och den belastande och ineffektiva användningen av tjänsterna minska på lång sikt. Vi anser att det måste föreskrivas mer förpliktande om inrättandet av hybridenheter än vad som nu föreslås genom att ålägga välfärdsområdena att komma överens om att inrätta minst en samordnad enhet inom psykiatri och barnskydd inom varje samarbetsområde. På så sätt kan den regionala jämlikheten säkerställas. Sakkunniga har också betonat att inrättandet av en samordnad enhet inte får försämra de psykiatriska tjänsterna för andra placerade barn, utan dessa barn ska alltid ha rätt att få de hälso- och sjukvårdstjänster som de behöver i enlighet med sina behov.

Statens barnskyddsanstalt

Lagen om barnskyddsenheter som lyder under Institutet för hälsa och välfärd upphävs och det stiftas en ny lag om Statens barnskyddsanstalt och skolan i anslutning till den i syfte att förtydliga ämbetsverkets ställning och självständighet. Utifrån sakkunnigutfrågningen anser vi det vara viktigt att direktören för anstalten utöver en stark kännedom om vård utom hemmet inom barnskyddet och andra förutsättningar som nämns i lagen förutsätts ha avlagt examen som legitimerad socialarbetare. Vi anser också att det bör tillsättas en direktionsfunktion för institutet.

Avslutningsvis

Vi fäster uppmärksamhet vid att regeringen har valt att i den första fasen av reformen fokusera på att ingripa i barns och ungas utmanande beteende genom kontroll och begränsningar. Däremot har förebyggande tjänster för barn och familjer, rättidigt tillgodoseende av barns och familjers stödbehov, tillräckliga hälso- och sjukvårdstjänster och andra åtgärder som minskar behovet av tyngre tjänster genomföras senare. Vi påpekar liksom utskottet att man i den andra fasen av revideringen av barnskyddslagen absolut måste stärka det tidiga stödet, det multiprofessionella familjearbetet och öppenvårdstjänsterna inom barnskyddet. Det måste också reserveras tillräckliga resurser för välfärdsområdena för detta.

Betänkande ShUB 4/2026 rd
Reservation /sd, gröna, vänst

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner lagförslagen enligt betänkandet, men lagförslag 1, 2 och 4 med ändringar. (Reservationens ändringsförslag)

att riksdagen godkänner ett uttalande. (Reservationens förslag till uttalande)

Reservationens ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av barnskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i barnskyddslagen (417/2007) 73 §,

ändras 4 a och 16 b §, 30 § 2 mom., rubriken för 11 kap., 61 § 1 mom., 62 § 4 mom., 63 och 65 §, 66 § 1 och 2 mom., 66 a § 1 mom., 67 § 1 och 2 mom., 68, 69 a, 71 och 72 §, 74 § 1 mom., 89 § 1, 3 och 4 mom., 90 § och 92 § 1 mom.,

av dem 4 a §, 30 § 2 mom., 65 §, 66 § 1 och 2 mom., 66 a § 1 mom., 67 § 1 och 2 mom., 69 a § och 74 § 1 mom. sådana de lyder i lag 542/2019, 16 b § sådan den lyder i lag 1283/2023, 61 § 1 mom., 71 och 72 § sådana de lyder i lag 88/2010, 63 och 68 § sådana de lyder delvis ändrade i lag 88/2010, 89 § 1, 3 och 4 mom. sådana de lyder i lag 1489/2019 och 90 § och 92 § 1 mom. sådana de lyder i lagarna 1489/2019 och 610/2022, samt

fogas till lagen nya 4 b, 4 c och 49 a—49 e § samt nya 60 a—60 c § och en ny mellanrubrik före dem, till 62 § ett nytt 3 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 4 mom. och det ändrade 4 mom. blir 5 mom. samt till lagen nya 68 a, 69 b—69 e och 70 a § som följer:

4 a—4 c §

(Som i ShUB)

16 b §

Placeringsvälfärdsområdets ansvar för ordnande av barnskydd

(1 mom. som i ShUB)

Betänkande ShUB 4/2026 rd
Reservation /sd, gröna, vänst

Placeringsvårdsområdet ska när det ordnar tjänster se till att tjänsterna samordnas till en ändamålsenlig helhet. Bestämmelser om samordnandet av tjänsterna finns i 10 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård. Sådana mest krävande social- och hälsovårdstjänster där uppgifter inom socialvården och hälso- och sjukvården tillsammans bildar den helhet som behövs för att genomföra tjänsterna ska samordnas i enlighet med 36 § 3 mom. 6 punkten i den lagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av 36 § 5 mom. i den lagen. **Vårdsområdena ska avtala om att inrätta minst en samordnad enhet för psykiatri och barnskydd (hybridenhet) inom varje samarbetsområde.** Det vårdsområde som ordnat en tjänst inom det mest krävande barnskyddet har rätt att ta ut kostnaderna som orsakats av placerarvårdsområdet.

(3 och 4 mom. som i ShUB)

30 §

(Som i ShUB)

10 kap.

Vård utom hemmet

49 a §

Rehabilitering på sluten institution

Ett barn som har fyllt 12 år och som orsakar allvarlig fara för den egna säkerheten eller någon annans säkerhet genom att bruka våld eller begå andra brottsliga gärningar kan **i sista hand** placeras för rehabilitering på en sluten institution, om det är nödvändigt för att skydda barnet mot beteende som äventyrar barnets egen eller andras säkerhet samt för att ordna de rehabiliterande tjänster och det långsiktiga stöd som barnet behöver.

En ytterligare förutsättning är att det på grund av barnets beteende som äventyrar den egna säkerheten eller andras säkerhet inte är möjligt att ordna vården utom hemmet på något annat sätt och att en i 60 a § avsedd period av särskild omsorg eller andra social- och hälsovårdstjänster inte lämpar sig för syftet i stället för rehabilitering på en sluten institution. Dessutom är en förutsättning för placeringen att det är nödvändigt att skydda barnet med sådana särskilda begränsningar som avses i 71 §.

~~Ett barn under 12 år får placeras för rehabilitering på en sluten institution endast av synnerligen exceptionella och vägande skäl, om vården av barnet utom hemmet inte annars kan ordnas på det sätt som barnets bästa förutsätter.~~

Den tjänst som avses i 1 mom. kan produceras av Statens barnskyddsanstalt eller vårdområdet. ~~Bestämmelser om skyldigheten för Statens barnskyddsanstalt att producera den tjänst som avses i 1 mom.~~ **Bestämmelser om de uppgifter som ankommer på Statens barnskyddsanstalt** finns i lagen om Statens barnskyddsanstalt och om skolan i anslutning till den (/). Bestämmelser om vårdområdets och Helsingfors stads ordnande och produktion av tjänster inom social- och hälsovård finns i lagen om ordnande av social- och hälsovård och i lagen om vårdområdena.

Betänkande ShUB 4/2026 rd
Reservation /sd, gröna, vänst

49 b §

(Som i ShUB)

49 c §

Beslutsfattande om rehabilitering på sluten institution

Ett barn kan placeras för rehabilitering på en sluten institution genom sådana beslut som avses i 38 § 2 mom. och 43 § **och som innehåller en multiprofessionell bedömning av barnets situation och behovet av rehabilitering på sluten institution.** När barnet redan har placerats brådskande för rehabilitering på en sluten institution, ska den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter när han eller hon bereder ett beslut enligt 43 § 1 eller 3 mom. eller en ansökan enligt 44 § begära en sådan bedömning av barnets situation som avses i 49 e § 1 mom. av de experter som avses i 49 d § 2 mom. Bedömningen ska begäras oberoende av om en sådan expertgrupp som avses i 14 § 2 mom. biträder den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter i beredningen av beslutet eller ger yttranden till stöd för beslutsfattandet.

(2 mom. som i ShUB)

Barnets placering för rehabilitering på en sluten institution gäller på det sätt som i 38 § föreskrivs om varaktigheten för brådskande placering och i 38 a § om varaktigheten av förlängningen av brådskande placering samt i 47 § om omhändertagandets varaktighet. De beslut om begränsningar enligt 71 § som är en förutsättning för placering av barnet ska fattas i samband med de beslut som avses i 1 mom. Besluten om begränsningar fattas för högst **90 dagar åt gången.** Placeringen av barnet för rehabilitering på en sluten institution och en särskild begränsning enligt 71 § ska avslutas, när det inte längre finns en i 49 a § avsedd grund för placeringen.

49 d §

Personalen inom rehabilitering på sluten institution

Utöver vad som i 60 § föreskrivs om personal, är behörighetsvillkor för anställda i vård- och fostringsuppgifter för uppgiften lämplig högskoleexamen eller sådan yrkesexamen på institutnivå som föregick yrkeshögskoleexamen. I fråga om behörighetsvillkoren för den övriga personalen gäller vad som föreskrivs om dessa någon annanstans i lag och med stöd av lag. Ett tillräckligt antal **sådana** yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården **som tjänsten kräver** ska vara anställda i rehabiliteringen på en sluten institution. Barnskyddsanstaltens personal ska ha tillräcklig förtroenhet och yrkesskicklighet för att trygga säkerheten.

(2 mom. som i ShUB)

49 e §

Verkställighet av rehabilitering på sluten institution

(1 mom. som i ShUB)

Experterna ska sammanställa en sådan bedömning som avses i 1 mom. med minst **en månads** mellanrum till den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter som stöd för att se över

Betänkande ShUB 4/2026 rd
Reservation /sd, gröna, vänst

klientplanen. Anteckningar om bedömningen ska göras i enlighet med 33 § och lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården.

(3 mom. som i ShUB)

Period av särskild omsorg

60 a—60 c §

(Som i ShUB)

11 kap.

Begränsningar som tryggar särskilt skydd för barnet under vård utom hemmet

61—63, 65, 66, 66 a, 67, 68, 68 a och 69 a §

(Som i ShUB)

69 b §

Gripande av barn

En behörig tjänsteinnehavare inom socialvården får gripa ett barn som avses i 69 a § 1 mom. och 69 d § 1 mom. för att återföra barnet till barnskyddsanstalten. En person i anstaltens vård- och fostringspersonal får gripa ett barn som avses i 69 a § 1 mom. för återförande av barnet, **om detta inte äventyrar barnets eller någon annans hälsa eller säkerhet.**

Om en behörig tjänsteinnehavare inom socialvården har grundad anledning att anta att barnet befinner sig i en bostad eller på någon annan vistelseplats och att barnets hälsa, utveckling eller säkerhet är i allvarlig fara, har en behörig tjänsteinnehavare inom socialvården rätt att få tillträde till bostaden eller vistelseplatsen, om tillträdet är nödvändigt för att skydda barnets hälsa eller utveckling eller förhindra att barnets säkerhet äventyras **och detta inte äventyrar någons hälsa eller säkerhet.**

(3 och 4 mom. som i ShUB)

69 c §

(Som i ShUB)

69 d §

Eftersökning och återförande av barn som utan tillstånd är frånvarande från ett familjehem

Om ett barn som i enlighet med 49 § är placerat i familjevård utan tillstånd har avlägsnat sig från familjehemmet eller om ett barn efter att med tillstånd ha avlägsnat sig inte återvänder dit i enlighet med vad man på förhand kommit överens om eller om ett barn efter att med tillstånd ha avlägsnat sig från familjehemmet är på väg till eller befinner sig på en plats som man inte på förhand kommit överens om, ska familjevårdaren utan dröjsmål underrätta den myndighet som ansvarar för vården av barnet utom hemmet om barnets olovliga frånvaro, och myndigheten ska

Betänkande ShUB 4/2026 rd
Reservation /sd, gröna, vänst

för att trygga verkställigheten av beslut om omhändertagande av barnet och vård utom hemmet samt om brådiskande placering och beslut om att fortsätta brådiskande placering eller ett interimistiskt förordnande enligt 83 § utan dröjsmål vidta behövliga åtgärder för att hitta barnet och återföra det. Återförandet av barnet innefattar gripande av barnet och transport av det gripna barnet. **Eftersökning och återförande av barnet får inte äventyra barnets eller andras hälsa och säkerhet.** Eftersökningen och återförandet av barnet får endast genomföras av en behörig tjänsteinnehavare inom socialvården. På återförande av barn tillämpas i övrigt bestämmelserna i 69 a § 4 mom.

(2—4 mom. som i ShUB)

69 e och 70 a §

(Som i ShUB)

71 §

Särskilda begränsningar under rehabilitering på slutna institutioner

(1—3 mom. som i ShUB)

Beslut om begränsningar enligt 1—3 mom. fattas i samband med beslut om placering av barnet för sådan rehabilitering på slutna institutioner som avses i 49 a §. Besluten gäller i högst **90 dagar åt gången.**

(5 mom. som i ShUB)

Under placeringen ska innehållet i och omfattningen av de begränsningar som avses i 1—3 mom. bedömas ~~i samband med att klientplanen ses över~~ med minst **en månads** mellanrum, med beaktande av vad som föreskrivs i 49 e §. Begränsningar enligt 1—3 mom. får användas endast i den mån och i den omfattning som det är nödvändigt för att uppnå syftena med placeringen.

72, 74, 89, 90 och 92 §

(Som i ShUB)

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

Bestämmelserna i 49 a—49 e, 60 a—60 c, 71 och 72 § träder i kraft den 1 **augusti 2028.**

(2—4 mom. som i ShUB)

Betänkande ShUB 4/2026 rd
Reservation /sd, gröna, vänst

2.

Lag

om ändring av 69 § i hälso- och sjukvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 69 § i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010), sådan den lyder i lagarna 581/2022 och 116/2023, ett nytt 2 mom., varvid det nuvarande 2 och 3 mom. blir 3 och 4 mom., som följer:

69 §

Skyldigheter enligt barnskyddslagen

Placeringsvårdsområdet ska när det ordnar tjänster se till att tjänsterna samordnas till en ändamålsenlig helhet. Bestämmelser om samordning av tjänster för kunderna finns i 10 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård. Sådana mest krävande social- och hälsovårdstjänster där uppgifter inom socialvården och hälso- och sjukvården tillsammans bildar den helhet som behövs för att genomföra tjänsterna ska samordnas i enlighet med 36 § 3 mom. 6 punkten och de bestämmelser som utfärdats med stöd av 36 § 5 mom. i lagen om ordnande av social- och hälsovård. Det vårfördsområde som ordnat tjänsten inom det mest krävande barnskyddet har rätt att ta ut kostnaderna för ordnandet av vården av placerarvårdsområdet enligt vad som föreskrivs i 4 mom. i denna paragraf. **Vårfsördsområdena ska avtala om att inrätta minst en samordnad enhet för psykiatri och barnskydd (hybrid enhet) inom varje samarbetsområde.**

Denna lag träder i kraft den 20 .

Betänkande ShUB 4/2026 rd
Reservation /sd, gröna, vänst

4.

Lag

om Statens barnskyddsanstalt och om skolan i anslutning till den

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Statens barnskyddsanstalts struktur

(1 och 2 mom. som i ShUB)

Anstalten har en direktion som tillsätts av Institutet för hälsa och välfärd för fyra kalenderår åt gången. Direktionen består av en ordförande, en vice ordförande samt minst tre andra medlemmar och personliga ersättare för dem. (Nytt)

2 §

(Som i ShUB)

3 §

Ledning av Statens barnskyddsanstalt

Anstalten leds av en direktör för Statens barnskyddsanstalt som utnämns av Institutet för hälsa och välfärd. Direktören för anstalten utnämns till tjänsten för en femårsperiod, om det inte av särskilda skäl finns grund för att utnämna för kortare tid. Av direktören med ansvar för verksamheten vid anstalten förutsätts **examen som legitimerad socialarbetare**, sådan mångsidig erfarenhet som uppgiften förutsätter, stark kännedom om vård utom hemmet inom barnskyddet, i praktiken visad ledarförmåga och erfarenhet av ledarskap.

(2—4 mom. som i ShUB)

4 §

Uppgifter som utförs av Statens barnskyddsanstalt och dess skola

(1 mom. som i ShUB)

~~Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. ska minst en verksamhetsenhet för barnskydd producera sådan rehabilitering på en sluten institution som avses i 49 a § i barnskyddslagen.~~

5—19 §

(Som i ShUB)

Betänkande ShUB 4/2026 rd
Reservation /sd, gröna, vänst

20 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20.

(2 mom. som i ShUB)

Lagens 4 § 2 mom. träder i kraft först den 1 augusti 2028.

(4 mom. som i ShUB)

21 §

(Som i ShUB)

Reservationens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att lagstiftningen om beslutsfattande och ändringssökande inom barnskyddet förtydligas innan rehabilitering på slutna institutioner kan ordnas.

Helsingfors 29.4.2026

Aki Lindén sd

Krista Kiuru sd

Ville Merinen sd

Bella Forsgrén gröna

Aino-Kaisa Pekonen vänst